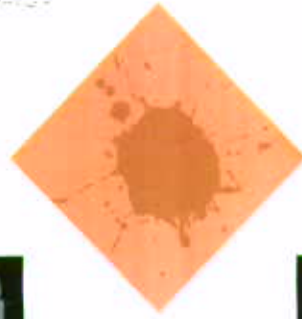

● دوری چهاردهم ● دی ۱۳۸۷
 ● شماره‌ی بی‌دری ۷۰ ● بهای ۲۵۰۰ ریال
 ● www.roshdmag.ir
 ● ISSN: 1606-9226

۴

رشد امور فرهنگی

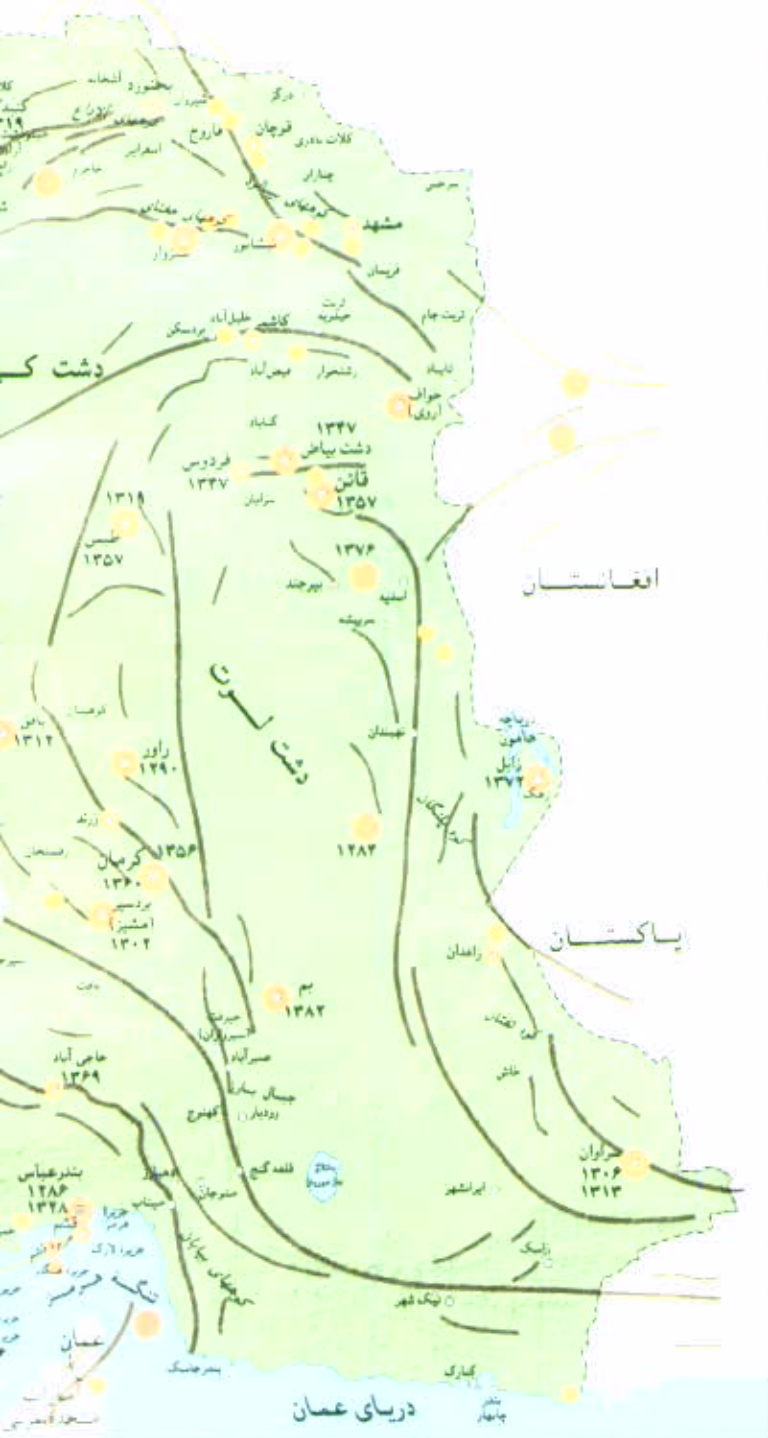
زودین، زودین، زودین
 در زمان تحولات و تحولات، جشن و عروسی

♦ افت تحصیلی ♦ قدرت معلمی ♦ پدافند غیرعامل ♦ نصف جهان ♦ برآبه ستاره‌ها بپر

زلزله‌های تاریخی و گسل‌های ایران

ترکمنستان

دریای عمان

گسل‌های
کلیت‌ها
تاریخ

چگونه زمین لرزه به وجود می‌آید؟

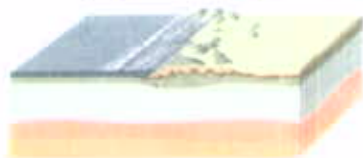
۱- گزردن از یک هسته درونی و بیرون تشکیل شده است. پوسته و جانی بالای زمین از یک لایه ضخیم به نام لیتوسفر تشکیل شده است.

۲- لیتوسفر به صورت صفحاتی شکسته شده است. جریان حرارتی در جبهه جانی جایی صفحات پوسته از جهات مختلف می‌نهد.

۳- جایی که صفحات به هم برخورد می‌کنند یک صفحه به آرامی به زیر دیگری می‌رود که این عمل از طی هزاران سال انجام می‌شود.

۴- وقتی صفحات باهم برخورد می‌کنند لایه‌های منتهی به طرف بالا رفته و باعث تشکیل گودها می‌شوند.

کج جایی که صفحات از هم دور می‌شوند گدازه‌ها از لایه‌های پائین زمین آگوستی زمین بیرون می‌آید، سرد می‌شود و تکه‌های تازه‌ای از پوسته‌ی زمین را تشکیل می‌دهند. هر هفت صفحه‌های درونی در براب شده می‌شوند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

• یادداشت سردبیر

• نقد یک نوشته / ۲

• کوچه های آگاهی

• محدود کردن موضوع / احمد شریفان / ۳

• مرا به ستاره ها ببر / مزگان مظهر سرمدی - رمضان عبدالحسینی / ۶

• شناخت سبک های یادگیری / علاء نوری / ۸

• از هم یاد بگیریم

• چهره‌ی پنهان معلمی / منصور ملک عباسی / ۱۱

• معلم باید فارغ از خویشتن باشد / انیسه صدق / ۱۴

• قدرت معلمی / زهرا گیتی نژاد / ۱۶

• پرونده

• افت تحصیلی / محترم اصغری و... / ۱۸

• راهکارهای پیش گیری از افت تحصیلی / منصوره فروزان / ۲۳

• کوچه های بلوغ

• رقابت / ابراهیم اصلانی / ۲۴

• گفت و گو

• آموزش فعال مفاهیم دینی / انیس خوش لهجه / ۲۶

• فرصت دانایی

• آموزش و مشارکت جویی / محمدحسن مکارم / ۲۸

• گوناگون

• پایگاه اطلاع رسانی تبیان / ریحانه جعفری / ۳۱

• نصف جهان / جواد باباخانی / ۳۲

• پدافند غیرعامل - ۱ / محمود سلیمانی / ۳۶

• مفاهیم پایه در علوم تجربی / فاطمه محمودیان / ۳۹

• روزشمار / معصومه فرهنگ مقدم / ۴۰

• با خاطر دوست

• راه های اصلاح بدنویسی دانش آموزان / محمد خلیلی / ۴۳

• سی نکته مهم برای تدریس موفق / سید معروف قریشی / ۴۶

• نامه های رسیده / ۴۸

رشد آموزش راهنامی

آموزش - تعلیم - اطلاع رسانی
برای دبیران، دانشجوین و کارشناسان آموزش و پرورش

• دوره‌ی چهاردهم

• دی ۱۳۸۷

• شماره‌ی بی در بی ۷۰

• ISSN: 1606-9226

• مدیرمسئول: علیرضا حاجیان زاده

• اعضای شورای برنامه ریزی:

• خسرو داودی (سردبیر)، منصور ملک عباسی

• احمد شریفان و مرتضی گوهری پور

• مدیر داخلی: فاطمه محمودیان

• ویراستار: زهره خداجوی

• طراح گرافیک: پرینا سندوسی

• چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

• شمارگان: ۲۵۰۰۰

• نشانی پستی مجله:

• تهران - صندوق پستی ۱۷۹-۱۶۵۹۵

• تلفن دفتر مجله: ۸۸۳۳۴۷۵۵

• پیام گیر نشریات رشد:

• ۸۸۳۸۲۰۱۴-۸۸۸۳۹۲۳۲

• مدیر مسئول: ۱۰۲

• امور مشترکین: ۱۱۴

• نشانی پستی امور مشترکین:

• تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱

• Email: rahnamayi@roshdmag.ir

رشد آموزش راهنامی

• رشد آموزش راهنامی تحصیلی، از

• تمامی دبیران محترم و مدیران مدارس

• راهنامی دعوت به همکاری می کند.

• مجله در حک و اصلاح مقالات، آزاد است.

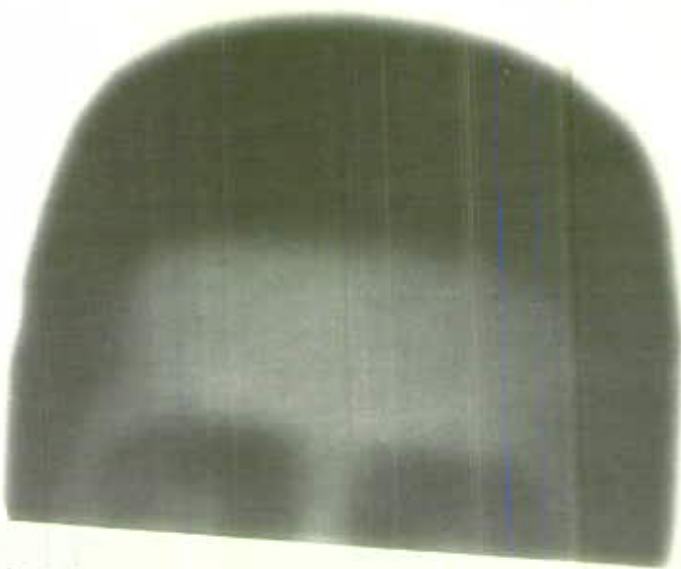
• مقالات رسیده بازگردانده نمی شود.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک آموزشی

هر محصول یا خدمت ارائه شده را می توان به طور معمول نقد کرد؛ اما این کار برای محصولات فرهنگی مثل فیلم، کتاب و مقاله های علمی بیش از رایج است. وقتی یک نویسنده حاصل پژوهش ها، آموخته ها یا نظریات خود را در قالب کتاب یا مقاله منتشر می کند، افراد دیگری می توانند نظر انتقادی خود را در مورد آن نویسند و انتشار دهند. این برخورد آرا و عقاید گوناگون سبب رشد و اعتلای علم و فرهنگ و آگاهی می شود. خوانندگان مطلب اصلی و نقد آن نیز از این منظره و مباحثی منکوب سود می برند. یکی از راه هایی که کمک زیادی به یادگیری می کند نوشتن نقد برای مقاله ها و نوشته های دیگران است. این کار در دانشگاه ها برای سطوح فوق لیسانس و بالاتر بسیار رایج است و حتی به صورت تکلیف از دانشجویان خواسته می شود که مقاله های علمی را نقد کنند. عده ای نقد را منتشر می کنند، عده ای از طرق مختلف مثل اینترنت به صورت غیر رسمی نظر خود را اعلام می کنند و می کنند تعداد زیادی از این نعلها در حد همان انجام تکلیف و ارائه ی آن به ماند و منتشر نشود. اما آنچه اهمیت دارد این است که در فرایند نوشتن نقد، نویسنده مجبور می شود مطلب را چندین بار بخواند و دقیق مطالعه کند. هم چنین برای یافتن معیارهایی برای نقد مصعانه چه مثبت و چه منفی باید خوب فکر کند و ایده های مطرح شده در مقاله یا کتاب را به هم مربوط کرده، ارتباط های منطقی با دانسته ها و معلومات خود برقرار سازد. این کار باعث می شود موضوع، دانش، علم و ایده های مقاله را در ذهن خود، دوباره تولید کند و این یعنی یادگیری.

در هر شماره ی مجله تعداد زیادی مطلب و مقاله ملاحظه می کنید. ممکن است تعدادی از آن ها شما را جذب کند یا بیش تر به محتوای کارتان مربوط باشد. از خواننده ی یک مجله هیچ وقت انتظار نمی رود که از صفحه ی اول تا آخر مجله را بخواند و همه ی مطالب هم برایش جالب باشد. مجله برای جذب مخاطب بیش تر، مطالب گوناگون برای سلاقت مختلف ارائه می کند، بنابراین هر خواننده ممکن است جذب بخش خاصی از مجله شود. به هر حال اگر در هر شماره فقط یک مطلب یا مقاله ی علمی وجود داشته باشد که مخاطب خود را جذب کند، هدف کلی آن مجله تأمین شده است. با این فرض مجله ی رشد آموزش راهنامه ی تحصیلی را ورق بزنید و دوباره نگاه کنید کدام مطلب بیش تر شما را جذب می کند؟ فکر می کنید برای شغل شریف شما، یعنی معلمان مفید است؟ آن مقاله را در نظر بگیرید و سعی کنید برای آن یک نقد علمی بنویسید. به این ترتیب سعی کنید ضمن عمیق کردن فهم خود با خواندن مقاله در مسابقه ی امسال رشد آموزش راهنامه ی تحصیلی شرکت کنید. در شماره ی بعد نحوه ی نوشتن نقد برای یک مقاله در همین قسمت توضیح داده می شود. برای شرکت در مسابقه کافی است برای سه مقاله نقد علمی بنویسید. این کار سه فایده برای شما خواهد داشت. هم آن مطلب را بهتر یاد می گیرید، هم در مسابقه شرکت می کنید و اگر نقد شما کیفیت لازم را داشته باشد به نام شما در مجله چاپ می شود. در شماره ی بعد در مورد نحوه ی شرکت در مسابقه هم توضیح کامل تری ارائه می شود.

سردبیر

نقد یک نوشته

چگونه مقاله‌ی علمی پژوهشی تهیه کنیم؟

محدود کردن موضوع

اشاره

در مقاله‌های پیشین، اشاره کردم که باید از انتخاب موضوع‌های کلی (مانند: گیاهان) اجتناب کنید، حتی اگر موضوع را خودتان انتخاب کرده باشید یا کسی پیشنهاد کرده باشد؛ شما به راهبردهایی برای محدود کردن موضوع انتخاب شده، نیاز خواهید داشت. برخی از این راهبردها در این مقاله شرح داده شده است.

نویسنده: بوری آن چاین

ترجمه: احمد شریفان

کلیدواژه‌ها: محدود کردن موضوع پژوهش، پرسیدن سؤال، نمودار هرمی، نمودار هدف، برنامه‌ریزی زمانی.

پرسیدن سؤال

محدود کردن موضوع را با طرح سؤال‌های درباری آن شروع کنید. به عنوان مثال:

درباره‌ی موضوع کلی «گیاهان» سؤال‌های زیر را از خودتان پرسید و سعی کنید به آن‌ها جواب بدهید:

- گیاهان چگونه رشد می‌کنند؟
- گیاهان برای رشد، به چه چیزهایی نیاز دارند؟
- گیاهان چگونه در محیط خشک به رشد خود ادامه می‌دهند؟
- چند نوع گیاه خاص وجود دارد؟

ان (مانند گیاهان بیابانی و گیاهان جنگل‌های بارانی) را به‌طور مجزا بنویسید.

در قاعده‌ی هرم، برای هر یک از موضوع‌های فوق،

دو موضوع محدودتر (مانند کاکتوس و درختان مناطق

بیابانی؟ گیاهانی که بر روی تنه‌ی درختان به در سطح

جنگل زندگی می‌کنند) را بنویسید. این تقسیمه‌بندی را

ان قدر ادامه بدهید تا به موضوع مناسب و محدودتری

برسید. اگر این عمل را بیش از حد ادامه بدهید، به

موضوع‌هایی می‌رسید که خیلی محدودند و امکان

پژوهش درباره‌ی آن‌ها دشوار است. در این صورت، به

موضوع‌های قبلی از آن‌ها مراجعه کنید. احتمالاً، آن‌ها

موضوع‌های مناسبی برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی

هستند؛ بنابراین، شما می‌توانید از میان آن‌ها، یکی را

برای این منظور انتخاب کنید.

تهیه‌ی نمودار هدف

شما می‌توانید برای محدود کردن موضوع، از یک

نوع سازماندهی گرافیکی به نام نمودار هدف استفاده کنید.

این نمودار زمانی مفید است که بخواهید برای هر موضوع

بیش از دو ایده بنویسید. در واقع، این نوع نمودار، آزادی

فکری بیش‌تری را به شما می‌دهد، تا به آنچه که علاقه دارید

دست یابید.

به این منظور، یک برگ کاغذ بردارید و در وسط آن

دایره‌ای کوچک، سپس دور آن، دایره‌ی بزرگ‌تری را

رسم کنید. در واقع، دایره‌ی کوچک (مرکزی) همان

موضوع هدف شماست. بنابراین، در دایره‌ی مرکزی

جواب دادن به این سؤال‌ها، می‌تواند به موضوع‌هایی

مانند «حیات گیاهان در بیابان یا نحوه‌ی رشد گیاهان

ناشناخته (خاص)» منجر شود.

تهیه‌ی نمودار هرمی

اگر ایده‌هایتان را به صورت سازمان‌یافته روی کاغذ

به شکل نمودار هرمی نمایش دهید، می‌توان در محدود

کردن موضوع پژوهش به شما کمک کند. یک برگ کاغذ

بردارید و هرمی را بر روی آن رسم کنید. سپس موضوع

کلی (به عنوان مثال: گیاهان) را در رأس هرم بنویسید.

در وسط هرم و زیر موضوع کلی، دو موضوع مربوط به

(هدف) موضوع کلی (مانند گیاهان) را بنویسید و در دایره‌های اطراف آن، موضوع‌های محدودتر مربوط به هدف (مانند گیاهان بیابانی، درختان بیابانی، درخت یوسع، درخت بالویاب، بوته‌ی قطران) را درج کنید.

تنها به مورد فوق بسنده نکنید؛ زیرا برای مثال ارائه شده است. شما می‌توانید برای رسیدن به موضوع مطلوب، دایره‌های بیش‌تری رسم کنید. هنگامی که این فعالیت را انجام دادید؛ با نگاه کردن به آن می‌توانید موضوع مناسب (مانند درختان بیابانی) را برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی انتخاب کنید. حتی اگر به نظراتان این موضوع کلی رسید، می‌توانید به موضوع دایره‌ی مجاور آن (مانند درخت یوسع) مراجعه کنید.

● برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی‌تان، برنامه‌ی زمانی داشته باشید

اگر الگوهایی را که تاکنون در این مقاله و مقاله‌های قبلی ارائه شده، دنبال کنید؛ در پیدا کردن موضوع مناسب برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی موفق خواهید شد. بعد از پیدا کردن موضوع مناسب، می‌توانید برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی، مراحل بعدی را طی کنید. برای اطمینان از این‌که می‌توانید مقاله‌ی علمی پژوهشی را در زمان مقرر شده تهیه کنید، برنامه‌ریزی زمانی داشته باشید و طبق آن عمل کنید. برای تهیه‌ی نمونه‌ای از برنامه‌ریزی زمانی می‌توانید فرم زیر را مطالعه کنید.

در تنظیم فرم مورد نظر (زمان‌بندی مراحل انجام کار)، واقع‌نگر باشید و مطابق آن عمل کنید. اگر در ضمن کار، متوجه شدید که سرعت عمل شما کند است، برنامه‌ی زمانی را اصلاح کنید. در اصلاح برنامه‌ی زمانی، توجه داشته باشید که تاریخ ارائه‌ی مقاله تغییر نخواهد کرد.

● برنامه‌ی زمانی

هنگامی که برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی تصمیم می‌گیرید، برای تدوین زمان‌بندی انجام کار از این فرم استفاده کنید؛ زیرا به شما کمک می‌کند تا مراحل انجام کار را از قبل پیش‌بینی و مطابق آن عمل کنید. تکمیل این فرم به شما نشان می‌دهد که تاکنون در زمینه‌ی تهیه‌ی

مقاله‌ی علمی پژوهشی مورد نظرتان، چه کارهایی انجام داده‌اید و برای انجام مابقی فعالیت‌ها چه مقدار زمان در اختیار دارید. در این صورت می‌توانید تاریخ (زمان) انجام هر یک از مراحل کار را تغییر دهید؛ اما هرگز نمی‌توانید زمان مقرر شده برای تحویل کار را تغییر دهید.

تاریخ: خاتمه	تاریخ: شروع	وظیفه
		پیدا کردن موضوع
		انجام مطالعه‌ی مقدماتی
		جست‌وجوی منابع
		فیش‌برداری از منابع
		تدوین برنامه‌ی کاری
		تهیه‌ی اولین پیش‌نویس
		مرور و ویرایش پیش‌نویس
		ارائه‌ی مقاله
		تاریخ پایان کار

منبع
Chin, Beverly Ann. How to Write a Great Research Paper. USA. New Jersey: John Wiley & Sons.

ستاره‌ها بپر مرا به

طرح درسی برای
آموزش صورت‌های فلکی

نویسنده: رابین فورد

ترجمه و اقتباس: مژگان مظهر سردی - رمضان عبدالحسینی

کلیدواژه‌ها: مدل آموزشی، یادگیری مشارکتی، ساخت افلاک‌نما، صورت‌های فلکی، فرصت آموزشی

تدریس صورت‌های فلکی همواره مباحثی مشکل‌در-کلاس‌های درس است؛ زیرا به خاطر مشکل بودن آموزش مباحث این درس، دانش‌آموزان برای حضور در ساعات بعدی کلاس رغبتی ندارند. آموزش صورت‌های فلکی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا بتوانند هنگام شب به مشاهده و تشخیص صورت‌های فلکی در آسمان بپردازند و نسبت به یادگیری مطالب در این باره علاقه‌مند شوند. به منظور تکمیل این فعالیت به پنج جلسه‌ی آموزشی نیاز داریم.

فعالیت مورد نظر برای دانش‌آموزان رغبت‌انگیز خواهد بود؛ زیرا آنان با نحوه‌ی ساخت و ساختار

افلاک‌نما برای مشاهده‌ی ستارگان آشنا می‌شوند.

هدف‌های آموزشی

دانش‌آموزان بتوانند:

- به منظور بررسی صورت‌های فلکی از مهارت‌های پژوهشی استفاده کنند؛
- هنگام شب صورت‌های فلکی اصلی را در آسمان تشخیص دهند؛
- مدلی از یک افلاک‌نما تهیه کنند و درباره‌ی محدودیت‌های آن بحث کنند؛
- به رابطه‌ی میان اساطیر و ستارگان پی ببرند.

وسایل مورد نیاز

- شمع سیاه ضخیم؛
- نوارهای شبرنگ؛
- میخ؛
- چکش.

نحوه‌ی انجام فعالیت

روز اول: تعیین صورت‌های

فلکی برای مطالعه‌ی دانش‌آموزان. می‌توانید دانش‌آموزان را به آزمایشگاه رایانه ببرید، در صورت نداشتن آزمایشگاه رایانه همراه آنان از نزدیک‌ترین افلاک‌نما در فرهنگ‌سرا یا کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بازدید کنید. علاوه بر این، مراجعه به کتاب‌خانه‌ها برای بررسی کتاب‌های مرتبط با موضوع را پیش‌بینی کنید؛ زیرا دانش‌آموزان به منظور شناخت سایر صورت‌های فلکی و ستاره‌های بزرگ‌تر در آسمان و موقعیت آن‌ها در صورت فلکی نیازمند تحقیق و مطالعه‌اند.

روز دوم: ساخت افلاک‌نما را آغاز کنید.

به این منظور شمع‌های سیاه را به اندازه‌ی سقف کلاس درس یا فضایی که برای ساخت افلاک‌نما در نظر گرفته‌اید برش داده، روی سقف کنار هم قرار دهید. می‌توانید برای اتصال قطعات شمع از نوارچسب استفاده کنید.

روز سوم: به کمک دانش آموزان روی سطح افلاک نما، صورت های فلکی را نسبت به ستاره های شمالی قرار دهید.

می توانید با استفاده از کاغذهای شبرنگ، ستاره های مورد نظر را برش داده، روی سطح افلاک نما بچسبانید؛ سپس به منظور نشان دادن صور فلکی از نوارهای شبرنگ استفاده کنید به طوری که با وصل کردن ستاره ها به یک دیگر صورت فلکی مورد نظرتان نمایان شود. پس از این کار، برای تعیین ستاره ها به اندازه ی مورد نیاز روی مشمع سوراخ ایجاد کنید به طوری که شکل ستاره ها از آن استنباط شود.

روز چهارم: در طول انجام فعالیت های فوق (چهار روز) از دانش آموزان بخواهید که اطلاعات جمع آوری شده در مورد صورت های فلکی را با یک دیگر به بحث و تبادل بگذارند.

روز پنجم: لامپ کلاس درس را روشن کنید.

در این هنگام با روشن شدن لامپ، برش های شبرنگ از لابه لای صفحات مشمع سیاه شروع به درخشیدن می کنند. این تلالو نور کمک می کند تا چشم انواع حالت های صورت فلکی را شناسایی کند و تشخیص دهد. با استفاده از یک نشانگر لیزری می توانید وضعیت صور فلکی و ستارگان را نشان دهید؛ علاوه بر این به دانش آموزان فرصت دهید تا ضمن تماشای صور فلکی و آشنایی با آن ها، با یک دیگر بحث و گفت و گو کنند.

استفاده از این فعالیت، مزیت آموزشی به همراه دارد. به این صورت که دانش آموزان می توانند در روز و بدون خارج شدن از کلاس درس و شرایط انگیزشی مورد نیاز، درباره ی موضوع مورد آموزش به یادگیری مطلوب بپردازند.

ارزش یابی

توصیه می شود دانش آموزان را براساس میزان مشارکت در فعالیت ها، دانش و آگاهی مربوط به ستارگان و صورت های فلکی گروه بندی کنید. آنچه که از نظر گذشت فعالیتی بسیار مؤثر و موفقیت آمیز در ارتباط با یادگیری و عمق بخشیدن به آن می باشد. زیرا وقتی دانش آموزان برای اولین بار افلاک نما را می بینند، با سازه های حیرت آوری روبه رو می شوند که در ارتباط با شناخت ستاره ها و صورت های فلکی، انگیزش بخش و مؤثر خواهد بود.

زیرنویس

* Robin Ford

منبع

این مقاله برگرفته از سایت زیر است:
<http://www.lessonplanspage.com/printables/PSciencecreateIndoorplanetarium8.htm>

سلام!

مهم نیست چه درسی را تدریس می‌کنید، ادبیات فارسی، زبان انگلیسی، علوم تجربی، ریاضیات، علوم اجتماعی یا هر درس دیگر. بدون شک دانش و اطلاعات کافی را در ارتباط با موضوع تدریس خود دارید. شما این دانش و اطلاعات را چگونه کسب کرده‌اید؟ بهتر است این گونه پرسیم: دوست دارید موضوع‌های مورد علاقه‌تان را چگونه و یا به چه سبکی یاد بگیرید؟ دوست دارید بیش تر ببینید، بشنوید یا از طریق فعالیتی معین یاد بگیرید؟ دانش‌آموزان شما چه طور؟ کدام سبک یادگیری را ترجیح می‌دهند؟

شناخت سبک‌های یادگیری

■ آغاز

لعمری‌گویی، هر یک از ما سبک یادگیری خاص خود را داریم. این سبک‌ها بر میزان یادگیری‌مان در شرایط خاص اثر می‌گذارند. گروهی از طریق گوش دادن مطلب را بهتر یاد می‌گیرند. برخی از طریق خواندن و...

باید توجه داشت که سبک یادگیری هر فرد می‌تواند ترکیبی از این رویکردها باشد. هم چنین ضعف یا ردهای کدام از سبک‌ها می‌تواند یادگیری را با مشکل مواجه کند. پس بهتر است سبک یادگیری خود را بشناسیم و در عین حال موارد ضعف خود را بهبود بخشیم.

■ روش کار

برای شناخت سبک یادگیری خود یا فرآیند یادگاری که به آن‌ها درس می‌دهید، تقسیم‌بندی ساده‌ای با معرفی سه سبک یادگیری ارائه می‌شود: سبک یادگیری شهودی، سبک یادگیری دیداری و سبک یادگیری حسی-حرکتی (جستی).

در آخر مقاله سه سیاهه‌ی ارزش‌بانی ارائه شده است که به ویژگی‌های هر یک از سه سبک یادگیری را نشان می‌دهد. ویژگی‌های هر سبک را به دقت مطالعه کنید. ویژگی‌های هر مورد شما با دانش‌آموزان صادق است! آن‌ها را با علامت ✓ مشخص کنید. سبک یادگیری غالب شما سبکی است که بیش تر ویژگی‌های آن را دارید.

حتماً شما هم این جمله را شنیده‌اید: «همیشه چیزهایی برای آموختن وجود دارد». آیا با این جمله موافق هستید؟ یک بار دیگر کتابی را که تدریس می‌کنید نگاه کنید. اگر چندین سال است که این کتاب را تدریس می‌کنید احتمالاً تمامی مطالب آن را حفظ هستید، اما یک نگاه دوباره خیلی وقت شما را نمی‌گیرد. پس دست به کار شوید! به یک نکته‌ی خاص، خوب فکر کنید، تجربه‌های قلبی خود را در ارتباط با آن به خاطر بیاورید، آن را با موضوعات دیگر مربوط کنید. فکر می‌کنید چگونه می‌توان این ایده را در زندگی جامه‌ی عمل پوشاند؟ حالا شما نیز موافق کسانی هستید که می‌گویند همیشه چیزهایی برای آموختن وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت: تجربه، اندیشه و تفکر، به اشتراک گذاشتن تجربه‌ها، گفت‌وگو با دیگران درباره‌ی تجربه‌های خود، به کار بستن تجربه‌ها موجب گسترش یادگیری می‌شوند.

توجه به این زمینه‌ها در فرایند یاددهی-یادگیری در کلاس درس می‌تواند سطح یادگیری فراگیرندگان را بهبود بخشد. بهترین فعالیت‌های آموزشی، فعالیت‌هایی هستند که به این گونه زمینه‌ها توجه دارند. از این میان می‌توان به سبک‌های متفاوت یادگیری اشاره کرد.

واقعیت این است که همه‌ی ما با یک سبک یاد

■ چند توضیح کوتاه

سیک شنیداری: یادگیرندگان شنیداری اطلاعاتی را که از طریق شنیدن دریافت کرده‌اند بهتر به خاطر می‌آورند. اطلاعاتی که شنیداری هستند در قطعه‌های گیجگاهی در بخش‌های کناری مغز پردازش و ذخیره می‌شوند. این گروه در حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد فراگیرندگان را شامل می‌شوند. این افراد با سبک قدیمی مدارس و معلمان، که آموزش از طریق سخن‌وری و گفتن است، بیش‌تر سازگاری دارند.

هر چند لازم است یادآوری شویم که حتی این گروه نیز در روش سخن‌رانی مستقیم از نظر فکری خسته می‌شوند. به نظر می‌رسد همه‌ی ما از نظر فکری بعد از ۱۵ تا ۲۰ دقیقه که از سخن‌رانی می‌گذرد دچار افت ذهنی می‌شویم. این مقدار برای نوجوانان حدود ۱۰ دقیقه برآورد شده است.

سیک دیداری: اطلاعات دیداری در بخش پس‌سری، که در عقب مغز قرار دارد، پردازش و ذخیره می‌شوند. یادگیرندگان دیداری آن‌هایی هستند که به یک الگوی ذهنی تیار دارند تا بتوانند آن را ببینند. در حدود ۶۰ تا ۶۵ درصد یادگیرندگان، یادگیرندگان دیداری هستند.

سیک حسی-حرکتی: اطلاعات حسی-حرکتی در

بالای مغز در کر تکس حرکتی ذخیره می‌شوند. وقتی به‌طور دائم یادگیری صورت گیرد در مخچه در ناحیه‌ی پایین بخش پس‌سری ذخیره می‌شوند. یادگیرندگان حسی-حرکتی از طریق حرکت و لمس کردن بهتر یاد می‌گیرند. در حدود ۵ تا ۱۰ درصد فراگیرندگان در این گروه قرار دارند.

به‌عنوان یک معلم خوب لازم است بدانید همه‌ی دانش‌آموزان با یک سبک نمی‌آموزند. حتماً شما هم دانش‌آموزی را به‌خاطر می‌آورید که در فراگیری از یک معلم مشکل دارد؛ اما همان‌مطلب را از معلم دیگری به راحتی یاد می‌گیرد؛ زیرا سبک یاددهی-یادگیری آن معلم متفاوت است. در کلاسی که به همه‌ی سبک‌های یادگیری توجه می‌شود و فواصل زمانی دریافت اطلاعات جدید (۱۵ تا ۲۰ دقیقه برای دانش‌آموزان بزرگ‌تر و ۷ تا ۱۰ دقیقه برای خردسالان) رعایت می‌شود، می‌توان انتظار داشت که یادگیری کیفی و عمیق صورت گیرد.

■ معرفی کتاب

فصل دوم کتابی که در این شماره معرفی می‌شود به سبک‌های متفاوت یادگیری مربوط می‌شود. این کتاب با نام: «بهترین فعالیت‌های آموزشی» (بر پایه‌ی پژوهش‌های مربوط به مغز، سبک‌های یادگیری و معیارهای آموزشی مؤثر) تألیف دونا واکر تیلستون و همکارانش و ترجمه‌ی احمد شریفان و همکارانش است. انتشارات زریاف اصل در پاییز ۱۳۸۲ آن را منتشر کرده است و منبعی است که در تدوین این مقاله از آن استفاده شده است.

در ده فصل از این کتاب فعالیت‌های آموزشی ده‌گانه‌ای معرفی می‌شود که هر یک مبتنی بر اصول علمی آموزشی روان‌شناسی یادگیری هستند. این فعالیت‌ها، حاصل پژوهش و تجربه‌ی مؤلف و همکارانش برای سازمان‌دهی مجدد مدرسه‌ای است که دچار افت تحصیلی و مشکلات انضباطی بوده با این فعالیت‌ها به موفقیت‌های شگفت‌آوری دست یافته است.

فصل‌های کتاب مختصر و به‌دور از پیرایه‌های اضافه است و ایده‌های خوبی در اختیار خواننده قرار می‌دهد. ترجمه‌ی روان و مناسب، این کتاب را خواندنی‌تر کرده است.

منابع

I. Kendra Van Wagner "Jungian Learning Styles".

<http://psychology.about.com>

ترجمه: کلینیک الکترونیکی روان‌پار
۲. تیلستون، دونا واکر و همکاران. بهترین فعالیت‌های آموزشی، احمد شریفان و همکاران، تهران: انتشارات زریاف اصل، ۱۳۸۲

سباه‌ی ارزش‌یابی سه سبک یادگیری

ردیف	● سبک یادگیری شنیداری
۱	آهنگ و تن صدا را به خوبی تشخیص می‌دهد.
۲	به سخن‌رانی خوب گوش می‌دهد و از این طریق یاد می‌گیرد.
۳	برای به خاطر سپاری اطلاعات آن‌ها را با صداهای ویژه درهم می‌آمیزد.
۴	ترجیح می‌دهد مطالب را با صدای بلند بخواند.
۵	در محیط‌های شلوغ و پرسر و صدا تمرکز خود را از دست می‌دهد.
۶	برای به خاطر سپاری مطالب درسی، روخوانی مکرر با صدای بلند را انتخاب می‌کند.
۷	تمایل دارد با اصوات و موسیقی سروکار داشته باشد.
۸	به جای یادداشت برداری برای یادگیری بیش‌تر، به حفظ صوت تأکید دارد.

ردیف	● سبک یادگیری دیداری
۱	با مشاهده و ترکیب تصاویر با اطلاعات، مطالعه را به خاطر می‌سپارد.
۲	از تصویر، نقشه و علائم گرافیکی برای برقراری ارتباط و سازمان‌دهی اطلاعات استفاده می‌کند.
۳	معمولاً برای به خاطر سپاری مطلبی چشمان خود را برای تجسم ذهنی آن می‌بندد.
۴	در تجسم اشیا، طرح‌ها و نتایج در ذهن خود توانا است.
۵	تمایل به یادداشت برداری مفصل با جزئیات فراوان دارد.
۶	جلوه‌های تصویری و کتاب‌های مصور، او را جذب می‌کند.
۷	برای برجسته‌سازی نکات کلیدی از مازیک‌هایی با رنگ‌های درخشان استفاده می‌کند.
۸	در کلاس دوست دارد در ردیف‌های جلو بنشیند و از نزدیک شاهد همه چیز باشد.

ردیف	● سبک یادگیری حسی - حرکتی
۱	برای یادگیری و به خاطر سپاری اطلاعات از جسم و حس لامسه بهره می‌گیرد.
۲	به فعالیت بدنی و ورزش علاقه‌مند است.
۳	در برقراری ارتباط و گفت‌وگو، مکرر دست‌های خود را تکان داده و از حرکت‌های بدنی استفاده می‌کند.
۴	از این‌که برای مدتی در جایی آرام و ساکن باشد، بی‌زار است.
۵	برای یادگیری به تحرک و تمرین‌های عملی نیازمند است.
۶	هنگام مرور مطالب درسی پیوسته راه می‌رود و موضوع‌های درسی را با صدای بلند تکرار می‌کند.
۷	سفر، جست‌وجو و کندوکاو را بر خواندن و مطالعه ترجیح می‌دهد.
۸	به نمایش و ایفای نقش علاقه دارد.

منصور ملک عباسی

چهره‌ی پنهان معلمی

چهره‌ی معلم

اولین برخورد هر دانش‌آموز در آغاز سال تحصیلی یا شروع هر کلاس با چهره‌ی معلم است، چهره‌ی آرام و متبسم معلم می‌تواند آرامش و حس خوشایندی را به شاگردان منتقل کند. دانش‌آموزان ما مسئول نگرانی‌ها و نازاحتی‌های ما، که ممکن است حاصل برخوردهای ما در محیط خانه و خارج از خانه باشند، نیستند. برعکس چهره‌ی گرفته و ناخوشایند معلم می‌تواند باعث اضطراب، فراموشی و بالاخره عدم یادگیری و افت تحصیلی دانش‌آموزان شود.

اعتماد معلم

همدلی نه به معنی بیاج دادن به دانش‌آموز، بلکه درک شرایط دانش‌آموز و اعتماد کردن به او است. به یاد دارم هنگام بررسی تکالیف در سر کلاس، یکی از شاگردان با اضطراب و نگرانی از واکنش من نسبت به نقص تکلیف خود، وقایعی را که شب گذشته برایش رخ داده بود، شرح داد. من پس از شنیدن کامل توضیحات او به گفته‌اش اعتماد کردم و در ذهنم خطوط نکرده‌اش را درست نمی‌گوید و حرف‌هایش را پذیرفتم.

بسیاری از ما بر این تصوریم که معلمان و دبیران خوب هر کشور مسئولیت سنگین انتقال علوم را در حوزه‌ای که بر عهده دارند در حد امکان به شایستگی به انجام می‌رسانند و مخاطبان خود را به حدی از علم و تخصص می‌رسانند که معلمان و دبیران بعدی بتوانند راه آنان را ادامه دهند.

معمولاً معلمان زمانی خود را موفق می‌دانند که توانسته باشند زوایای آشکار و پنهان حوزه‌ی علمی خود را به خوبی تبیین و دانش‌آموزان را در آن حوزه به طور نسبی سرآمد کنند (آموزش رسمی).

اما آموزگاران، معلمان، دبیران، استادان و هر کس که در مقام تعلیم و تربیت است، چهره‌ی پنهان دیگری نیز دارد که تأثیر بسیار ماندگار می‌گذارد و آن آموزش‌های پنهانی است که در روح و جان معلمان می‌نشیند و در تکوین شخصیت آنان بسیار کارساز است.

ممکن است آموزش‌های ظاهری و علمی معلمان پس از مدتی کم‌رنگ شده در خاطره‌ی دانش‌آموزان نماند، لیکن ابعاد روحی معلمان در شکل‌دهی شخصیت فرزندان مدرسه نقش خود را به خوبی بازی می‌کند. از این رو بر آن شدم با تکیه بر این آموزش‌های عمیق ولی پنهان خاطرات چندی از دوران معلمی خود را بازگو کنم تا بیش از گذشته معلمان و همکاران عزیز ما به این نقش چهره‌پردازی روح متعلمان خود توجه و آگاهانه‌تر عمل کنند.

آنچه برای دانش آموز مطلوب است، این است که آنان احساس کنند در فرایند یاددهی-یادگیری به گونه ای شرکت داده می شوند

احساس آرامش را در او یافتن و برای این که این حس اعتماد من نسبت به او حفظ شود و صداقتش نزد من دایمی باشد، دیگر نقص تکلیف از او ندیدم. بعدها فکر می کردم، دیدم علاوه بر این که این روش باعث آرامش دانش آموز می شود، به او حسن ظن داشتن به دیگران را در زندگی می آموزد.

عدالت جویی معلم

عدالت جویی به چه معنی؟ یکی از رفتارهای غیر اصولی معلم که تأثیر بسیار عمیق و در عین حال مخرب در روح دانش آموزان می گذارد، تفاوت قابل شدن معلم است، برخورد بدون منطق و غیریکسان با رفتارهای مشابه دانش آموزان، توجه بی اندازه به دانش آموزان خاص و سوگل کلاس، سوال نکردن از تعدادی از شاگردان، تنبیه های مختلف بدون در نظر گرفتن تفاوت های فردی، و توجه نشدن دانش آموزان در این زمینه می تواند فاصله زیادی را بین معلم و شاگردانش ایجاد کند. باید دانش آموزان به این باور برسند که عکس العمل زیبا یا خشن معلمان بر اساس یک منطق، قابل درک و توجیه پذیر است و در برابر او هیچ دانش آموزی فرق نمی کند و تبعیض قابل نمی شود. عکس العمل های مبهم و غیرقابل پیش بینی، جو نامطمئن و اضطراب آوری را در کلاس حاکم می کند که مستقیماً بر یادگیری اثر می گذارد.

فداکاری معلم

از رمز و رازهای معلمی که می تواند بین شاگرد و معلم ارتباطی عمیق و پیوند ناگسستنی به وجود آورد، درک این نکته است که دانش آموز دریابد معلمش برای او و شاگردان کلاس فداکاری می کند.

انجام کارهایی خارج از وظیفه ای یک معلم که دلسوزانه و از سر محبت برای ارتقای کلاس است، در دانش آموزان شیفتگی، احترام، و علاقه ای استواری پدید می آورد که معلم می تواند در این فضا ساختار روحی و روانی دانش آموز خود را تصحیح کند.

به خاطر می آورم معلمی داشتم که هر زمان که از ما آزمون می گرفت همه ی ما بی صبرانه در انتظار نتیجه ی آن بودیم. این معلم فداکار همان شب تا دیر وقت و با دلسوزی تمام برگه های امتحانی را تصحیح می کرد و فردای آن روز به ما بر می گرداند در حالی که نمرات را با دقت فراوان و توضیح بر اشکالات روی ورقه ها درج کرده بود. گرچه او می توانست تا هفته ی بعد این کار را به تعویق اندازد.

حال که من خود یک معلم شده ام در بین کارهای معلمی می گردم تا ببینم چه کار غیر موظفی را برای آرامش و آسایش شاگردانم می توانم انجام دهم. به یاد دارم در درس روش تدریس دانش آموزان استثنایی و عقب مانده، با تلاش و پیگیری زیاد موفق شدم یک معلم با تجربه را، که

در مدارس استثنایی کار می کرد، به کلاس برده از او بخواهم جلسه ای را برای دانشجویان برگزار کند. در پایان کلاس احساس کردم بیش از آن که دانشجویان از کار خوب و مشکل گشای این دبیر با تجربه قدردانی کنند، با نگاه عمیقی که به من داشتند عمق احترام آن ها را به خود دریافتم. این تجربه برای خود من نیز جالب بود.

فعال بودن معلم

معمولاً دانش آموزان از معلمی که یکسره سر کلاس حرف می زند و یک تنه بار تدریس را بر عهده می گیرد و بقیه ی کلاس، ساکت و آرام فقط شنونده باشند رضایت ندارند، گرچه چنین معلمی، همه ی زحمات یاددهی-یادگیری را خود بر دوش می کشد و ظاهراً خیلی انرژی خرج می کند.

آنچه برای دانش آموز مطلوب است، این است که آنان احساس کنند در فرایند یاددهی-یادگیری به گونه ای شرکت داده می شوند. و این هنر یک معلم است که بتواند از قبل سناریویی طراحی کند که اهداف مهم درس را به صورت سؤالی درآورده، هم چون توپ فوتبالی به وسط زمین کلاس بفرستد. حال این دانش آموزان هستند که برای حل آن مسئله، طرحی را که به نظرشان می رسد ارائه کنند و معلم فعال و آگاه است که بحث ها و راه حل ها هدایت کند تا به نتیجه برسد.

چند نکته ای که در چنین کلاسی باید رعایت شود:

● از بایدها، این که اگر پاسخی یا ارائه‌ی طریقی هر چند ناقص از سوی دانش‌آموزی مطرح شود به همان اندازه که صحیح است او را تشویق کنیم و به او پاداش مناسب بدهیم.

با تعدادی خاص از دانش‌آموزان درگیر بحث و گفت‌وگو نشویم بلکه بر اساس عدالت خواهی که قبلاً اشاره شد به همه‌ی کلاس توجه و همه‌ی کلاس را درگیر بحث و گفت‌وگو کنیم.

● ناپلهای: کلاس فعال این که به هیچ وجه در برابر پاسخ اشتباه یا ارائه‌ی غلط یک راه‌حل، عکس‌العمل منفی نداشته باشیم بلکه با یک کرامت و بزرگواری از خطای ذهنی و مهارتی دانش‌آموز تغافل کرده، به عنوان یک نظر از پاسخ او گذشته و به نظر دیگر دانش‌آموزان توجه کنیم.

بدترین شکنجه‌ای که برای یک دانش‌آموز در کلاس متصور است، تحقیر در جمع یا نصیحت شدن در میان هم‌سالان است. بی‌توجهی به این نکته ارتباط شاگرد را با معلم قطع می‌کند و دیگر دانش‌آموز حاضر به شرکت در یک کلاس فعال نخواهد بود.

ارزش‌گذاری معلم
دانش‌آموزان در کلاس با خارج از کلاس فعالیت‌هایی را به شکل‌های مختلف از خود بروز می‌دهند. و اصطلاحاً تولید می‌کنند، دفترنویس (تکالیف)، انجام کارهای دستی و

تولید برخی دست‌سازه‌ها و آوردن آن به کلاس، انجام پروژه، ارائه‌ی یک کار تحقیقی، ارائه‌ی یک راه‌حل، اظهار نظر، مسئولیت‌پذیری و انجام آن مسئولیت و... ما در جایگاه یک معلم هیچ‌گاه شایسته نیست که در اولین برخورد با ارائه‌ی این‌گونه فعالیت‌ها، ابتدا به اشتباهات، مشکلات، و ایرادات آن کار توجه کنیم، برعکس ضرورت دارد به نکات و نقاط مثبت آن کار توجه و علاقه نشان دهیم؛ مثلاً با بیان این که برای انجام این کار چه قدر وقت گذاشته‌ای، از چه کسانی کمک گرفته‌ای، و خلاصه لحظاتی درباره‌ی جنبه‌های مثبت کار انجام شده صحبت کنیم. در این حالت دانش‌آموز به یک اعتماد به نفس از توانمندی‌های خود می‌رسد.

دیگر دانش‌آموزان نیز ترغیب می‌شوند که فعالیت‌های خارج از کلاس و اضافی انجام دهند، چرا که به تلاش آنان ارجحیت داده می‌شود. چنانچه اشکال بارز و غیرقابل اغماضی در کار بود می‌توان از دانش‌آموزان خواست که آن‌ها نیز اظهار نظر کنند. معلم می‌تواند معایب کوچک را نیز خود در خارج از کلاس به‌طور صمیمی و دلسوزانه به دانش‌آموز گوشزد کند. تا به این ترتیب به کرامت انسانی او لطمه‌ای وارد نشده باشد.

نتیجه
در کنار آموزش‌های رسمی، که

همان تدریس حوزه‌ی مشخص علمی و برعهده‌ی معلم است، چنین معلمی توانسته است ابعاد شخصیتی صحیحی را در وجود دانش‌آموز عاندگار کند.

فرمول‌های ریاضی، راه‌حل‌های مسایل، اسامی مکان‌ها و اشخاص و بسیاری دیگر از آموزه‌های رسمی ممکن است پس از مدتی در ذهن دانش‌آموز کم‌رنگ شده، پاک شود، لیکن، منش و شخصیت متعادل و مطلوب یک معلم، توانسته است یک انسان متعادل، خیراندیش، فداکار، خوش‌نیت و بزرگووار تربیت کند. توجه داشته باشیم که دانش‌آموزان ما، امانت‌های خداوند، و نهال‌های نوپایی هستند که رفتار و کردار ما مستقیماً احساسات و عواطف و سپس عقل و منطق و بالاخره روح آنان را متأثر می‌کند و حفاظتی را نهادینه می‌کند؛ از این رو مناسب است در همه‌ی رفتارهای خود از تشبیه و تشویق گرفته تا قضاوت‌ها، موضع‌گیری‌هایی که تا کنون داشته‌ایم را بازنگری کنیم.

پایان بخش این بحث گفتاری از حضرت علی علیه‌السلام است که نشان‌دهنده‌ی نگاه والای آن حضرت به معلمان است:

آن‌کس که خود را تعلیم دهد و ادب اندوزد، شایسته‌تر به تعظیم است از آن‌کس که دیگری را تعلیم دهد و ادب آموزد.*

زین‌توس

● نهج‌البلاغه، سیدجعفر شهیدی، حکمت ۷۳.

است. هیچ معلمی نیست که جدا از یادگیری و آموزش باشد و اگر به این جا برسیم که می خواهیم بداند همه دیگران را دعوت کنیم به یادگیری و در جایگاه سرتی نشسیم، فکر می کنیم تعلیم و تربیت متوقف خواهد شد. به همین دلیل همه ی ما نیاز به یادگیری داریم و باید زمینه ی پذیرش و آمادگی را برای یادگیری داشته باشیم و در این دوران همیشه می آموزیم.

■ کلاس درس برایتان چگونه جایی است؟

۶ کلاس درس برای من مکانی است که خودم را می بینم و در معرض یادگیری جدید قرار می دهم. من تلاش می کنم تا همیشه چیز تازه ای بیاموزم، حتی این که

■ شما هم زمان تدریس دانش آموزان و دبیران را برعهده داشتید، این هم زمانی چگونه بود؟

۶ آن زمان در مدرسه ی نیر هوشان شهرری و دبیرستان علامه حلی تهران کار کردم. این از خوشبختی من بود. بسیاری از دوستانم از میان همین شاگردان هستند. بعد کار کردن در جایگاه یک معلم و یکی های خاصی دارم، می توانم شامی استادی در دانشگاه هم بشود، اما قطعاً مخاطب در دریافت پیام فرق می کند. معلم در دوره ی راهنمایی نسبت به دبیرستان و دانشگاه با یک سرخوشی و معصومیت کودکان مواجه می شود. فضا مسط است و در اختیار آن ها، بسیار انرژی می طلبد و روابط نزدیک

معلم باید فارغ از خویشتن باشد

رضا محمدی، معلم نمونه و مدرس مراکز تربیت معلم و نویسنده، قریب به ۵۰ سال عمر خود را وقف تدریس و آموزش کرده است. وی مدرس دروس تخصصی جغرافیا در دانشگاه آزاد اسلامی است و سه کتاب هم تألیف کرده است. محمدی فارغ التحصیل کارشناسی ارشد از دانشگاه شهید بهشتی در رشته ی جغرافیاست و تدریس را از سال ۶۰ آغاز کرده است. از سال ۷۱ با مراکز تربیت معلم همکاری خود را در خصوص تحلیل محتوای آموزشی شروع کرد. از وی در مورد زندگی و خوشبختی می پرسیم. او می گوید: «هیچ سختی و رنجی نمی تواند مرا از پای دریاورد، من یک معلم هستم و به گونه ای زندگی کرده ام که اگر تمام شرایط اجتماعی علیه من باشند، در کوه و بیابان هم تنها باشم می توانم راحت زندگی کنم. برای آن که آدم خوشبختی باشی، باید آدم های خوب دوروبرت باشند و بخت یار من بود که در میان دانش آموزان، این منابع انرژی بودم و با آن ها همراه». راجع به تدریس و شیوه های تدریس و حال و هوای معلمی با وی سخن گفتیم که بخش هایی را برایتان می آوریم.

گفت و گو: انسیه صدق

چگونه توان چه شوه ای در کلاس کار کردی؟

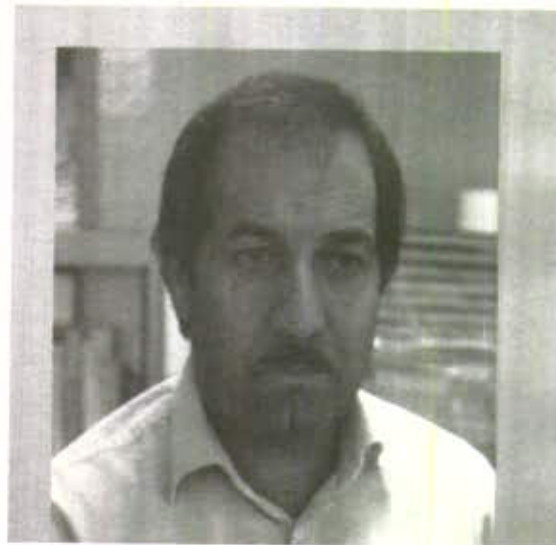
کلاس و دوره ی تحصیلی می توانی بگیری.

■ برای آموزش دوره ی راهنمایی شما کدام شیوه را مناسب می دانید؟

۶ در تدریس کارآمد خصوصیات معلم مهم است. حیران حلیل حیران می گوید: «شما می توانید که زندگی عین سیه روزیست و من می گویم نمی آید. اگر کاری باشد، و کاری بر من نرسد که خاص باشد و علم تیر نی نرسد. اگر ایامی باشد و بعد بر می نرسد اگر عشقی باشد. یعنی ما باید از عشق شسته به ایمان بپردازیم، از علم که تبدیل به کار می شود، شروع کنیم. به نظرم همه به اعتقاد یک معلم کار می کنیم، ولی آن چه می تواند باشد شور و شوق معلمی است، یعنی یک عنصر زندگی از حسی دیدن، چیزی که بچه ها آن را حس می کنند، اما حس می کنند، شاید بتوانند به زبان بیان کنند، اما نباید

و از حس دیگر نیست، به خصوص در مدارس ابتدایی و نیر هوشان که توانایی دانش آموز را آنچه که ما تصور می کنیم پیش تر است. کار با معلم ها راحت است، نظم و روح پیشروی کلاس در دست است در حالی که در کار با دانش آموز این برقراری نظم در دست ما نیست و باید نوسانات را تاب بیاوریم و کنترل کنیم. اگر بخواهم تقسیم بندی کنم باید سه مرحله سخن بگیریم که در نهایت انسان باید به مرحله ی معصومیت که دکانه باز کرد. چه با دانش آموز باشیم و چه با معلم، هر دو از نگاه حسی هستند، احساس و باید همه چیز مهیا شود تا یک خروجی مطلوب ایجاد شود. لذت من در آموزش است و دیدن رشد افراد، اما در کدام دوره ی سنی، بسیار تفاوت ندارد. تادئوس گولاس در کتاب خود مورد روشی بیسی می گوید: «آن کسی که فکر می کند دیگران محتاج یادگیری اند خود پیش تر محتاج یادگیری است و آن کسی که فکر می کند دیگران گناهکارند، خود پیش تر محتاج توبه

احساس می‌کنند. کلاسی که منبسط است یادگیری مطلوب‌تری حاصل می‌شود. معلمی که منقبض است و درگیر نگرانی‌ها، دغدغه‌ها و استرس‌هاست، همه را به دانش‌آموز منتقل می‌کند و برعکس. خوب روش‌ها هم مهم و متنوع هستند. می‌توانند دوستانه و دموکرات باشند و در خود آزاداندیشی داشته باشند. در دوره‌ی راهنمایی به خاطر ویژگی‌های این سن باید بتوان دانش‌آموز را در حال نگاه داشت. بنابراین مهم است که از روش‌هایی که قدرت تمرکز و توجه ما را افزایش می‌دهد، کمک بگیریم و از بحث‌های کشنده پرهیزیم. روش‌ها معمولاً با حال و هوای کلاس

ساخته می‌شوند. بارش فکری، حل مسئله، پرسش و پاسخ، روش‌های اکتشافی هدایت شده و نشده، مطالعه‌ی موردی حتی روش بحث و گفت‌وگو مناسب است، اما باید بیش‌تر عینی و عملیاتی کار کنیم. در این دوره باید اکولوژیک کار کرد تا دانش‌آموز پراکندگی را یاد بگیرد و چیست‌ها را بیاموزد. بحث بازدید علمی می‌تواند مؤثرترین روش تدریس باشد به شرط آن‌که درست اجرا شود.

■ شیوه‌ی اجرای درست آن‌ها چگونه است؟

□ کارها طبق برنامه و زمان‌بندی، که از قبل تعیین شده، اجرا شود و در طول بازدید علاوه بر موضوعات علمی نظم و ترتیب به دانش‌آموز آموزش داده شود. تنها چیزی که ما را محدود می‌زند زمان است، انضباط؛ یعنی رفتن در قالب زمان. بولورن می‌گوید: «بگو وقت خود را چگونه می‌گذرانی تا بگویم چگونه انسانی هستی، آن‌که قدر وقت نمی‌داند، قدر زندگی نمی‌داند.» یکی از نکاتی که

باید آموزش بدهیم انضباط و زمان‌بندی است. این‌گونه برنامه‌ها می‌توانند در دوره‌ی راهنمایی با توجه به سن آن‌ها تعریف شود. باید علمی-فعالیتی کار کنیم، در دوره‌ی آموزش عمومی ما درون‌داد را تدریس می‌کنیم. در این دوره معمولاً شعار وجود ندارد، چون دانش‌آموز معصوم‌تر و این زمانی-این مکانی‌تر است راحت‌تر می‌شود شعور ایجاد کرد. ما با مسئله‌ی جزئی و کوچک راحت‌تر کار می‌کنیم. روی هم رفته روش‌هایی است، اما شیوه‌ی ارائه متفاوت است که به کلاس، سطح آن و معلم بستگی دارد.

■ در ارائه‌ی شیوه‌ها سهم دبیر را چه قدر می‌دانید؟

□ یک هشتم کار است و بقیه آشفته‌شدن که مهم آن است. باید این دغدغه باشد تا معلمان طوری در دوره‌ی آموزش ضمن خدمت آموزش ببینند که لشکرهای آماده در آموزش باشند. یادمان باشد که ناهار مجانی وجود ندارد. سختی بسیار است، آیا کسی می‌تواند خود را تیرنه کند که نظام آموزش و پرورش در سطح ملی دقیق به مسئله نگاه نکرده، ما چه کنیم. هرکس از رگ و ریشه‌ی معلم است باید تمام وجودش را آن‌گونه که می‌گوید و می‌کند، شکل دهد. باید فارغ از خویش باشد، اگر قرار است حسته شود زمانی باشد که کلید را در قفل خانه قرار می‌دهد. کار ما کار دست دوم نیست زندگی انسان‌هاست و ما حق دستکاری بی‌درایت نداریم. اگر معلمی می‌گوید بخوانید و بدانید، اگر خود عمل نکنند تغییری در مخاطب شکل نخواهد گرفت. معلم به محض آن‌که می‌گوید بخوانید باید خود خوانده باشد و اگر می‌گوید بدانید خود باید دانسته باشد.

■ درباره‌ی کتاب‌هایتان بگویید، به نظر می‌رسد با جغرافیا ارتباط ندارند؟

□ جدا از هم نیستند، جغرافیای رفتاریست، رابطه‌ی متقابل بین ذهن و علم. جز آن است که اگر آلودگی آب‌ها و محیط‌زیست رخ می‌دهد با رفتار ماست. همه چیز را با هم دیدن جغرافیاست نه جدا دیدن. ما تا همه چیز را با هم نبینیم به هدف مطالعات اجتماعی نمی‌رسیم. جغرافیا چیزی در بیرون ما نیست در درون ما هم هست. آدم‌ها خودشان را می‌نویسند. محبوب‌ترین کتاب من دفتر عشق و رویت بی‌فاصله است که خروجی افکار من است. هر روز صبح سه صفحه می‌نویسم و هزار روز مستمر ادامه داشت و از این بابت بسیار خوشحالم چرا که حاصل روزها زحمت و اندیشه‌ی من به بار نشست است.

رویت بی‌فاصله

رمان محمدی

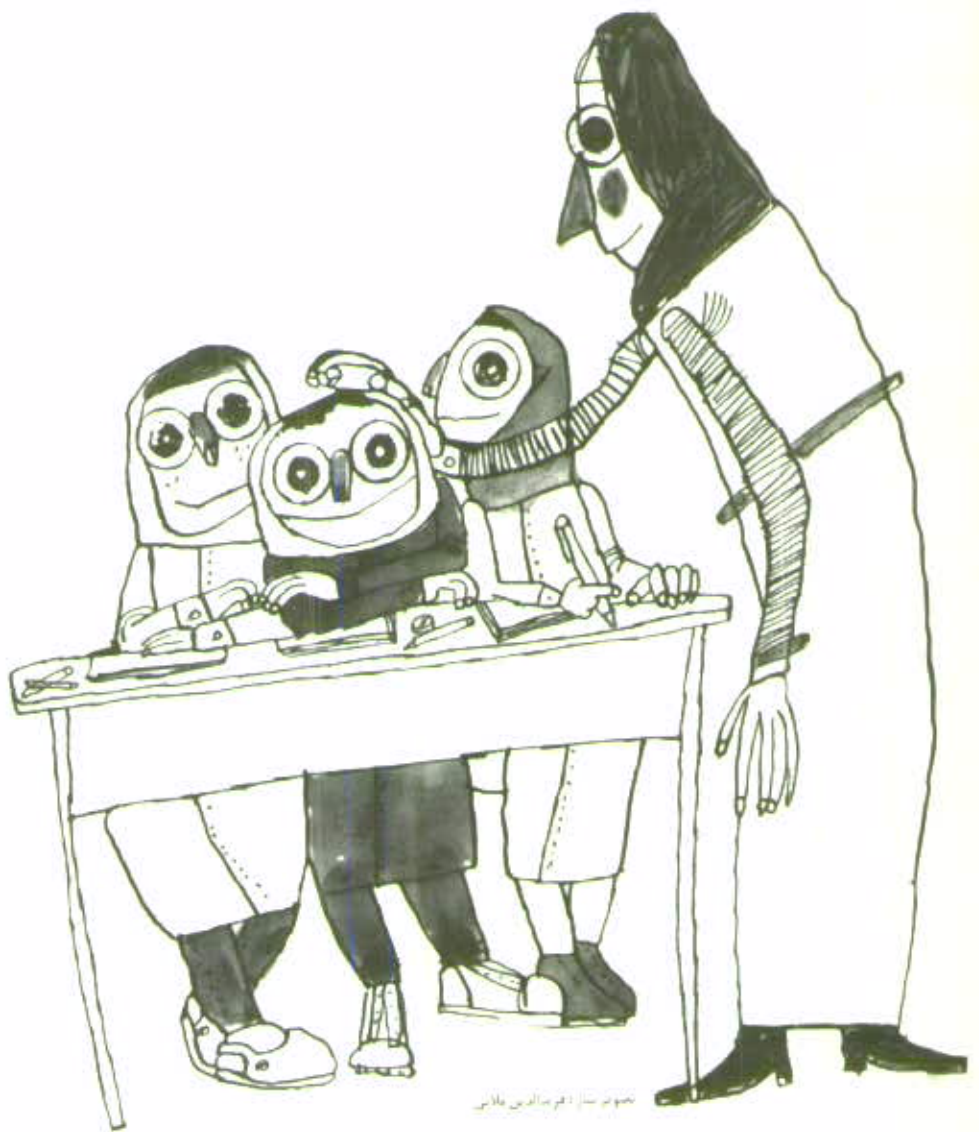
قدرت معلمی

زهرا کیتی نژاد

روزهای اول ماه مهر بود، بعد از رنگ تفریح چند دانش آموز از نغمه شکایت داشتند: خانم، نغمه مقنعه می مارو می کشه، خانم، نغمه ما رو هل می ده. از این قبیل شکایات ها سر کلاس هم از نغمه می شد. معمولاً خیلی عکس العمل نشان نمی دادم و خودم را زیاد قاطعی ماحرا نمی کردم، چون نغمه همان سال وارد این مدرسه شده بود و چهار سال قبل در یک مدرسه ای که جمعیت بود فکر می کردم طول می کشد تا با نغمه ها آشت شود و معمولاً موضوع به هر روز زمان حل خواهد شد.

یروا سعی کلاس من این بود که هر روز اول صبح بعد از چاق سلامتی با نغمه ها تکلیفی را که روز قبل داده بودم میز به میز بررسی اولیه می کردم و بعد نماینده ها تکالیف را جمع آوری می کردند و سر صبر آن ها را تصحیح می کردم.

هر روز برای دیدن تکلیف ها سر میز اول که می رفتم، نغمه با تکلیف داشت با تکلیفش کامل بود و منی سوال می کردم نغمه جان تکلیفت کو؟ یا تکلیفت ناقصه! هیچی نمی گفت فقط با چشم های زیر و ساهش مرا نگاه می کرد. عصبانی می شدم: اما سعی می کردم خون سردی خودم را حفظ کنم و چیزی نگویم. حب اگر چیزی هم نگویم از فردا بقیه هم تکلیف انجام نمی دهند! بر چسب همبستگی دانش آموزان به معلم، سر زبان ها می افتد که احسان فرق می گذاره!

نصورت سال دوم بهالین طالبی

به خصوص که جای نغمه وسط دو دانش آموز زینب و هدی بود، یکی از آن‌ها فامیل و دیگری خواهرزاده‌ی من بود. تقریباً زیر ذره بین بودم.

معلم‌ها معمولاً این جور وقت‌ها از اولیا کمک می‌گیرند.

مادر نغمه را به مدرسه دعوت کردم.

گفتم: نغمه دختر باهوشیه،

مشکل درسی نداره، اما تکلیف انجام

نمی‌ده و به تدریج که درس‌ها پیش‌تر

پشه‌ممکنه روی نمراتش اثر نگذاره و

امسال هم امتحان نهایی و مسابقه‌ی

علمی و... داره. ایشان گفتند: نغمه

حوصله‌ی نوشتن نداره. گفتم:

اشکالی نداره زیاد نویسه اگر قرار

است یک صفحه از روی درس بنویسه

فقط کلمه‌هایی را که ارزش املائی

داره بنویسه تا هم تمرینی شده باشه و

هم جزء تکلیف به حساب بیاد و در

ضمن، نغمه یک مقداری هم شبطونه

و بچه‌ها از او زیاد شکایت می‌کنند...

مادر نغمه که در مورد تکلیف قبول

همکاری دادند، ولسی در مورد

شیطنت گفتند: این موضوع ارنیه،

خودم هم در دوره‌ی متوسطه از

پنجره‌ی طبقه‌ی دوم می‌پریدم توی

حیاط! این حرف یعنی تمام... یعنی

نغمه نسبت به من خیلی هم بچه‌ی

آرامی است. البته نغمه واقعاً دختر

باهوشی بود. سخت‌ترین تمرین‌های

ریاضی را از راه غیر معمول حل

می‌کرد. به سؤالات علوم خوب

پاسخ می‌داد، اما این‌ها دلیل موجهی

برای عدم انجام تکالیف نبود.

در برنامه‌ریزی سالیانه همیشه دو ماه

پس از شروع سال تحصیلی وقتی یک شناخت‌نسی از بچه‌ها پیدا می‌کردم به آن‌ها تحقیق گروهی می‌دادم.

فکر کردم این جاست که باید

تفاوت‌های فردی را در نظر بگیرم و

خودم را از نهامت، احسانم فرقی

می‌گذاره، نجات بدهم. اسامی

گروه‌ها را پای تابلو نوشتم و نظر بچه‌ها

را خواستم که آیا اعضای گروهشان را

می‌پسندند یا نه؟ چند نفری،

گروهشان را عوض کردند، نغمه را به

دو دلیل در هیچ گروهی نگذاشتم.

اول: می‌دانستم هیچ گروهی او را

نمی‌پذیرد و در این صورت از نظر

شخصیتی لطمه می‌خورد. دوم: با این

برنامه به سایر بچه‌ها و نمود می‌کردم

که نغمه به تنهایی یک تحقیق دارد و

نیاید تکلیف زیاد داشته باشد.

آزارهای نغمه هم چنان ادامه

داشت البته مقطعی بود. بعضی از

روزها خیلی آرام و بعضی وقت‌ها

خیلی شلوغ بود. با او صحبت کردم

از موقعیت خانوادگی‌اش سؤال کردم

از پدرش پرسیدم. گفت: او تهران

نیست و در جزیره‌ی لاوان کار

می‌کند. و هر دو ماه یک‌بار، یک هفته

به تهران می‌آید. آن وقت بود که فهمیدم

مشکل نغمه یک مشکل عاطفی است.

این بار پدرش را به مدرسه دعوت

کردم. پس از صحبت‌های اولیه از

ایشان خواستم که اگر امکان دارد هر

دو سه روز یک‌بار تلفنی با نغمه

صحبت کند. شاید سبب آرامش او

شود. این ملاقات خیلی مؤثر بود و

از آن به بعد به تدریج آرامش در کلاس

برقرار شد و نغمه کم‌کم با بچه‌ها هم

رابطه‌ی خوبی پیدا کرد.

تکلیف‌هایش را هم به خوبی و کامل

انجام می‌داد. یواش یواش جزء

بچه‌های موفق و دوست‌داشتنی

کلاس شد به طوری که هم در مدرسه

و هم در مسابقه‌های علمی منطقه

موفق شد. روزی که تحقیق خود را

در کلاس ارائه می‌داد، مثل یک

دانشمند از آن دفاع می‌کرد.

سال تحصیلی به خوبی تمام شد.

نغمه از مدرسه‌ی ما رفت و دو سال

بعد هم برای ادامه‌ی تحصیل از ایران

رفت و بعد از سه سال نامه‌ای از او

دریافت کردم که خیلی اظهار محبت

و دل‌تنگی می‌کرد.

او در خارج از کشور هم موفق

است، چندین زبان می‌خواند، وارد

دانشکده‌ی پزشکی شده، مقاله‌هایش

در مراکز علمی کشورهای اروپایی

پذیرفته شده، هم‌اکنون نیز مشغول

ادامه‌ی تحصیل در یکی از سخت‌ترین

رشته‌های پزشکی در دوره‌ی تخصص

است. هرگاه به ایران می‌آید بیش‌تر

وقتش را با من می‌گذراند. خانواده‌اش

بخشی از موفقیت او را به کلاس پنجم

او مربوط می‌کنند. آن‌ها معتقدند:

ایجاد ارتباط مناسب و شناخت مسئله

و راه‌حل مناسب برای مشکل

فرزندشان توانسته است لذت موفقیت

را به او بچشاند.

بله، معلم می‌تواند با رفتار و

تعامل خود با دانش‌آموزان، بخشی

از شخصیت نهایی آن‌ها را شکل

دهد.

یکی از مسائل و مشکلات اساسی نظام آموزشی هر کشور، مسئله‌ی افت تحصیلی است. این مسئله هر سال هزینه‌های سنگینی به بار می‌آورد و دورنمای پیشرفت و توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور را مبهم می‌کند. منظور از افت تحصیلی کاهش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از سطحی رضایت‌بخش به سطحی نامطلوب است. مقایسه و سنجش سطح عملکرد تحصیلی قبلی و فعلی دانش‌آموزان بهترین شاخص افت تحصیلی است.

بررسی عوامل افت تحصیلی دانش‌آموزان در ارتقای تحصیلی آنان و رشد کیفیت نظام آموزشی کشور بسیار مهم است. برای پیدا کردن ریشه‌ی یک مشکل، به ویژه مشکلات انسانی و اجتماعی، تنها نمی‌توان به یک مسئله بسنده کرد؛ زیرا پدیده‌های اجتماعی همانند یک زنجیره با یک‌دیگر پیوند دارند و در به وجود آمدن یک مشکل دخیل هستند. برای بافتن ریشه‌های افت تحصیلی باید به عوامل گوناگونی توجه کرد که عبارت‌اند از:

عکاس: اعظم لاریجانی

نکات مفید برگرفته از نامه‌ها و مقاله‌های ارسالی معلمان

افت تحصیلی

محترم اصغری^۱ - صدیقه جلالی - صدیقه جمالی^۲ - مهدی شفانی^۳

۱ هدف: یکی از مهم ترین عواملی که بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تأثیر می گذارد، داشتن هدف است. بدیهی است دانش آموزانی که برای تحصیل خود اهدافی در نظر می گیرند از آن هایی که هدف خاصی را دنبال نمی کنند موفقیت بیشتری را تجربه خواهند کرد. داشتن هدف موجب می شود که دانش آموز برای رسیدن به آن برنامه ریزی کند و براساس هدف از قبل تعیین شده حرکت کند. در بسیاری از موارد نداشتن هدف مشخص، روشن، قابل حصول و متناسب با یادگیرنده و نداشتن امکانات اجرایی سبب می شود یادگیری به خوبی صورت نگیرد.

داشتن هدف های بلند مدت و کوتاه مدت باعث می شود که یاددهنده آسان تر و منطقی تر عملکرد یادگیرنده و آموزش های خود را ارزش یابی کند. داشتن هدف به خصوص هدفی که با نیازها، علایق و توانایی های یادگیری مطابقت داشته باشد باعث به وجود آمدن انگیزه برای یادگیری می شود.

۲ عزت نفس: عزت نفس عبارت است از احساس ارزشمند بودن، این حس از مجموع افکار، احساس ها، عواطف و تجربیاتمان در طول زندگی ناشی می شود. همه ی افراد صرف نظر از سن، جنس، زمینه ی فرهنگی و نوع کاری که در زندگی دارند، نیازمند عزت نفس هستند. عزت نفس بر همه ی سطوح زندگی اثر می گذارد. نتایج بررسی های گوناگون روان شناسی حاکی از آن است که چنان چه نیاز به عزت نفس ارضا نشود، نیازهای سطح بالاتر نظیر نیاز به آفریدن، پیشرفت، و خودشکوفایی محدود و ناشکفته باقی می مانند. انسان اگر در زندگی هیچ چیز نداشته باشد؛ اما دارای عزت نفس باشد همه چیز به دست خواهد آورد. تحقیقات نشان داده اند دانش آموزانی که از عزت نفس پایینی برخوردارند پیش از دانش آموزانی که عزت نفس بالایی دارند، دچار افت تحصیلی می شوند.

۳ انگیزه: انگیزه حالات و شرایط درونی است که رفتار را تحریک می کند و در جهت معینی سوق می دهد و شخص را در جهت معین یا برای

رسیدن به هدف های خاص وادار به فعالیت می کند.

۴ اضطراب امتحان: اضطراب نوعی حالت هیجانی ناخوشایند و مبهم است که با پریشانی، وحشت، هراس، تپش قلب، تعریق، سردرد، بی قراری، تکرر ادرار و تشویش همراه است.

دانش آموزی که اضطراب امتحان دارد، هنگام امتحان به جای آن که دقت و تمرکز خود را صرف پاسخ دادن به سوالات امتحان کند، با افکار نامربوط و ناخوابسته ای که در آن هنگام درباره ی امتحان و پیامدهای منفی آن گریبان گیرش می شود کلنجار می رود.

هر ساله دانش آموزان در مدارس کل کشور با وجود توانایی و استعداد خوب برای ادامه ی تحصیل دچار افت تحصیلی و در پاره ای موارد مجبور به ترک تحصیلی می شوند.

۵ مطالعه: یکی از دلایل افت تحصیلی برخی از دانش آموزان این است که شیوه ی مطالعه ی آن ها طبق روش ها و اصول صحیح مطالعه نیست.

۶ هوش: یکی از عوامل مهم افت تحصیلی کمبود هوش و توانایی ذهنی است هوش فرد را می توان به دو نوع هوش عمومی و اختصاصی تقسیم کرد. هوش عمومی توانایی است که در اغلب فعالیت های انسان خود را نشان می دهد. مطالعات گوناگون نشان داده است که در صد بسیار اندکی از موارد افت تحصیلی ناتوانی ذهنی و عدم کوشش فرد است.

۷ توجه: دلیل افت و شکست تحصیلی برخی از دانش آموزان عدم توجه به معلم و موارد تدریس شده و نیز عدم تمرکز وی هنگام مطالعه و انجام تکلیف درسی است.

۸ برنامه ریزی: یکی از دلایل افت تحصیلی دانش آموزان نداشتن برنامه و برنامه ریزی درست است.

۹ عوامل جسمانی: دانش آموزانی که بنیه ای ضعیف دارند و سلامت عمومی کامل ندارند، نمی توانند به اندازه ی کافی کوشش و فعالیت داشته باشند.

۱۰ نارساخوانی: نارساخوانی یکی دیگر از

بررسی عوامل افت تحصیلی دانش آموزان در ارتقای تحصیلی آنان و رشد کیفیت نظام آموزشی کشور بسیار مهم است

مقایسه و سنجش سطح

عملکرد تحصیلی قبلی و

فعالی دانش آموزان بهترین

شاخص افت تحصیلی است

پرونده

رسیدگی والدین و معلمان
به غیبت‌های دانش‌آموز و
جبران عقب‌ماندگی‌های
درسی نقش مهمی در
پیشرفت تحصیلی فرد دارد

ناتوانی‌های عضوی و بدنی مؤثر در یادگیری به
شمار می‌آید که با افت تحصیلی در رابطه است.
دانش‌آموزانی که نارساخوانی دارند از بهره‌ی
هوشی طبیعی برخوردارند؛ ولی پیشرفت آن‌ها
پایین‌تر از سطح مورد انتظار است و ازده‌ها و معنی
آن‌ها را به خوبی می‌شناسد و در مکالمه به کار
می‌برند؛ اما خواندن آن‌ها برایشان دشوار است.

۱۱ سازش‌یافتگی رفتاری: اختلالات رفتاری
در میان کودکان و نوجوانانی که افت تحصیلی دارند
به مراتب بیش‌تر از دانش‌آموزان عادی است.
بعضی از اختلالات رفتاری حتی موجب بروز افت
تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش نیز می‌شود.

۱۲ شرایط عاطفی و روانی: بسیاری از
دانش‌آموزان به دلایلی از قبیل فقر عاطفی،
ناکامی، عدم پشت‌کار، فقدان اعتماد به نفس،
عدم کفایت در ابراز وجود، کمی احساس
خودارزشمندی، کمرویی، نداشتن نگرش مثبت
و قوی برای زندگی و غیره دچار بی‌اشتهایی
تحصیلی شده نمی‌توانند پیشرفت تحصیلی
مطلوب داشته باشند.

۱۳ غیبت از مدرسه: غیبت از مدرسه باعث
می‌شود: اول این که دانش‌آموز از شنیدن توضیح
بسیاری از دروس محروم شود و نتواند به صورت
خودخوان نیز آن‌ها را جبران کند. دوم این که باعث
می‌شود معلم به تدریج نگرش منفی و نامطلوب
نسبت به دانش‌آموز پیدا کند.

رسیدگی والدین و معلمان به غیبت‌های
دانش‌آموز و جبران عقب‌ماندگی‌های درسی نقش
مهمی در پیشرفت تحصیلی فرد دارد.

۱۴ عوامل آموزشی: این عوامل به مدرسه
و معلم مربوط هستند. در گذشته دانش‌آموزان به
دلیل بی‌توجهی به درس، تنبیه جسمی می‌شدند.
اولین هدف معلم باید برقراری رابطه‌ی مطلوب،
دوستانه، حمایت‌کننده با دانش‌آموزان باشد.
چنین هدفی با تعامل میان معلم و دانش‌آموزان
حاصل می‌شود. چند روز اول مدرسه و اولین
دیدارهای دانش‌آموزان با معلم از این نظر بسیار مهم
است.

عدم امکانات و تسهیلات مطلوب آموزشی

یکی دیگر از عوامل مؤثر در افت تحصیلی
دانش‌آموزان است. کمبود معلمان مجرب با سواد
و توانا در انتقال مطالب و موضوع‌های درسی،
وجود ضعف در روش‌های تدریس و تکیه بر
م محفوظات، تراکم جمعیت در کلاس، فشردگی
برنامه‌های درسی، کمبود کتاب‌های درسی و
کمک آموزشی، سختی رفت و آمده‌ها مسئله‌ی
دیگر در ایجاد افت تحصیلی مؤثر هستند.

کتاب‌های درسی و مواد آموزشی: هر جا که
کمبود کتاب و مواد آموزشی وجود دارد، پیشرفت
تحصیلی پایین‌تر است. دانش‌آموز باید امکان
دسترسی به کتاب را داشته باشد.

فضای کلاس: یک کلاس درس باید در فصول
مختلف سال از دمای مناسب بهره‌مند باشد و از
سرد شدن یا گرم شدن بی‌اندازه در زمستان و
تابستان در امان باشد. اگر فضای کلاس برای
نشستن و راه رفتن مناسب نباشد، نور کافی نداشته
باشد، تابلو طوری نصب شده باشد که همه به
راحتی بتوانند از آن استفاده کنند، دانش‌آموزان آن
دچار افت آموزشی خواهند شد. و تعداد
دانش‌آموزان هر کلاس نیز باید کم باشد. گاهی
اوقات دلیل افت تحصیلی دانش‌آموزان انتظار عدم
موفقیت و پیش‌داوری‌های غلطی است که معلم
از دانش‌آموز دارد سازگاری با روش تدریس و
خصوصیات معلم ممکن است به ویژه در دوره‌های
پایین‌تر منجر به افت تحصیلی شود. علاوه بر این
عواملی چون مسافت بسیار زیاد بین خانه و
مدرسه، طولانی بودن ساعات آموزشی،
تعویض مکرر معلمان در طول سال تحصیلی و
ناتوانی بعضی از دانش‌آموزان سبب افت تحصیلی
می‌شوند.

۱۵ شیوه‌ی تدریس معلم: معلم باید با شناخت
دانش‌آموزان و شیوه‌های تدریس، روش مناسبی
را برای تدریس انتخاب کند، گاه دلیل افت
تحصیلی دانش‌آموزان این است که شیوه‌ی تدریس
معلم مطابق با روش یادگیری و ویژگی‌های روانی
و فکری او نیست. ممکن است معلم در تدریس
قادر نباشد با راه و روش آندیشیده‌ای به القای
مطلب بپردازد. یا ممکن است درس بدهد و رد

پیرونده

شود بدون این که از دانش آموز بپرسد و امتحان بگیرد و در روز امتحان دریابد که شاگردان از کلاس او استفاده نکرده اند.

۱۶ وقتی معلم خود را موظف می‌داند به هر صورتی کتاب را تمام کند، مشکلات درسی دانش آموزان روی هم انباشته می‌شود و زمینه‌ی ضعف تحصیلی را به وجود می‌آورد.

۱۷ برنامه‌ی درسی مدرسه: گاه برنامه‌ی درسی طرح شده از سوی مدرسه، مناسب و وضعیت دانش آموز نیست؛ مثلاً دروس نسبتاً سخت را پشت سر هم یا در ساعاتی می‌گذرانند که دانش آموز خسته است.

۱۸ زیاد بودن تعداد دانش آموزان کلاس: عده‌ی زیاد دانش آموزان در کلاس هم‌بسا سر و صدای زیاد همراه است که در آن صورت معلم کلاس ناگزیر است نقش مبصری را برای ساکت نگه داشتن کلاس ایفا کند.

۱۹ ارزش‌یابی‌های نادرست معلمان از عملکرد شاگردان، روش امتحان مثل سخت‌گیری در امتحان، نامفهوم یا غیر استاندارد بودن سوالات لازم است سوالات امتحانی از سه دسته‌ی ساده، متوسط، مشکل تهیه شود تا امکان شناخت همه‌ی شاگردان از نظر پیشرفت تحصیلی فراهم آید یا روش پرسش و پاسخ معلم از دانش آموز وقتی به صورت حفظی و عدم درک و ارتباط بین مطالب درسی و تجارب واقعی زندگی و احیاناً مشاهده‌ی تضاد و تناقض بین این دو باشد، موجب می‌شود که یادگیرنده در برابر موضوع یادگیری، مقاومت منفی از خود نشان بدهد که همین امر زمینه را برای ایجاد نگرش منفی نسبت به درس و موقعیت‌های یادگیری فراهم می‌کند و بی‌علاقگی و بی‌زاری وی را از مدرسه موجب می‌شود، این نگرش منفی نسبت به مدرسه از عوامل عمده‌ی افت تحصیلی است.

۲۰ بی‌توجهی به تدریس مناسب بعضی از دبیران دو یا سه شغله در کلاس.

۲۱ نبودن تعداد دبیران با تجربه و با تحصیلات عالی به خصوص در مناطق محروم روستاها و شهرهای کشور.

۲۲ نبود همکاری و ارتباط بین اولیای مدرسه.

۲۳ گاهی دانش آموز برای فعالیت‌های فوق برنامه به ویژه برای تمرین مداوم و آمادگی‌های نمایشی به دلیل برخی خصوصیات ظاهری و جسمانی انتخاب، تشویق و جذب می‌شود در حالی که شرایط لازم را ندارد و به دلیل صرف وقت و نیرو در آن تمرین‌ها آن‌طور که باید و شاید نمی‌تواند به درس هایش برسد و افت تحصیلی پیش می‌آید. لذا در انتخاب دانش آموزان برای فعالیت‌های فوق‌العاده خیلی دقت شود، در غیر این صورت اگر امکان ارفاق نمره فراهم شود، افت تحصیلی آموزشی در باطن به وقوع می‌پیوندد و در آینده نیز ظاهر خواهد شد.

۲۴ تأخیر ورود مکرر دانش آموز به مدرسه یا غیبت‌های مکرر او از مدرسه به هر دلیل و انگیزه.

۲۵ عدم ایمان به کار معلم و مدرسه به خاطر برخورد نامناسبی که در این رابطه پدید آمده است.

۲۶ کمبود فضاهای آموزشی.

۲۷ عدم تمرکز حواس که گاهی دانش آموز در کلاس درس مطابق مقررات به درس معلم توجه دارد، اما توجهش ظاهری است. چشم و گوشش به نوشتار و گفتار معلم، ولی فکرش جای دیگری است. وجود اضطراب نیز موجب عدم یادگیری و درک مطلب و در نتیجه افت تحصیلی خواهد شد. ضمن این که سلامت جسمی دانش آموزان؛ مانند سلامت روانی او در موفقیت تحصیلی اش بسیار مؤثر است.

۲۸ وجود شیوه‌ی معلم محوری (سخن‌رانی) روش مرسوم قدیمی در مقام آموزشی، عدم شکوفایی استعدادها را به دنبال دارد.

۲۹ عدم امکانات سمعی و بصری در مدارس.

۳۰ شیوه‌ی کنترل دانش آموزان در مدرسه: هر چه شیوه‌ی کنترل دانش آموزان در مدارس آمرانه، خشک و قسیم مآبانه باشد احساس از خودبیگانگی، ترک تحصیل، افت تحصیلی، بی‌انضباطی، رفتارهای نامتعادل و مخرب و عدم مشارکت در بین دانش آموزان مشاهده می‌شود.

تحقیقات نشان داده‌اند
دانش آموزانی که از
عزت نفس پایینی
برخوردارند بیش از
دانش آموزانی که عزت نفس
بالایی دارند، دچار افت
تحصیلی می‌شوند

پرونده

۳۱ ارتباط با دوستان: عدم توانایی دانش‌آموز در دوست‌یابی و حفظ آن، ارتباط جمعی و مشارکت او در فعالیت‌های اجتماعی باعث می‌شود که دانش‌آموز نتواند نیازهای روانی خود را برآورده کند. بنابراین در امر تحصیل هم با مشکل روبه‌رو خواهد شد.

۳۲ نقش خانواده و علل ایجاد کننده‌ی افت تحصیلی: خانواده نقش بسیار زیادی در کاهش علاقه‌ی دانش‌آموزان یا حواس‌پرتی آن‌ها در یادگیری دارد که این عوامل عبارت است از:

الف) فقدان علاقه و دل‌بستگی بین افراد خانواده و وجود رابطه‌ی سرد و خشک که سبب کم‌توجهی و بی‌میلی دانش‌آموز به درس و مدرسه می‌شود.

ب) جدایی والدین بر رشد عاطفی، ذهنی و اجتماعی فرزندان اثر می‌گذارد. آمار نشان می‌دهد که بیش‌ترین مقدار ترک تحصیل در این گروه دیده می‌شود.

پ) قوت والدین به خصوص مادر ضربه‌ی شدیدی به دانش‌آموز وارد می‌سازد که گاهی اوقات منجر به افسردگی شدید و حتی فرار وی از خانه و مدرسه می‌شود.

ت) بی‌سوادی والدین که مشکلاتی فراوان برای خود و فرزندان محصل آن‌ها ایجاد می‌کند.

فرزندان والدین بی‌سواد، کم‌تر به تحصیل علم و دانش ارزش می‌نهند و هرچه از پایه‌ی ابتدایی به مراحل بالاتر می‌روند افت تحصیلی و ترک تحصیل در آنان بیش‌تر دیده می‌شود. والدین بی‌سواد توانایی کنترل درسی فرزندان‌شان را ندارند و الگوی مناسب و موفق تحصیلی برای فرزندان‌شان به حساب نمی‌آیند. حتی مشاهده می‌شود که فرزندان‌شان با اعتراض به آنان می‌گویند: «اگر درس خواندن خوب است، پس چرا شما درس نخواندید؟»

ث) بی‌تفاوتی و بی‌توجهی پدر و مادر نسبت به تحصیل فرزندان که آن‌ها را به حال خود رها می‌کنند و در امور تحصیلی آنان دخالتی نمی‌کنند. در این وضعیت این بی‌تفاوتی به

فرزندان نیز منتقل شده، سبب دلسردی و یأس آنان می‌شود.

ج) در مواردی مشاهده می‌شود که والدین از تشویق و تنبیه به هنگام استفاده نمی‌کنند و عملکرد تحصیلی فرزند خود را تأیید و انتقاد نمی‌کنند و موجب افت تحصیلی آنان می‌شوند.

چ) عدم تناسب انتظارات والدین با توانایی‌های دانش‌آموز از عوامل افت تحصیلی است. والدین باید به کار و تلاش آن‌ها ارزش بگذارند. درست است که محصول و نتیجه‌ی هدف، اصل است اما مهم‌تر از آن فعالیت و کوشش برای رسیدن به هدف ارزشمند و مورد احترام است. والدین باید تلاش و کوشش فرزند خود را تقویت کنند و انتظاراتی متناسب با توان فرزند خود داشته باشند. فشار بیش از اندازه به دانش‌آموز باعث بی‌زاری و دلسردی از درس و مدرسه می‌شود.

۳۳ تماشای تلویزیون به ویژه در سال‌های اولیه‌ی مدرسه موجب تضعیف مهارت‌های خواندن کودکان می‌شود. تماشای بیش از حد تلویزیون آثار منفی دارد. علامت فشار، ناکامی یا روابط نامناسب انسانی است. تلویزیون وقت کتاب‌خوانی را می‌گیرد و استفاده از رایانه به مدت طولانی باعث افت تحصیلی می‌شود.

۳۴ یکی دیگر از عوامل مهم افت تحصیلی، عدم علاقه‌ی دانش‌آموزان به تحلیل درس است. وقتی دانش‌آموز می‌بیند که ملاک برتری افراد وضعیت اقتصادی و مالی آن‌هاست و راه بسیار ساده‌ای برای ثروتمند شدن و کسب اعتبار اجتماعی وجود دارد، طبیعی است که ترک تحصیل می‌کند، یا به درس بی‌علاقه می‌شود.

در پایان لازم به یادآوری است همان‌طور که ذکر شد در ایجاد پدیده‌ای به نام افت تحصیلی عوامل متعدد و پیچیده‌ای دخالت دارند، از این رو ریشه‌کن کردن این معضل اجتماعی نیز، همکاری و هماهنگی و احساس تعهد همه‌ی افراد، سازمان‌ها و نهادهایی را می‌طلبد که به نحوی در تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان نقش دارند.

راهکارهای پیش‌گیری از افت تحصیلی

ترجمه: منصوره فروزان

صحت‌هایشان علاقه‌مند هستید. با استفاده از سؤالات و اگر ۱ (مانند به چه کتاب‌هایی علاقه‌مندید؟ بهترین فیلمی که تماشا کرده‌اید چه نام دارد؟ چه تفریحاتی را دوست دارید؟ و...) می‌توانید به مکالمات خود تداوم بخشید.

ب) پذیرای نظریات و کارهای دانش‌آموزان باشید، زود قضاوت نکنید:

به تلاش‌های آنان احترام بگذارید و به بهبودشان کمک کنید.

قبل از قضاوت درباری کارهای دانش‌آموزان با آنها گفت‌وگو کنید.

ج) دانش‌آموزان را از اشتباه کردن ترسانید:

برخی از دانش‌آموزان تصور می‌کنند که باید همه‌ی کارها را کاملاً صحیح انجام دهند. این امر موجب اضطراب و یا عدم انجام فعالیت می‌شود.

د) انتظارات خود را به وضوح، بیان کنید و با ملامت و در عین حال قاطعانه پی‌گیر باشید.

بدون استفاده از خشونت و تهدید، نقش مدیریتی خود را در کلاس نشان دهید. از دستورات کوتاه و ساده استفاده کنید و در پی‌گیری آن‌ها مصمم باشید.

ه) با دانش‌آموزانی که مایل نیستند در کلاس همکاری کنند، گفت‌وگو کنید:

هزار و یک دلیل وجود دارد که دانش‌آموزی نخواهد در فعالیت‌های یادگیری مشارکت کند، شاید از چیزی ناراحت است، یا از مطالب ارائه شده سر در نمی‌آورد و یا حال مساعدی ندارد. در صورتی که این کار تکرار شود، بهتر است (از یک مشاور کمک بگیرید).

و) رفتارهای مثبت و توانایی‌های جدید دانش‌آموزان را تحسین کنید:

مثلاً بگویید: «چه سؤالات خوبی درباره‌ی درس می‌پرسی» «این بار انشای تو غلط‌های دستوری کم‌تری داشت معلوم می‌شود با دقت آن را چندبار خوانده‌ای» و...

ز) در تصمیمات کلاسی، دانش‌آموزان را مشارکت دهید: اگر امکان انجام چند فعالیت وجود دارد، انتخاب را به عهده‌ی دانش‌آموزان بگذارید.

ح) با جملات مثبت و مشوقانه سخن بگویید: به جای اینکه بگویید ۵ مورد را اشتباه گفتی، بگویید ۷ مورد را درست بیان کردی.

تشخیص دانش‌آموزان در معرض خطر از دوره‌ی ابتدایی و حمایت از آنان

حساً شمانیز در جایگاه معلم یا دانش‌آموزی برخورد کرده‌اید که هنگام آموزش رغبتی به یادگیری ندارند. آنان این چالش را با کارهای مضحک، سرگرم کردن خود به اموری دیگر، اجرا نکردن دستور معلم یا تلاش نکردن برای انجام تکالیف بروز می‌دهند. تحقیقات نشان می‌دهد که با ۶۶ درصد اطمینان می‌توان پیش‌بینی کرد کدام‌یک از دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی در دوران متوسطه ترک تحصیل خواهند کرد؛ زیرا ترک تحصیل فرایندی است که در طی آن، دانش‌آموز به تدریج و به آرامی از مشغولیات تحصیلی جدا می‌شود. این فرصت وجود دارد که با شناسایی و توجه به نشانه‌های اولیه‌ی ترک تحصیل، به کمک این افراد بشتابیم.

ایجاد خدمات حمایتی برای دانش‌آموزان در معرض خطر

این افراد به حمایت بزرگ‌تر نیاز دارند تا مشکلات آموزشی و فردی آنان را سریع تشخیص دهند. این حمایت‌ها می‌توانند شامل کنترل حضور در کلاس، مشاوره، معلم خصوصی، خودآموزها، آموزش روش‌های موفقیت در تحصیل (شامل یادگیری، انجام تکالیف، شرکت در فعالیت‌های کلاسی و دستیابی به اهداف تحصیلی)، کلاس‌های فوق برنامه یا برنامه‌های تابستانی باشد.

همکاری با والدین

تحقیقات مبین آن است که همکاری والدین با اولیای مدرسه نتایج مانند حضور بیش‌تر دانش‌آموزان در مدرسه، پیشرفت تحصیلی، بهبود رفتارهای کلاسی و احساسی دانش‌آموزان را در پی داشته است.

ایجاد محیط امن یادگیری

مواجهه با محیط آموزشی جدید و معلمان متعدد برای بسیاری از بچه‌ها نگران‌کننده است. شاید بتوان آن را یکی از دلایل افت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه‌ی اول و راهنمایی تحصیلی بیان کرد. بنابراین چگونگی ارتباط معلمان با دانش‌آموزان این پایه اهمیت خاصی دارد. در این باره، پیشنهادها زیر ارائه می‌شود: الف) دانش‌آموزان را به گفت‌وگو با خود تشویق کنید؛ با بچه‌ها گفت‌وگو کنید و نشان دهید که به

منابع

محتوای این مقاله برگرفته از وب‌سایت‌های زیر است:

1. www.silentepidemic.org/solutions/index.htm
2. www.nwrel.org/learns

پرونده

انهام در تعریف رقابت

کار سختی نیست که در جایگاه پدر، مادر یا مری و معلم، از چند نفر سؤال کنید: رقابت یعنی چه؟ البته بهتر است ابتدا خودشان به این سؤال پاسخ دهند. شاید ساده ترین کار مراجعه به لغت نامه های فارسی و انگلیسی باشد.

رقابت و رقابته: نگرانی کردن، انتظار کشیدن، انتظار و نگرانی، چشم داشت، هم چشمی

رقبه: چشم داشتن و انتظار کردن کسی را در واژه نامه های انگلیسی - فارسی دو واژه ی

competition و rivalry به عنوان مسابقه، هم چشمی، هم آوردی، رقابت و سخت جویی

معنی شده اند. در جست و جوی جامعه شناختی این مفهوم نیز، به طور کلی، تلاش افراد برای دست

یافتن به هدف های کمیاب، تعقیب مشترک یک هدف، پیگیری خواسته های نادر و امثال آن بیان

شده است. یک اشکال عمده در مفهوم یابی رقابت، مترادف فرض کردن آن با مسابقه است.

این نکته به لحاظ فرهنگی و اعتقادی، در کشور ما حائز اهمیت است. در واقع، نه تنها «رقابت» و

«مسابقه» دو واژه ی مترادف نیستند بلکه درک مفاهیم و کاربردهای آن ها از نظر تربیتی فوق العاده

مهم و راه گشا هستند.

طیف مواجهه های انسانی

برای دستیابی به مفهومی جامع، بهتر است مسابقه و رقابت را اشکالی از مفهوم کلی تر

«مواجهه های انسانی» در نظر بگیریم. در مواجهه با رودر روی، انسان ها در حالت های متنوعی

مقابل هم قرار می گیرند. به این ترتیب، مواجهه های انسانی به صورت طیفی قابل بررسی

و تحلیل هستند که ما در این جا به سه مورد آن اشاره می کنیم.

● مسابقه: کوششی ذهنی یا عملی برای وصول به هدفی که مورد نظر دیگری نیز هست بدون آن که

محدودیتی در هدف موجود باشد. بخش ذهنی مثبت این کوشش را می توان «غیظه» نامید.

● هم چشمی: توجه داشتن به هدفی که مورد نظر دیگری نیز هست. در این جا با وجود اشتراک

هدف، هنوز کوششی جدی برای رسیدن به آن آغاز نشده است.

● رقابت: کوششی برای پس انداختن دیگری از وصول به هدفی که مورد نظر هر دو طرف است.

پس، می توان حد و مرزی بین مسابقه، هم چشمی و رقابت قابل شده این ترتیب، امکان ترک بهتر

کردی و دردها و نگرانی های هر یک حاصل می شود.

مسابقه و رقابت

در مفاهیمی مفاهیم مسابقه و رقابت، نکاتی قابل استنباط است:

۱. هم در مسابقه و هم در رقابت، «اشتراک در هدف» وجود دارد.

۲. در مسابقه، هدف محدود نیست و با رسیدن یک فرد به هدف، دیگران از آن محروم می شوند.

۳. در رقابت، محدودیت در هدف وجود دارد و با رسیدن یک فرد به هدف مورد نظر، دیگران از آن او می مانند.

۴. محدودیت اهداف در رقابت، به دو شکل دیده می شود:

اول - گاهی هدف به صورت واقعی محدود است و رسیدن یکی، مانع دسترسی دیگری می شود.

در یک رقابت ورزشی که جایزه های رتبه های اول، دوم و سوم مشخص و متفاوت است، کسب رتبه ی اول به معنای پایان دسترسی

به یک هدف است و دیگران باید تلاش های خود را معطوف رتبه های بعدی بکنند.

دوم - گاهی هدف یا اهداف به صورت واقعی محدود نیستند؛ اما نگرش های برتری جویانه ی ما محدودیت ها را به وجود می آورد.

همه ی دانش آموزان می توانند برای پیشرفت تحصیلی تلاش کنند بنابراین، در واقع محدودیتی در این مسیر وجود ندارد؛ اما وقتی

مقام، رتبه یا جایگاه برتر و بالاتر را جایگزین اهداف واقعی می کنیم اهداف محدود می شوند. پس، در موارد زیادی، محدودیت

در اهداف، حاصل نگرش ها و دیدگاه های انسانی است و چنین تصور می شود که از این

بازی

انگیزش در مدرسه

۴

ابراهیم اصلانی

۱. رقابت چیست؟
 ۲. آیا رقابت با واژه‌هایی چون هم‌چشمی و مسابقه مترادف است؟
 ۳. منظور از رقابت مثبت و منفی یا سالم و ناسالم چیست؟
 ۴. رقابت تحصیلی چگونه تعریف می‌شود؟
- بسیاری از اشکالات و ابهامات در مورد رقابت، با ساده‌انگاری در مورد مفهوم این واژه ارتباط دارد. واژه «رقابت» به قدری ساده و بدیهی پنداشته می‌شود که ضرورتی برای بررسی و چستی آن باقی نمی‌ماند. اما واقعیت امر چنین نیست و ساده‌پنداشتن واژه‌ی رقابت، زمینه‌ساز بسیاری از انحرافات و کاستی‌های تربیتی است. برای مفهوم‌شناسی رقابت باید به سراغ واژه‌های نزدیک به آن یا مترادف آن هم برویم. به این ترتیب، باید به چند سؤال پاسخ داده شود:

طریق، میل و انگیزه برای پیشرفت سرعت می‌گیرد. ۵. براساس ضرورت‌های رقابت، انسان‌ها خواسته یا ناخواسته به سمت مقابله، کشمکش، مخالفت و به عبارت ساده‌تر، «پس انداختن» هم‌دیگر کشیده می‌شوند. پس، ویژگی اساسی رقابت، پس انداختن رقیب است و هر یک از دو طرف رقابت، مجبورند برای رسیدن به هدفی که مشترک است یا مشترک تصور می‌شود، پا روی دیگری بگذارند و او را عقب بیاورند.

مصادیق رقابت و مسابقه

بر مبنای تعاریف و مقایسه‌ی به‌عمل آمده، می‌توانید تشخیص دهید که چه فعالیتی مسابقه است و کدام رقابت نامیده می‌شود. به موارد زیر توجه کنید و آن‌ها را با تعاریف مسابقه و رقابت، تطبیق دهید:

- قهرمانی فوتبال
- ورزش برای سلامتی
- تلاش برای شاگرد اولی
- تعیین معلم یا استاد نمونه
- انجام کارهای خیر
- تلاش‌های علمی انسان دوستانه
- فعالیت‌های تبلیغاتی
- انتخاب بهترین آشپز
- کاندیدا شدن برای انتخاب در زمینه‌ای مشخص
- ارتقای رشد شخصی و امور معنوی
- مرز روشنی بین رقابت و مسابقه وجود دارد.
- در هر دو مورد، اشتراک در هدف وجود دارد، اما زمانی که هدف محدود است و برای رسیدن به آن، باید دیگری را عقب بزنیم؛ یعنی داریم رقابت می‌کنیم. به این ترتیب، در موارد زیادی این واژه‌ها ناهم‌جا و نادرست به کار برده می‌شوند. «فوتبال» رقابت است نه یک مسابقه؛ همان‌گونه که همه‌ی رودرویی‌های ورزشی رقابتی‌اند مگر آن‌که هدف انتخاب فرد یا تیم برتر یا تعیین برنده‌ی

منابع

۱. اصلانی، ابراهیم (۱۳۷۴ الف). مقایسه‌ی اثربخشی سه روش: رقابت فردی، تلاش فردی و رقابت گروهی در پیشرفت تحصیلی. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
۲. اصلانی، ابراهیم (۱۳۷۴ ب). همه چیز برای شاگردان اول، دوم و سوم... ۱۴. روزنامه‌ی هفت‌شنبه، شماره‌ی ۸۹۸.

اصلی و قهرمان نباشد. یک بازی فوتبال با هدف عام‌المنفعه و خیرخواهانه حتی اگر برنده و بازنده داشته باشد «مسابقه» است.

وقتی دو نفر نرمش یا ورزش می‌کنند تا سالم بمانند حتی اگر کار آن‌ها نوعی رودرویی باشد باز هم، مسابقه‌ای در جریان است چرا که با رسیدن یکی به هدف، برای دیگری محدودیتی در دسترسی به هدف ایجاد نمی‌شود. ممکن است دو نفر در انجام امور خیر و حتی عبادت و نیایش با هم مسابقه بدهند. یکی مسجد می‌سازد و دیگری مدرسه؛ چیزی از خیر و ثواب یکی کم نمی‌شود تا به دیگری اضافه شود و هر کس به اندازه‌ی کار خیر که انجام داده است سود معنوی و ثواب می‌برد.

وقتی در مدرسه، شاگرد اول و دوم و سوم تعیین می‌کنیم، کاری رقابتی انجام می‌دهیم. یک فعالیت علمی اگر برای انگیزه‌های درونی و ارتقای شخصی باشد، مسابقه است، اما اگر هدف برتری طلبی و رسیدن به امتیازهای خاص و محدود باشد، رقابتی در جریان است. وقتی در درس خواندن، ادب، انضباط، تمیزی و بهداشت شخصی و حتی امور عبادی و معنوی، دانش‌آموزان را به رخ یک‌دیگر می‌کشیم و فرد برتر و قهرمان معرفی می‌کنیم آن‌ها را در مسیری رقابتی قرار داده‌ایم. گاهی رتبه‌بندی کلاسی با دهم و صدم تعیین می‌شود. دانش‌آموزان را به ظاهر با هدف یادگیری به مدرسه می‌آوریم؛ اما آنان را به سمت کسب نمره و برتری جویی بر یک‌دیگر سوق می‌دهیم و تنور رقابت را به شدت داغ می‌کنیم.

لازم است قبل از هرگونه بحث و ابراز نظر در مورد رقابت، به درک درستی از این مفهوم برسیم. چون بسیاری از خطاها و انحرافات تربیتی که مهم و آشکار هستند، ناشی از بدیهی و ساده‌انگاری در تعریف و شناخت واژه‌هاست.

■ از چه سالی کار تغییرات دوره‌ی راهنمایی آغاز شد؟

سال ۷۵-۷۴ کتاب‌های دینی کل دوره‌های تحصیلی بازنگری و کارشناسی و ظرف سه سال راهنمای برنامه‌ی درسی آن نیز تألیف شده بود. این راهنما که در واقع نقشه‌ی تغییر کتب است، مشخص می‌کند که تغییرات با چه اهداف و محتوا، در چه تناسبی با سن دانش‌آموز اعمال شود. پس از تهیه‌ی راهنما کار تألیف برای دو دوره آغاز شد: یک دوره که اصطلاحاً دوره‌ی آموزش عمومی است و دوره‌های ابتدایی و راهنمایی تحصیلی را شامل می‌شد و دوره‌ی دیگر که آموزش متوسطه را پوشش می‌دهد. کار روی دوره‌ی ابتدایی ۵ سال طول کشید و هر سال یک کتاب تغییر کرد. بدین شکل که دو سال اجرای آزمایشی محدود و سراسری و سال بعد اجرای اصلی و قطعی بود.

از سال ۸۱ این کتاب‌ها سه سال اجرای آزمایشی داشتند. سه سال پیش نیز تصمیم گرفتیم که در راستای همان تغییرات در دوره‌ی راهنمای تحصیلی هم تألیف جدید را آغاز کنیم؛ اما چون تألیف کتب در این دوره به علت شرایط خاص سنی دانش‌آموزان، دشوارتر بود و کار بیش‌تری می‌طلبید، مدت زیادی مؤلفان متعددی آمدند و چند دوره تألیف صورت گرفت که سه مورد آن به شور راه پیدا کردند و در نهایت یک کار بر اساس راهنمای برنامه‌ی درسی کتاب پایه‌ی اول انتخاب شد. سال تحصیلی گذشته پایه‌ی اول راهنمایی تحصیلی در ۵ استان و در حدود ۶۰ کلاس درس اجرای آزمایشی داشت. امسال همان کتاب بعد از بازنگری در تعدادی از مدارس تمامی استان‌های کشور اجرای آزمایشی دارد و ان‌شاءالله کتاب پایه‌ی دوم نیز در ۵ استان اجرای آزمایشی محدود خود را خواهد گذراند.

■ به منظور اجرای آزمایشی، استان‌ها یا مدارس مورد نظر چگونه انتخاب می‌شوند؟

■ ما ۵ استان را با ویژگی‌های متفاوت در نظر می‌گیریم؛ مثلاً هم از

استان‌های محروم هم از استان‌های برخوردار، با پراکندگی جغرافیایی گوناگون. بعد خود استان‌ها؛ مدارس را به گونه‌ای که معرف انواع استعدادها و امکانات استان باشند، انتخاب می‌کنند و اجرای آزمایشی محدود صورت می‌گیرد. سال بعد پس از اعمال تغییرات و نقد و نظرها این اجرا در کل استان‌های کشور، اما نه در تمام مدارس، اجرا و باز ارزیابی خواهد شد. سال سوم بعد از ارزیابی و کارشناسی مجدد، اجرای اصلی آغاز می‌شود.

■ آیا معلم‌ها با این کتب آشنا هستند؟

■ سیستم آموزشی سیستم هر می‌است؛ یعنی مدرسانی که غالباً مدرسان تربیت معلم هستند به درخواست ما از استان‌های کشور می‌آیند و آموزش می‌بینند، سپس در استان خود معلمان دیگر از آن‌ها آموزش می‌گیرند. البته برای اجرای آزمایشی اول، معلمانی آموزش می‌بینند که قرار است در کلاس درس برای دانش‌آموزان تدریس کنند. تابستان سال گذشته حدود ۶۰ معلم از کل استان‌ها را برای تدریس کتاب پایه‌ی اول آموزش دادیم و امسال هم از استان‌ها خواسته‌ایم که در حد امکان همان معلمانی را که برای پایه‌ی اول اعزام کرده بودند برای آموزش پایه‌ی دوم هم بفرستند. در مرحله‌ی آزمایشی اول، خودمان به معلمان تعلیم می‌دهیم؛ اما وقتی کل کشور مطرح می‌شود آموزش تک‌تک دبیران سخت خواهد شد و از همان سیستم هر می استفاده می‌کنیم. هم‌زمان با تألیف کتب راهنمایی، کتاب راهنمای معلم نیز تولید خواهد شد. این کتاب حجمش بیش‌تر از کتاب اصلی است و به کلیت، اهداف تک‌تک درس‌ها، نوع ورودها و فعالیت‌های جانبی دانش‌آموز اشاره می‌کند که من به معلمان توصیه می‌کنم که حتماً آن را مطالعه کنند.

■ علت لزوم این همه صرف وقت و انرژی برای تغییرات چه بوده است؟

■ یک علت اقتضای زمان است و نکته‌ی دیگر بحث روش‌های آموزشی است. به‌طور مطلق دین با گذر زمان تغییر نمی‌کند، اما بحث جدلیت‌های دینی است که باید روی برخی از ابعاد بیش‌تر تأکید کرد. روش‌های آموزشی کتاب‌های قبلی یک روش سنتی سخن‌رانی است،

رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، تصمیم دارد در هر شماره با یکی از مسئولان و دست‌اندرکاران تألیف کتاب‌های درسی گفت و گو کند تا معلمان در جریان برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی قرار گیرند.

چند سالی است که کتاب‌های دینی در دوره‌های گوناگون با تغییراتی مواجه شده است. سال گذشته با اجرای آزمایشی محدود کتاب دینی پایه‌ی اول و امسال با اجرای آزمایشی سراسری آن روبه‌رو شدیم. برای آن که از محتوا و علت تغییرات این کتاب‌ها بیش‌تر آگاه شویم با حسین سوزنجی کارشناس مسئول گروه دینی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی به گفت و گو نشستیم. وی که دکترای فلسفه‌ی اسلامی از دانشگاه تربیت مدرس دارد با ما از چگونگی اعمال تغییرات این گونه سخن گفت.

آموزش فعال مفاهیم دینی

ما اصرار داریم که روش آموزشی فعال باشد. در روش سخن رانی معلم می گوید و دانش آموز می شنود و بیش تر تأکید روی حفظیات و اطلاعات است؛ اما در روش فعال دانش آموز است که برای آموختن فعالیت می کند. علت این که تاکنون طول کشیده این است که پیاده کردن این روش برای این دوره مشکلات زیادی به همراه دارد.

■ چه مشکلاتی؟

□ در این فرایند دانش آموز دیگر صرفاً شنونده نیست، دخیل است. باید کار کند؛ مثلاً مطلبی را بر کند، مقایسه کند، کار گروهی انجام دهد. در هر صورت تنها شنونده نیست و درست مشکل همین جاست؛ چرا که این روش زمان زیادی می خواهد و کار مشکلی است و اداره ی کلاس سخت تر است و با طی زمان زیاد، سرعت کار پایین می آید. هر چند که سعی کردیم حجم کتاب ها را در خوردی زمان فعالیت و میزان ساعت این درس بکنیم، اما پیش بینی می کنیم که دیران با مشکلاتی مواجه شوند.

■ در اجرای پایه ی اول با چه باز خوردی از دیران روبه رو شدید؟

□ در مجموع باز خورد ها از اجرای آزمایشی اول حاکی از آن است که معلم ها و دانش آموزان راضی بودند، متها برخی دیران پیشنهادهایی دادند که پس از بررسی اعمال شد. تقریباً بیش از ۹۵ درصد تغییرات کتاب جدید، تغییر در محتوا و تصاویر، بر اساس پیشنهاد دیران است. ما سیاست چند تألیفی را در برنامه ی کار داریم که امیدواریم در سال آینده دو کتاب یکی کتاب بازنویسی شده ی قدیم و دیگری کتاب جدید تألیف برای آموزش در اختیار معلم قرار گیرد که قدرت انتخاب برای تدریس را داشته باشد.

■ این تغییرات به چه شکل بوده است؟

□ تغییرات ما خیلی کلان است. روال قبلی سیر معرفت به معرفت بود. اطلاعات داده می شد و خواسته می شد. چرخه ی فکر، فکر، فکر؛ ولی در روال جدید فکر، ایمان و عمل را داریم؛ یعنی می خواهیم مطالب شناختی ارائه شود و کم کم با ابعاد گرایش توأم شود، ایمان تولید کند و با مؤلفه های دیگر ترکیب شده عمل را بیافریند. این ساختار کلان با کمک شیوه های نوین

آموزشی در ۸ موضوع گنجانده شد که در نهایت پیوند بین شناخت و ایمان و عمل را ایجاد می کند. بخش هایی فقط برای مطالعه قرار داده شده است که هدف آن ایجاد انگیزه ی مطالعه، شور و اشتیاق در دانش آموز است بدون این که ارزش یابی، عامل مطالعه ی او باشد که به نوعی در راستای ایجاد آزاداندیشی و یادگیری قدرت انتخاب در دانش آموز مؤثر خواهد بود. گاهی دیران عزیز می اندیشند که این بخش ها حذفی است، اگر قصد حذف بود که نمی آمد. این بخش ها حاوی مطالب و اطلاعاتی هستند که دانستنش برای دانش آموز خوب، اما حفظ آن دشوار است، مهم دانستن و آشنایی است.

■ با دیران عزیز می که امسال با این کتاب سر و کار دارند چه سخنی دارید؟

□ ما سعی داریم که نظر معلمان را کاملاً جدی بگیریم و حتی روی آن بحث و بررسی کنیم و آن ها را به کار بگیریم و در کتاب های چاپ سال بعد پس از بررسی لازم بیاوریم. من از دیران ها می خواهم هر گونه نظر و پیشنهادی را، به آدرس گروه دینی که در کتاب درج شده، ارسال کنند. تغییرات پیشنهادی معلمان در تیم های کارشناسی شورای برنامه ریزی و تألیف، که متشکل از افرادی مثل معلم، روان شناس، کارشناس دینی و غیره است، بررسی شود. از آن ها خواهیم می کم بحث آموزش فعال را بیاموزند و به کار بگیرند. یکی از اقتضات روش فعال شلوغی کلاس است و این کار را سخت می کند (البته فراموش نشود هر کلاس که شلوغ بود به آن معنا نیست که از روش فعال استفاده شده است، گاه شلوغی ناشی از بی انضباطی دانش آموزان یا عوامل دیگر است که در فرایند آموزش صرفاً نقش تخریبی دارد). دیران باید این خستگی را با عشق خود تحمل کنند. در بحث ارزش یابی نیز بدانند که نمره تنها برای درک دانش آموز از میزان یادگیریست و این که نشان دهد که قدم بعدی را چه طور بردارد؛ نه ابزار و ملاکی برای سنجش شخصیت دانش آموز. اصرار داریم که هیچ گاه پاسخ های کلیشه ای را قبول نکنند و دنبال بهترین جمله ها نباشند بلکه به آنچه دریافت و درک شده بها دهند.

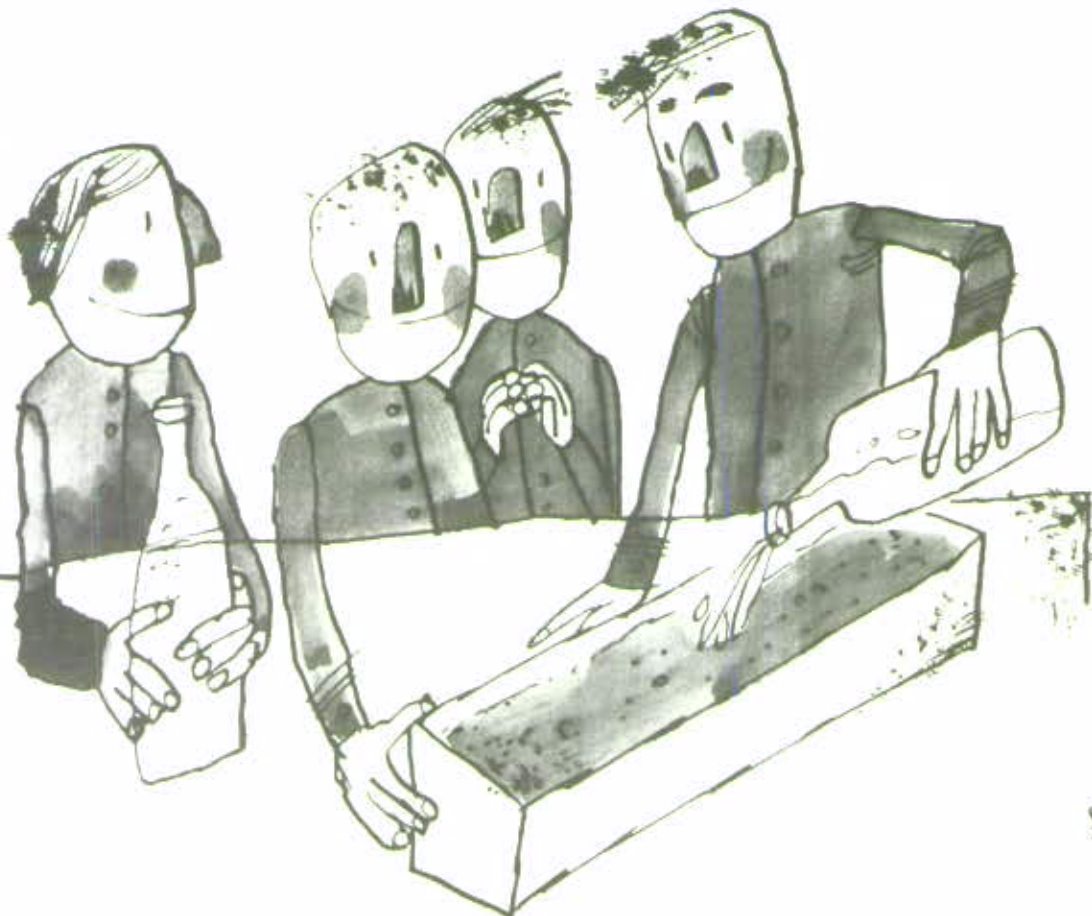
علت تغییرات
کتاب های دینی،
یکی اقتضای زمان
و دیگری بحث
روش های
آموزشی است

ما به مجرد آن که دستش به دهانش برسد، از شریک خود جدا می‌شود یا وسط معاره تبعه می‌کشد! دانش‌آموز و دانشجوی ما هم «تکی» درس می‌خواند و «تکی» مقاله می‌نویسد! وزارت تعاون هم غریب است و چه بسا نام وزیر آن را هم نمی‌دانیم! راستی مشکل کجاست؟ شرکات و مشارکت چه عیبی دارد که از آن گریز کنیم؟ تعاون چه ضروری دارد که منافع آن را حتی می‌کنند؟ آیا یک بار هم که شده، عیب و هنر مشارکت را در دو ستون مقابل نوشته‌ایم و به تحلیل منطقی نشسته‌ایم؟!

■ سود مشارکت: بعضی از صورت‌المثل‌های فارسی جای تأمل دارند و اهل ادب باید چاره‌اندیشی کنند. می‌گویند: اگر شریک خوب بود، خدا برای خود برمی‌گزیند! ممکن است بعضی شرکا فاسد و ریاده‌خواه از آب درآیند و این جمله در آن‌جا به کار رود، اما لعین

هر یک از ما مانگاهی گذرایه محیط و اطراف خود، حسن می‌کنیم که در جامعه، روحیه‌ی «تکی‌روی» بر روحیه‌ی «تعاون» پیشی گرفته است. این پدیده چیز نازک‌ای نیست و سابقه‌ی دیرینه دارد. کشاورز ما ترجیح می‌دهد نیم هکتار زمین داشته باشد، اما به‌طور مستقل برای آن نذر بخرد. بیاشد، آبیاری کند و بالاخره برداشت کند و به فروش برساند. صنعتگر ما دوست دارد دکایی هر چند کوچک، در محله‌ی صنعتی شهر داشته باشد و با آبرازی هر چند ابتدایی و با فعالیت بدنی مگین، دست ساخته‌ی خود را مشخصاً به بازار عرضه و با سود حاصل از آن گذران زندگی کند. پزشک ما دنبال آن است که هر چه سریع‌تر منطقی سرهم کند و به‌طور مستقل بیمارانش را ملاقات کند و نسخه بنویسد، اگر هم چند سالی یا یک در مانگه همکاری می‌کند، از روی اضطرار و کمبود سرمایه است. نازاری

حق داریم؟

آموزش و مشارکت جویی

محمد حسن مکارم

اگر فواید مشارکت به خوبی درک شود، همگان در موارد اختیاری نیز آن را برمی‌گزینند و بر «تک‌روی» ترجیح می‌دهند

یک نفر یک فکر دارد و ده نفر ده فکر. بدیهی است که احتمال خطا در عقل جمعی کم‌تر است، چرا که هر کدام از مشارکت‌جویان تجربه و نکته‌سنجی خاص خود را دارد و موجب می‌شود همه‌ی جوانب کار، قبل از اجرا بررسی شود. مجالس قانون‌گذاری و هیئت دولت دو نمونه از به‌کارگیری عقل جمعی است.

- سود اقتصادی بیش‌تر شود، چرا که هزینه‌ی تمام شده را کاهش می‌دهد. اگر ده کشاورز در یک روستا زمین‌های نیم‌هکتاری خود را یک‌پارچه کنند و یک‌جا تراکتور بیاورند، یک‌جا بنر خریداری کنند، یک‌جا کودپاشی و سم‌پاشی و یک‌جا برداشت کنند و به مراکز خرید منتقل کنند، همه‌ی هزینه‌های فردی آن‌ها کاهش می‌یابد و به اصطلاح اقتصادی، صرفه با Large Scale است.

در عمل هم شاهد هستیم که «ایده‌ی مشارکت» موفقیت بیش‌تری در درازمدت، از خود به‌جا می‌گذارد: خانه‌ای که هر قسمت آن را متخصص همان رشته بسازد، مقاوم‌تر درمی‌آید؟ عمل جراحی که به صورت تیمی انجام پذیرد، مرگ و میر در آن کم‌تر رخ می‌دهد؟ کتاب تفسیر قرآنی که با مشارکت ۹ عالم دینی نوشته می‌شود: مورد استقبال قاطبه‌ی مردم قرار می‌گیرد و یا هر چاپ جدید، حق‌التالیف شرکا نیز مجدداً پرداخت می‌شود.

■ تربیت روحیه‌ی مشارکت: حال که برتری تعاون و مشارکت بر تک‌روی و تک‌محوری روشن شد، از کجا شروع کنیم؟ به نظر می‌رسد بهترین جا «مدرسه» است. و بهترین دوره، دوره‌ی راهنمایی تحصیلی است. بچه‌ها در این سن، دوره‌ی کودکی و لجاجت را پشت سر گذاشته‌اند؟ حرف شنو، نظم‌پذیر و مسالمت‌جو هستند و بیش از دوره‌ی متوسطه، شکل‌پذیری و الگویابی از خود نشان می‌دهند.

• نقش معلم در این تحول تربیتی، پایه‌ی نقش کتاب درسی اهمیت دارد. هم‌اکنون که وزارت آموزش و پرورش در تدوین کتب درسی رویکرد مناسبی دارد و در متن کتاب‌ها و حل‌نمرین‌ها و صفحه‌پردازی دروس، مشارکت فراگیرندگان را مدنظر دارد و دانش‌آموزان را به هم‌اندیشی پیرامون محتوای دروس قوامی خوانند، به طوری که با کار گروهی و تیمی، به یادگیری مطالب همت‌گمارند، حال نوبت ما معلمان و مربیان است که در روش تدریس خود انعطاف نشان دهیم

آن به دلایل گوناگون غلط است؛ از جمله این‌که عدم وجود شریک برای خداوند، دلایل قوی کلامی و فلسفی دارد و شرک است که کسی خود را مثل و ردیف خدا قرار دهد (لیس کمثله شیء)؛ هم‌چنین ادبیات ما مملو از لغاتی است که شراکت و لزوم اجتماعی آن را از دیرباز تأیید کرده است. کلماتی مانند: همکاری، همکار، همسر، همشهری، همسایه و... که هر کدام نشانگر نوعی مشارکت و هم‌زیستی است.

نمونه‌های فوق ممکن است جبری و اجتناب‌ناپذیر باشد، سخن در این است که اگر فواید مشارکت به خوبی درک شود، همگان در موارد اختیاری نیز آن را برمی‌گزینند و بر «تک‌روی» ترجیح می‌دهند. مشارکت باعث می‌شود که:

- عقول جمعی به جای عقل فردی به کار گرفته شود؛

انباره

سلسله مقالات «حق داریم؟» از بایدها و جنبه‌های ایجابی مسائل تربیتی مربیان، که برعهده‌ی معلمان و مربیان است، سخن می‌گوید. از این‌رو در این مقاله به بحث «آموزش و مشارکت جویی» پرداخته شده است.

تصویر ساز: فریدالدین بلاس

و با برگردن روش های جدید تدریس و کنار نهادن شیوه های سنتی و معلم محور، زمینه را برای مشارکت حویلی فراگیرندگان در روند تعلیم و تعلم فراهم آوریم. امروزه، معلم را تسهیل کننده‌ی مراحل یادگیری و نه انتقال دهنده‌ی علم تعریف می‌کنند؛ معلم راهنما و دست گیر است، نه القاکسده و سرریز گیر. شاگرد باید خود برای رسیدن به علم تلاش و مشارکت کند. درست مانند کسی که می‌خواهد شناگری بیاموزد؛ آیا او بدون دست و پا زدن و بدون ممارست و تکاپو به چنین مهارتی می‌رسد؟!

سال‌هاست که در مراکز تربیت معلم سراسر کشور، درسی به نام «روش ها و فنون تدریس» به دانشجویان ارائه می‌شود و آنان به انواع راه‌های نوین تدریس، اعم از پرسش و پاسخ، ایفای نقش، بحث گروهی، بارش معزی و غیره آشنا می‌شوند و علی‌القاعده در درس عملی معروف به «تمرین معلمی» یا «کارورزی» از تجارب معلمان پیشکسوت در مدارس بهره‌می‌برند و کتاب‌های کمک‌درسی نیز در کتاب‌خانه‌ی مراکز در اختیارشان قرار می‌گیرد تا با میانی روش‌های نوین آشنا شوند. اما باز نتیجه مطلوب گرفته نمی‌شود.

در این خصوص ذکر دو توصیه را در این راستا حالی از فایده نمی‌بینم:

الف) درس مذکور در مراکز جدی‌تر گرفته شود و نیز مدرسان، و دانشجویان کارورزی را به مدارسی ببرند که دبیر محترم از روش‌های فعال و نوین تدریس استفاده کند تا آنچه را در مراکز می‌خوانند، با آنچه در مدارس می‌بینند سازگار و عبرت‌آموز باشد.

ب) همکاران جوان نیز با یک همت عالی و عزم حزم، از همان سال اول تدریس، به روش‌های فراگیر محور روی آورند تا خروجی ما از مدارس، بچه‌هایی باشد که آثار مفید مترتب بر عملکرد مشارکت‌جویانه را در کلاس درس چشیده باشند و در آینده که وارد جامعه و بازار کار می‌شوند، به تک‌روی و تک‌محوری گرایش پیدا نکنند. چه عیبی دارد فراگیرندگان را به نوشتن مقاله‌ی پژوهشی نمی‌(نه انفرادی) سوق دهیم؛ آنان را به صورت تیمی پای تخته سیاه بیاوریم و با مشورت و همفکری به حل مسئله بپردازند؟ چه اشکالی دارد کنار عملی و کار گروهی دسته‌جمعی برای آنان معین کنیم و به صورت گروه‌های سه یا چهار نفره به آزمایش بپردازند؟ چه طور می‌شود اگر روحیه‌ی تعاون و

مشارکت را در آنان تقویت کنیم به طوری که حتی ارزش‌هایی پایانی را نیز به صورت نسبی حراص دهند و بحث نقلت و سوءاستفاده برای همیشه به کنار رود. چه می‌شود اگر چهار نفر با هم مشارکت کنند و به یک برگه‌ی امتحالی به طور مشترک پاسخ دهند و نتیجه‌ی یکسان بگیرند؟ در این حالت، هر یک از اعضای تیم، خود را در سرپرست تیم می‌بیند و البته هر کدام باید بتواند از کار مشترک به عمل آمده و چگونگی آن دفاع کند. چه عیبی دارد اگر ملاک، کزینش دانشگاه‌ها بر کار گروهی و نتایج آن در نظر گرفته شود؟ بدیهی است شرکت افراد در گروه‌ها نباید با انتخاب خود و راهنمایی معلم باشد، تا مستحیت‌ها و علاقه‌ها با هم جمع شود و شاهکار به وجود بیآورد.

منظر دین: حالت است بدانیم در مباحث اخلاقی نیز که برخاسته از متون دینی ماست، به‌طور دائم به تشریک مساعی و مشارکت ترغیب شده‌ایم، تا جایی که فقه اسلامی نیز بحث مفصلی به نام «کتاب الشریکه» دارد و اقسام معاملات مبتنی بر شریکت را طرح کرده است. در قرآن کریم می‌خوانیم: «تعاونوا علی البر و التقوی» و «لاتعاونوا علی الاثم و العداوان»؛ طبق این آیه‌ی شریفه در هر کار مثبت و سازنده‌ای، چه اقتصادی، چه فرهنگی، چه سیاسی، ملاک مشارکت است. همان‌طور که در کارهای مثبت، مشارکت نتیجه‌ی تصاعدی به همراه می‌آورد، در کارهای منفی هم نتایج سوء آن چند برابر است، لذا قاطعانه از تعاون در حرام منع شده‌ایم، چرا که شریک در حرم محسوب می‌شویم.

امیر مؤمنان علی (ع) نیز در نهج البلاغه‌ی شریف فرموده است: «من استبد بر آیه هلك، و من شاور الرجال شاركها فی عقولها»، کسی که خودمحوری کند، هلاک می‌شود (و کارش به ناهی می‌کشد)، و آن‌که با بزرگان مشاورت و مشارکت فکری کند، از درایت و عقل آنها بهره‌می‌برد. امید است با یک حرکت جمعی، معلم و معتمد ما به پرورش حاصلت «مشارک‌جویی» و «تعاون» در خود و دیگران روی آورند و به زودی فارغ التحصیلانی را ببینیم که به جای آرزوی استخدام در ادارات دولتی، با انتخاب کردن شریک و روی هم نهادن سرمایه‌های کوچک، تعاونی‌های موفق و سودآور را راه‌اندازی کنند و پرونده‌ی «تک‌روی» برای همیشه بسته شود.

زیرنویس

۱. سوره‌ی مائده: آیه‌ی ۲.

۲. نهج البلاغه: حکمت ۱۶۱.

منابع

۱. شعاعی، حسن، مهارت‌های آموزشی، تهران: سمت، ۱۳۸۲.
۲. کیسی، سوزان، آشنایی با یادگیری از طریق همیاری، طاهره رشتکار، تهران: نی، ۱۳۸۱.

پایگاه اطلاع رسانی تبیان

ریحانه جعفری

The screenshot shows the homepage of the Tebyan website. At the top, there is a search bar and navigation tabs for 'خانه' (Home), 'درباره ما' (About Us), 'تماس با ما' (Contact Us), and 'پشتیبانی' (Support). Below the header, there are several featured articles with images and titles. On the left side, there is a vertical menu with categories like 'مقالات' (Articles), 'کتابخانه' (Library), and 'پشتیبانی' (Support). The main content area is divided into columns, each containing a list of articles with their titles and brief descriptions. At the bottom, there is a footer with the website's URL: <http://www.tebyan.net>.

پایگاه اطلاع رسانی «تبیان» در تاریخ اول تیر ۱۳۸۱ ایجاد شد. این وب سایت که به هفت زبان فرانسه، انگلیسی، روسی، ترکی، اردو، عربی و فارسی طراحی شده است، در بخش های مختلف از جمله آموزش، مشاوره، دانش و فناوری، فروشگاه اینترنتی و... فعالیت می کند.

از جمله بخش های قابل توجه این وب سایت، مدرسه ی اینترنتی یا آموزش از راه دور است. این بخش شامل قسمت های مختلف؛ مانند دانش افزایی، برنامه های آموزشی، مواد آموزشی، خیرهای آموزشی، پایگاه های آموزشی و... است.

در بخش مدرسه ی اینترنتی می خواهیم: یک معلم لازم است برای افزایش دانش و مهارت تدریس، مجموعه مقالات منتخب زیر را با عناوین «رویکردها و فلسفه ی آموزشی، روان شناسی یادگیری، تکنولوژی آموزشی، اهداف و سازماندهی محتوا، شیوه های ارزش یابی، روش های یاددهی-یادگیری و برنامه های آموزشی» مطالعه کند. هم چنین در این سایت می توان با بیش از صدها فعالیت آموزشی، پروژه ی علمی و منابع آموزش مناسب با آن آشنا شد. وجود کتابخانه ی الکترونیکی، معرفی پایگاه های آموزشی، نرم افزارهای آموزشی، مجله های آموزشی و ابزارهای کمک آموزشی بر ارزش این سایت افزوده است.

نصف جهان

موزه‌ها و بناهای تاریخی ایران (۴)

جواد باباخانی

عکاس: اعظم لاریجانی

عمارت چهل ستون

دارد و نام چهل ستون از همین انعکاس ستون‌ها در آب گرفته شده است. این بنا در سن ۱۳۶۷ با نام موزه‌ی چهل ستون بازگشایی شد. در این موزه آثار ایران باستان و برخی آثار هنری دوران‌های مختلف ایران به نمایش گذاشته شده است. از میان ارزشمندترین اشیای این موزه باید به این موارد اشاره کرد: قرآن خطی متعلق به قرن چهارم هجری، پیمان‌نامه‌ی کلدانی (ع) و مسیحیان منعقد شده در باب‌انگاره و کلاه شیخ صبی‌الدین اردبیلی.

موزه و عمارت رکیب‌خانه

این بنا در اوایل قرن یازدهم هجری، مقارن با سلطنت شاه عباس اول، احداث شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، اشیای موجود در موزه‌های هنرهای تجزیی تهران و سایر اشیای قدیمی به این

هنر و تمدن ایرانی که روح بلند و حضور همسر مسند ایرانی را می‌توان در پس طاق‌های بلند و کاشی‌های خوش نقش و نگار آن جست‌وجو کرد.

موزه و بنای چهل ستون

کاخ چهل ستون، در زمان شاه عباس اول و دوم صفوی، در سده‌ی یازدهم هجری قمری، ساخته شده است و یکی از نمونه‌های کم‌نظیر سنگ معماری دوران صفویه در اصفهان به‌شمار می‌رود. این بنای مشهور تالار آینه با سقف طلاکاری و اتاق‌هایی در جنبه‌ی شمالی و جنوبی با تزیینات گچ‌بری، آینه‌کاری و نقاشی‌های نفس‌وار زنده دارد. ایوان رفیع آن با ۲۰ ستون چوبی است و عظمت خاصی به آن بخشیده است. انعکاس نقش ستون‌ها در استخر بزرگ مقابل، زیبایی خاصی

کشور ما از بزرگ‌ترین گاهواره‌های تمدن و فرهنگ جهانی است. بی‌شک خردمند ما هر از آن سال پیش فرهنگ و تمدن سرنگی را می‌افکنند که به زخم آست و گردن بسیار، هم چنان از میراث گران قدر ما معمه‌ها سار می‌کند. فرهنگ و تمدنی که افق‌های درخشان تاریخ و اندیشه را پیش روی ملل مختلف نیز گشوده است تا آن جا که این میراث‌های فرهنگی هم امروز نیز مبدی مبادت‌مراه جامعه‌ی بشری است. میراث بر حتی مانده در این میززمین که سال رسیده مشتاقانه دید و شناخت و در معرفی آن به شکلی کوشید.

اصفهان شهر موزه‌ها: آثار مهم خود در اصفهان این شهر را با یک موزه‌ی در آورده است. به همین دلیل در اصفهان مکان‌های جداگانه‌ای به موزه اختصاص یافته است. اصفهان، نمونه‌ای است از

از فراز آخرین طبقه‌ی عالی قابو بهترین منظر شهر تاریخی اصفهان و تغییر و تحولات هزار ساله‌ی آن را می‌توان مشاهده کرد

موزه و کلیسای وانک

کلیسای وانک در سال ۱۶۰۶ میلادی تأسیس شد. داخل کلیسا و تمام دیوارهای اطراف آن از تزیینات، نقاشی رنگ و روغن و آب طلا و تصاویری از زندگی حضرت مسیح (ع) متأثر از نقاشی ایتالیایی تزیین شده است. رویه روی درب اصلی کلیسا برج ناقوس کلیسا قرار دارد که در زمان شاه سلطان حسین صفوی ساخته شده است. کتیبه‌ی تاریخی ناقوس، نام‌های شاه سلطان حسین صفوی و خلیفه‌ی بزرگ و بنای ساختمان را در بر دارد.

کلیسای وانک دارای تأسیسات گوناگون؛ مانند موزه و کتابخانه است. موزه‌ی کلیسا در سال ۱۳۳۲ هـ. ق برابر با ۱۹۰۵ میلادی ساخته شد. اشیای داخل موزه شامل نابلوهای نقاشی کار نقاشان اروپایی است که به کلیسا اهدا شده‌اند. تعدادی کتب خطی نفیس در این موزه نگه‌داری می‌شوند.

از جمله مجموعه‌های نفیس این موزه فرامینی است که در طول تاریخ صفویه به بعد، سلاطین و حکام ایران درباره‌ی ارمنه صادر کرده‌اند.

موزه‌ی هنرهای معاصر، موزه‌ی تاریخ طبیعی

موزه‌ی ملی کاشان

این موزه بنای نوین‌سازی است که در سال ۱۳۴۷ هـ. ش در ضلع شمالی باغ فین و به همت مرحوم سید محمدتقی مصطفوی احداث شده است. موزه‌ی ملی کاشان از یک طبقه شامل چند تالار بزرگ و کوچک و یک زیرزمین نسبتاً وسیع تشکیل شده است و سه بخش باستان‌شناسی، مردم‌شناسی و صنایع دستی دارد. اشیای بخش باستان‌شناسی آن حاصل حفاری‌های انجام شده در تپه‌های سیلک، چغازنبیل حسنلو، لرستان و... است.

قالیچه‌های معروف «بشريت»، «شكار چرخ» و... از آثار جالب این بخش هستند. (ت) بخش نگارگری که آثار نگارگری ایرانی در سبک و شیوه‌های مختلف در آن به نمایش درآمده‌اند. از جمله می‌توان به مینیاتورهای هرات، اصفهان، تبریز و تک چهره‌های قاجار اشاره کرد.

(ث) بخش آثار فلزی در این بخش زیورآلات طلا و نقره، کمر بند، قلمدان، اقبه‌دان و... به نمایش درآمده‌اند.

(ج) بخش آبیگینه، سفال و چینی که آثار زیبایی از بلورهای مرصع و کریستال‌های تراش‌دار و شمایل شاهان قاجاری و... به نمایش درآمده‌اند.

(چ) بخش آثار چوبی که آثار نفیسی از صنایع چوبی سنتی؛ مانند خاتم‌سازی، منبت‌کاری، مشبک و معرق و... به نمایش درآمده‌اند.

ساختمان منتقل شدند تا به معرض تماشای عموم گذاشته شوند. در حال حاضر این گنجینه با فضایی به مساحت ۲۶۰۰ متر مربع و حدود ۱۲۰۰ متر فضای نمایشگاهی با در نظر گرفتن هفت بخش دایمی، صداها اثر نفیس هنری را برای بازدید عموم عرضه کرده است.

۷ بخش این موزه عبارت‌اند از:

(الف) بخش خط و کتابت که مجموعه‌ای از قطعات خوش‌نویسی اوراق و مجلدات قرآن کریم، احادیث، کتب ادعیه و اشعار است.

(ب) بخش آثار لاک‌ی و روغنی که مجموعه‌ی زیبایی از انواع اشیای لاک‌ی مذهب قلمدان‌ها، قاب‌های آینه، جلد آلبوم و... است.

(پ) بخش دست‌باافته‌ها، رودوزی‌های سنتی، مجموعه‌ای از قملکاری‌های ساخت اصفهان،

موزه نائین

این گنجینه مجموعه‌ای مردم‌شناسی است که در آن مجوهری زندگی، پوشاک و آداب و رسوم مردم نائین از گذشته تا امروز به نمایش گذاشته شده است.

در این بخش از گفتارمان قصد نداریم همه‌ی بناها را مورد بحث قرار دهیم بلکه بعضی از بناها را، آن‌هم به صورت مختصر و مفید، معرفی خواهیم کرد.

مسجد جامع عباسی (مسجد امام)

ساختن مسجد در ضلع جنوبی میدان تاریخی اصفهان در سال ۱۰۲۰ هـ. ق به فرمان شاه عباس اول و در بیست و چهارمین سال سلطنت وی شروع شد. در سال ۱۰۲۵ هـ. ق سردر نقیسه کاشی‌کاری معرق آن بنا نهاده شد. کیفیت سردر مسجد به خط ثلث «علی رضا عباسی» در سال ۱۰۲۵ هـ. ق تنگ‌نموده شده است. این مسجد شاهکاری حیوانان از معماری و

مس و سه پل

میدان نقش جهان

در محل این میدان باغ بزرگی به نام نقش جهان وجود داشت. در دوره‌ی شاه عباس اول آن باغ را تا حدود امروزی آن وسعت دادند و در اطراف آن مشهورترین بناهای تاریخی اصفهان را بسا کردند که از آن رور شهره‌ی آفاق اند؛ مانند: مسجد جامع عباسی (مسجد امام)، مسجد شیخ لطف‌الله، عمارت عالی قاپو و سردر قیصریه. طول این میدان از شمال به جنوب بالغ بر ۵۰۰ متر و عرض آن حدود ۱۶۵ متر است. در قرن یازدهم هجری این میدان یکی از بزرگ‌ترین میدان‌های جهان بود. در دوره‌ی شاه عباس و جانشینان او محل بازی جوگان، رژه‌ی قشون، جشن و چراغانی و محل نمایش‌های گوناگون بود.

کاشی‌کاری و حجاری ایران در قرن یازدهم هجری قمری است.

مسجد شیخ لطف‌الله

این مسجد بنی نظیر شاهکار دیگری از هنر معماری و کاشی‌کاری قرن یازدهم هجری قمری است که به فرمان شاه عباس اول در مدت ۱۸ سال ساخته شده است. کتیبه‌ی سردر آن به خط ثلث علی‌رضا عباسی است و معمار و بنای مسجد، استاد محمدرضا اصفهانی است که نام او در داخل محراب ریختی مسجد در لوحه‌ی کوچکی ذکر شده است. کاشی‌کاری‌های داخل مسجد و داخل و خارج گنبدی مانند آن همه از کاشی‌های معرق نقیسه پوشیده شده است. شیخ لطف‌الله از علمای بزرگ شیعه و از مردم امیر «از قراء اخیال عمل» در لیسان امروزی بود که به دعوت شاه

عباس اول در اصفهان اقامت گرفتند. این مسجد به منظور تحقیر از مقام او احداث شد و برای تخریب و تخریب‌گری اختصاص یافت، به همین دلیل نیز به مسجد شیخ لطف‌الله مشهور شد. باستان‌شناسان خارجی در مورد عظمت معماری این مسجد گفته‌اند: «به سخنی می‌توان این بنا را محصول دست بشر دانست.»

عمارت عالی قاپو

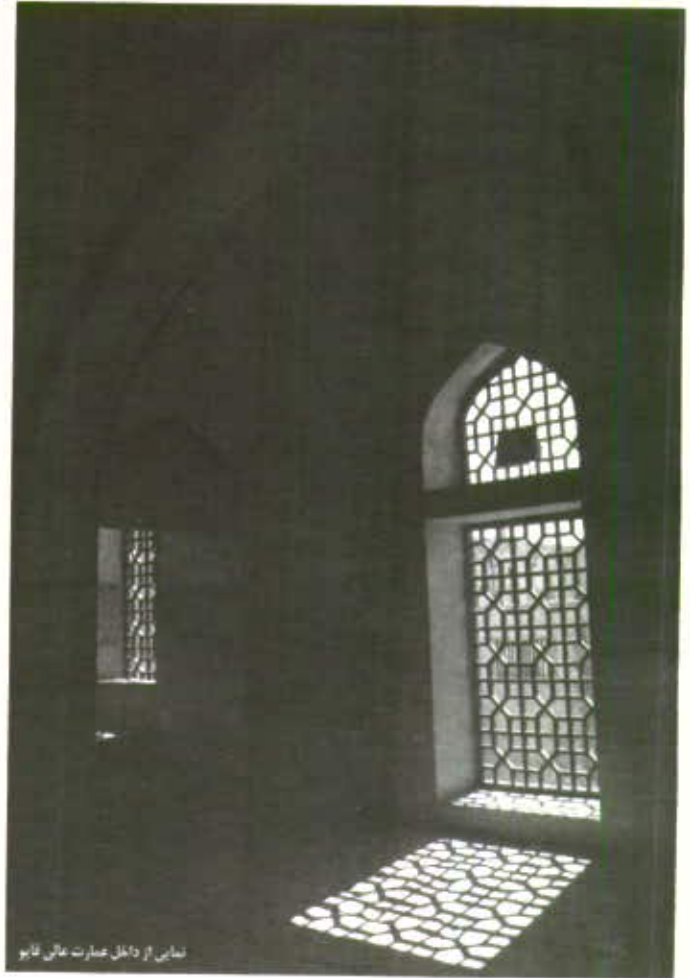
این قصر که در عهد صفویه «دولت‌خانه‌ی مبارکه‌ی نقش جهان» و «قصر دولت‌خانه» نام داشت، نمونه‌ی منحصر به فردی از معماری کاخ‌های عهد صفوی است که در اوایل قرن یازدهم هجری به امر شاه عباس اول ساخته شده است. عالی قاپو در کتاب دو کلمه است و به معنی استاد

دوران صفویه بر روی زاینده رود احداث شد سی و سه پل است. این پل در گذشته «پل جلفا» نامیده می‌شد؛ زیرا به جلفا وصل می‌شد، به الله وردی خان معروف است؛ زیرا سردار شاه عباس به ساخت این پل مأمور شد. این پل قبلاً چهل چشمه داشت؛ اما امروز بیش از سی و سه چشمه‌ی آن باقی نمانده است. پل ۲۹۵ متر طول و ۱۳/۷۵ متر عرض دارد. در دوره‌ی صفویه مراسم جشن آبریزان یا آب‌پاشان در کنار این پل برگزار می‌شد. در ساخت این پل از آجر در قسمت‌های فوقانی و سنگ در قسمت تحتانی استفاده شده است.

پل خواجه

پل خواجه یا پل شاهی به دستور شاه عباس دوم در سال ۱۰۶۰ هـ. ق ساخته شد. این پل در سال‌های نه چندان دور به «پل شیراز» و «پل بابا رکن‌الدین» معروف بوده است. پل خواجه به دلیل معماری و تزئینات کاشی‌کاری بر سایر پل‌های زاینده‌رود برتری دارد. این پل در اصل به منزله‌ی سد و بند بود، به این معنا که با بسن دهانه‌های پل در ضلع غربی دریاچه‌ای به وجود می‌آمد، جهانگردان و سیاحان این پل را در زمره‌ی شاهکارهای مسلم معماری ایرانی به شمار آورده‌اند.

از دیگر بناهای شهر و استان اصفهان می‌توان به عمارت هشت بهشت، آتشگاه کوه سنگی، کاروان سرای مادرشاه، تخت فولاد، آرامگاه خواجه نظام‌الملک، خانه‌ی قزوینی‌ها، خانه‌ی طباطبایی‌ها، مدرسه‌ی چهارباغ، آرامگاه مجلسی، خانه‌ی بروجردی‌ها، امام‌زاده آقا علی عباسی، بقعه‌ی مشهد ارده‌ال، حمام باغ فین، آب انبار، حاج صباغ، کاروان‌سرای مرنجاب کاشان و... اشاره کرد.

منار جنبان

این بنا به صورت یک بقعه و دو مناره است که بر روی قبر «عمو عبدالله» از زاهدان و صلح‌های معروف قرن هشتم هجری بنا شده است. و سنگ قبر آن تاریخ سال ۷۱۶ هـ. ق. مقارن اواخر سلطنت «ابولحاجب» ایلخان مغول و انسان می‌دهد. ایوان منار جنبان یکی از نمونه‌های ابنیه‌ی سبک مغولی ایران است که از آن دوره کاشی‌کاری‌های نیز به یادگار دارد. مناره‌ها احتمالاً در اواخر عهد صفویه به ایوان مزبور اضافه شده است و با حرکت دادن یکی از آن‌ها دیگری نیز حرکت می‌کند. اما نکته‌ی جالب آن است با حرکت دادن یک مناره تمامی این ساختمان مرتعش می‌شود.

سی و سه پل یا پل الله وردی خان

یکی از پل‌های زیبا و جالبی که در

بلند «یا درگاه بلند» هستند. عالی قابو دارای پنج طبقه ساختمان است. مینیاتورهای هنرمندانه‌ی رضا عباسی، نقاش معروف عهد شاه عباس، نقاشی‌های گل و بوته، شاخ و برگ، اشکال وحوش و طیور و گچ‌بری‌های زیبای آن که به شکل حمام و صراحی در تاق‌های دیوار تعبیه شده است. از قسمت‌های جالب توجه این بنا، تاریخچه‌ی گچ‌بری‌های این قسمت از ساختمان که به اتفاق صوت مشهور است، نقش آکوستیک دارند و گفته می‌شود مکانی برای اجرای موسیقی بوده است. تا نغمه‌ها و صداها به طور طبیعی و بدون انعکاس به گوش برسند. از فراز آخرین طبقه‌ی عالی قابو بهترین منظر شهر تاریخی اصفهان و تغییر و تحولات هزار ساله‌ی آن را می‌توان مشاهده کرد.

منابع

۱. زنده‌دل، حسن و دستیاران. مجموعه‌ی راهنمای جامع ایرانگردی استان اصفهان. تهران: نشر ایرانگردان، ۱۳۷۷.
۲. سجادی نائی، سید مهدی. راهنمای جدید شهر اصفهان. اصفهان: سازمان ایرانگردی و جهانگردی استان اصفهان، ۱۳۸۰.
۳. میراث فرهنگی قزوین. سیمای میراث فرهنگی قزوین، قزوین: اداره‌ی کل آموزش، انتشارات و تولید فرهنگی، ۱۳۸۲.
۴. راهنمای گنجینه‌های ایران. تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۷.
۵. صارمی، کتابون. دوره‌های ایران، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۲.
۶. بهشتی، آگاسا. راهنمای سفر به اصفهان، حسین یعقوبی، تهران: روزنه، ۱۳۸۳.

جنگ و ستیز، پیشینه‌ای به قدمت تاریخ بشر دارد و در فرهنگ ما، ماجرای تلخ هابیل و قابیل، نمونه‌ی نامل بر انگیز آن است. معمولاً تسلیحی جنگ‌ها از ستیز باطل در برابر حق برافروخته می‌شود. باطل کسی است که از نشان انسانی خود دور افتاده و خوی بهیمنش او را به دریدن و نابود کردن هموعان فراموش خواند و حق، کسی است که در عین مظلومیت، ناخواسته دست به سلاح می‌برد یا حداقل سعی می‌کند خود را از آتش خصم در امان نگاه دارد.

تلاش برای حصول ماندن و نابود نسلن، ساده‌ترین و مؤثرترین اقدامی است که یک شخص با علمت می‌تواند انجام دهد. چیزی مثل لباس پوشیدن هنگام سوز سرما، حتی در ورزش‌های زمستانی، برنده همیشه آن نیست که بیش تر ضربه می‌زند. برنده کسی است که مهارت بیش تری در جاخالی دادن و دفع ضربه‌ها دارد. این «لباس مناسب پوشیدن در هنگام سرما» یا «جاخالی دادن در مبارزه» را در اصطلاح امروز «پدافند غیر عامل» نامیده‌اند. آنچه در پی می‌آید، مروری بر ضرورت‌ها و مفاهیم اساسی در این زمینه است.

سرآغاز

دفاع یا پدافند همیشه جزء مهمی از زندگی بشر بوده است، اما این که انسان چگونه از خود دفاع کند، به قدرت مقاومت انسان در مقابل مهاجمان، شرایط و امکانات موجود و میزان هوشمندی، تدبیر و برنامه‌ریزی و مدیریتش بستگی دارد.

معمولاً انسان به دو طریق از خود دفاع می‌کند. دفاع عامل و دفاع (پدافند) غیر عامل.

اگر انسان برای دفاع از خود، یا طرف مقابل به صورت مستقیم وارد درگیری شود و از ابزار (سلاح) استفاده کند، به آن دفاع عامل گفته می‌شود؛ اما اگر انسان تشخیص دهد که در یک شرایط خاص و به دلایل مختلف، بهترین شیوه‌ی دفاعی، استفاده نکردن از سلاح و عدم درگیری مستقیم با دشمن است، به آن دفاع یا (پدافند غیر عامل) گفته می‌شود.

البته پدافند غیر عامل در سطح یک کشور منحصر به حفظ جان انسان‌ها نیست، بلکه از آن برای جلوگیری از صلحه و زیان به تأسیسات حیاتی و تجهیزات نظامی نیز استفاده می‌شود. بنابراین به مجموعه‌ی اقداماتی که بدون استفاده از سلاح و درگیر شدن یا دشمن می‌تواند از وارد شدن تلفات جانی به افراد و

صلحه و زیان اقتصادی به تجهیزات و تأسیسات حیاتی نظامی و غیر نظامی کشور جلوگیری کرد یا آن‌ها را به حداقل کاهش داد، پدافند غیر عامل اطلاق می‌شود.

در دنیای امروز برای دفاع از شهرها و بالا بردن آستانه‌ی مقاومت و افزایش ایمنی مردم در برابر تهدیدات بالفعل و بالقوه، باید به موازات اقدامات پدافند عامل، با اتخاذ تدابیر لازم و انجام برنامه‌ریزی‌های اصولی، اقدامات پدافند غیر عامل را نیز در برنامه‌های توسعه‌ی شهری اعمال کرد.

اهمیت پدافند غیر عامل در چیست؟

خصلت زیادخواهی برخی انسان‌ها از گذشته تاکنون، باعث وقوع جنگ‌های متعددی شده است. معمولاً دامنه‌ی جنگ‌ها به سرعت گسترش می‌یابد و پای انسان‌های فراوانی را به میان می‌کشد، به همین دلیل افراد بی‌گناه زیادی آسیب می‌بینند و برخی از این افراد به علت عدم دسترسی به مکان‌های امن و عدم آگاهی از روش‌های دفاع، جان خود را از دست می‌دهند. بنابراین استفاده از شیوه‌ی دفاعی پدافند غیر عامل در شرایطی که راه دفاع دیگری وجود ندارد یا این که انسان تشخیص می‌دهد هزینه و ضرر کم‌تری در استفاده از این شیوه می‌پردازد، بهترین راه

در درس آمادگی دفاعی

پدافند غیر عامل ۱

محمود سلیمانی

دفاع است. نمونه‌هایی از موازات اهمیت استفاده از شیوه‌ی دفاعی پدافند غیرعامل به این شرح است:

۱. استفاده از شیوه‌ی پدافند غیرعامل موجب زنده ماندن و ادامه‌ی حیات نیروی انسانی یک جامعه، که با ارزش‌ترین سرمایه‌ی یک کشور هستند، می‌شود زیرا از دست رفتن نابه‌هنگام انسان‌ها، بزرگ‌ترین زیان اجتماعی است که به یک جامعه وارد می‌شود.

۲. پدافند غیرعامل، موجب صرفه‌جویی کلان اقتصادی و حفظ تسلیحات و تجهیزات نظامی می‌شود.

۳. دفاع غیرعامل موجب تحمیل هزینه‌ی بیش‌تر به نیروهای مهاجم می‌شود.

۴. در مقام مقایسه‌ی سه عنصر تهاجم، دفاع عامل و دفاع غیرعامل، عنصر دفاع غیرعامل، هزینه‌ی کم‌تری دارد و از نظر اخلاقی و بشردوستانه نیز مفهومی صلح‌دوستانه‌تر دارد، ضمن این‌که با سیاست خودکفایی و عدم وابستگی کشورها هم رابطه‌ی نزدیک‌تری دارد.

۵. استفاده از پدافند غیرعامل، مراکز حیاتی و حساس اقتصادی، ارتباطی، نظامی و... را در برابر حملات دشمن حفظ می‌کند و موجب کاهش

خسارات و صدمات اقتصادی می‌شود. ۶. نکته‌ی مهم این‌که فرایند دفاع غیرعامل یک موضوع پیشگیرانه است و لزوماً باید در زمان صلح به آن پرداخته شود.

اصول پدافند غیرعامل چیست؟

اصول پدافند غیرعامل، مجموعه‌ی اقدامات بنیادی و زیربنایی است که در صورت به‌کارگیری آن‌ها می‌توان به اهداف پدافند غیرعامل نائل شد که به برخی از آن‌ها پرداخته می‌شود.

۱. استتار: استتار به معنی هم‌رنگ و هم‌شکل کردن تأسیسات، تجهیزات و نیروها با محیط اطراف است، به نحوی که شناسایی آن برای دشمن بسیار سخت و ناحدودی غیرممکن باشد. استفاده از بادگیر سفید در محیط برقی، لباس پلنگی در محیط‌های جنگلی و سرسبز یا هم‌رنگ خاک کردن لباس و تجهیزات در دشت و بیابان و هم‌چنین رنگ‌آمیزی کردن پشت‌بام‌ها و بدنه‌ی تأسیسات متناسب با محیط اطراف، هر یک نمونه‌هایی از اصل استتار هستند.

۲. اختفا: اختفا به معنی مخفی شدن نفرات و مخفی کردن تجهیزات و تأسیسات از دید دشمن است، به نحوی که نیروی مقابل نتواند از طریق دیده‌بانی، تجسس و

عکس برداری وجود کسی یا چیزی را در آن موقعیت تشخیص دهد یا این‌که امکان کشف آن‌ها تقلیل یابد.

مخفی شدن در میان درختان، در شیار دره‌ها و کوه‌ها یا پشت تخته‌سنگ‌های بزرگ از مصادیق اختفا هستند.

یک نمونه‌ی تاریخی اختفا، حرکتی است که رسول گرامی اسلام (ص) انجام دادند و آن زمانی بود که ایشان مخفیانه مکه را به سمت مدینه ترک کردند و در بین راه وقتی متوجه شدند که مشرکان قریش ایشان را تعقیب می‌کنند، در غار ثور مخفی شدند، که البته با امداد الهی از شر آسیب آنان در امان ماندند.

البته همان‌طور که در تعریف اشاره شد، اختفا منحصر به مخفی شدن نفرات نیست، بلکه مخفی کردن تجهیزات و تأسیسات از دید دشمن را هم شامل می‌شود.

۳. فریب: فریب به تمامی اقدامات طراحی شده و حیل‌گراانه‌ای اطلاق می‌شود، که موجب گمراهی دشمن در نيل به اطلاعات، محاسبه و برآورد صحیح از توان کمی و کیفی طرف مقابل می‌شود و او را در تشخیص هدف و هدف‌گیری با شک و تردید مواجه می‌سازد. در زیر به چند نمونه از مصادیق فریب اشاره می‌شود.

▼ تساویری از متروی مسکو. با عمق ۸۶ متر، طول ۲۶۰ کیلومتر و ۱۶۵ ایستگاه که در سال‌های ۱۹۳۰-۱۹۱۷ در زمان استالین و به حالت چندمنظوره (مترو، پناهگاه و...) با معماری بسیار زیبا و حیرت‌انگیز احداث گردیده که به قصرهای مردم مشهور می‌باشند.

الف) ساخت ماکت‌هایی از تجهیزات نظامی؛ مثل: هواپیما، تانک، نفربر و... و قرار دادن آن‌ها در مکان‌های مورد نظر؛
 ب) استفاده از خودروهای فریبنده در نقاط مختلف به قصد گمراه کردن دشمن؛
 ج) جابه‌جا کردن تجهیزات نظامی و نفرات به منظور سردرگم کردن دشمن؛
 د) دادن اطلاعات نادرست از طرق مختلف.

در جنگ جهانی دوم کشور انگلستان، حدود ۱۰۰ فرودگاه بدلی و حدود ۴۰۰ هواپیمای فریبنده را در نقاط حساس قرار داده بود تا توجه دشمن را از مراکز اصلی دور سازد.

نمونه‌ی دیگر این که رسول گرامی (ص) اسلام در جریان آماده کردن سپاه اسلام برای فتح مکه، در ابتدا به گونه‌ای برنامه‌ریزی کردند که کسی تصور نکند مسلمانان قصد فتح مکه را دارند و از طرف دیگر نیز بخشی از سپاه اسلام را به فرماندهی یکی از یاران خود به سمت دیگری فرستادند تا دشمن را غافلگیر کنند.

۴. مقاومت‌سازی و استحکامات: ایجاد هرگونه حفاظی که در مقابل اصابت مستقیم بمب، راکت، موشک و... مقاومت کند و مانع صدمه رسیدن به نفرات، تجهیزات و تأسیسات شود،

طوری که اثرات ترکش و موج انفجار را به‌طور نسبی خشی کند. برای مثال احداث پناهگاه، یکی از اقدامات مؤثر پدافند غیرعامل در شهرهاست، که به‌ذکر چند نمونه آن در سایر کشورها می‌پردازیم.

الف) آلمان: در کشور آلمان هرگونه جابه‌جایی انبوه جمعیت در هنگام حملات شدید نظامی نادرست و مردود شناخته شده است؛ به همین دلیل ساخت پناهگاه در محیط مسکونی و احداث پناهگاه‌های عمومی در مراکز شهری مورد توجه قرار گرفته است.

در قوانین دفاع غیرعامل آلمان، پناهگاه به مکانی گفته می‌شود که بتواند در مقابل حملات اتمی، میکروبی و شیمیایی که محدوده‌ی اثرشان وسیع است، مقاومت نماید. این پناهگاه‌ها به گونه‌ای ساخته شده‌اند که می‌توانند افراد را برای مدت ۷-۱۴ روز حفظ و نگهداری کنند و آب و غذای سالم در دسترس آن‌ها قرار دهند.

ب) سوئیس: سوئیس کشوری بی‌طرف و در عین حال بسیار آماده در مقابل حملات احتمالی است. این کشور اعتقاد دارد که برای حفظ بی‌طرفی خود، باید مسلح و همواره آماده‌ی دفاع باشد.

کشور سوئیس نیز هم‌چون کشور آلمان، یا این فرض که ممکن است به صورت عمدی یا سهوی دچار حمله

شود، پناهگاه‌هایی دارد که در برابر حملات هسته‌ای، میکروبی و شیمیایی مقاوم است و می‌تواند جمعیت ۷/۵ میلیونی این کشور را در خود به مدت ۷-۱۴ روز جای دهد. این پناهگاه‌ها از امکانات غذایی و آب سالم برای مردم در مدت زمان بحران بهره‌مند است.

ج) روسیه: متروی مسکو به گونه‌ای طراحی شده است که حدود ۸۶ متر عمق دارد و به صورت چندمنظوره احداث شده تا در مواقع ضروری به عنوان پناهگاه از آن استفاده شود.

این مترو با معماری بسیار زیبا ساخته شده و برخی از موزه‌های مسکو در آن قرار دارد و به قصرهای مردم مشهور است. پایان سخن این که توانمندی دفاع عامل و دفاع غیرعامل هر کشور یکی از عوامل مهم و بازدارنده‌ای است که احتمال حمله و تهاجم به آن کشور را به نحو چشمگیری کاهش می‌دهد.

توانایی دفاع عامل و دفاع غیرعامل و در نتیجه‌ی آن قدرت بازدارندگی کشور عزیز ما ایران باید به گونه‌ای باشد که دشمن احتمالی درک کند، چنان‌چه مرتکب اشتباه شده و تهاجم نماید، زیانش بیش‌تر از سودی است که امیدوار است از این تهاجم به دست آورد.

تصاویر زیر پناهگاه‌های استتار شده مربوط به کشور سوئیس در جنگ جهانی دوم می‌باشند.

فاطمه محمودیان

مفاهیم پایه در علوم تجربی

- عنوان : مفاهیم پایه در علوم تجربی
- مؤلفان : کوری ، استفان ... [و دیگران]
- مترجمان : فروغ فرجود ... [و دیگران]
- ناشر : مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی
- (نظفن : ۸۸۹۶۴۷۷۰ و ۸۸۹۶۱۴۲۲ - ۰۲۱)

○ چاپ اول، تهران، ۱۳۸۷، ۱۰ ج، هر جلد ۱۶۰۰ تومان

مفاهیم پایه در علوم تجربی عنوان مجموعه‌ی ۱۰ جلدی است که به تازگی مؤسسه‌ی فرهنگی فاطمی منتشر کرده است. این ۱۰ جلد کتاب در چهار زیر مجموعه به این شرح گروه‌بندی شده‌اند:

- ماده و تغییرات آن : شیمی / عناصر / ماده؟
- انرژی و زندگی : الکتریسته / انرژی هسته‌ای / صوت / گرما / مغناطیس / نور / نیروها و گرانش؟
- زمین ، زیستگاه ما : آتشفشان‌ها / زلزله / سرگذشت زمین / سنگ‌ها و کانی‌ها / منظومه‌ی شمسی؟
- دنیای زنده : باکتری‌ها / بوم‌شناسی / تغییرگونه‌ها / ژنتیک / سالم زیستن / سلول / گیاهان / ویروس‌ها.

محتوای این ۱۰ جلد از میان جدیدترین و معتبرترین کتاب‌های آموزشی جهان انتخاب شده است و محتوای برنامه‌ی درسی علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی تحصیلی را پوشش می‌دهد.

نخستین قانون اساسی از سوی مظفرالدین شاه قاجار و تبدیل حکومت سلطنتی به حکومت مشروطه‌ی سلطنتی مجلس شورای ملی که با حضور نمایندگان تهران افتتاح شده بود، پس از حضور نمایندگان شهرستان‌ها کار خود را آغاز کرد. مهم‌ترین وظیفه‌ی این مجلس تدوین و تصویب قانون اساسی مشروطه بود.

نمایندگان برای تدوین قانون اساسی مشروطه نخست به تعیین نقش مجلس توجه کردند در سندی که بعدها به قانون اساسی مشهور شد مجلس ملی نماینده‌ی قاطبه‌ی مردم از اختیارات وسیعی برخوردار شد. مجلس می‌توانست در همه‌ی مسائل اقدامی که برای رفاه دولت و ملت باشد انجام دهد. تصویب نهایی کلیه‌ی قوانین، فرمان‌ها، بودجه، معاهدات، قروض، انحصار و امتیازات یا مجلس بود. مجلس برای مدت ۲ سال دایر شد. در این مدت اعضای مجلس مصون از تعرض و دست‌گیری بودند مگر با مجوز مجلس.

امتیاز دربار این بود که به شاه اختیار داده شد سی نفر سناتور برای مجلس سنا برگزیند، اما این حق برای مجلس شورای ملی محفوظ ماند که در آینده نقش دقیق سنا را تعیین کند.

در قانون اساسی مشروطه به هیچ وجه از حقوق طبیعی و فطری و آزادی‌های فردی و اجتماعی ملت ایران، یعنی از اساسی‌ترین موادی که در قانون اساسی کشورهایی چون فرانسه و انگلستان و بلژیک و کشورهای متحد آمریکای شمالی و امثال آن گنجانیده شد ذکری به میان نیامده است.

تدوین قانون اساسی با مشکلاتی روبه‌رو شد به این معنی که آزادی خواهان و درباریان سعی داشتند قانون را به نفع خود تنظیم کنند. سرانجام آزادی خواهان پیروز شدند و قانون مزبور را در ۵۱ اصل تنظیم کردند و به شاه که در بستر مرگ بود، عرضه کردند و شاه قبل از مرگ به ترغیب مشاوران خود قانون اساسی را ۹ دی ماه امضا کرد.

دی نام دهمین ماه سال و نام روزهای هشتم، پانزدهم و بیست و سوم هر ماه در گاهشماری اعتدالی خورشیدی است. در اوستا dathush به معنی آفریننده و آفریدگار است و غالباً صفت اهورامزدا است. برای این که سه روز نامور به دی یا هم اشتباه نشوند، نام هر یک را به نام روز بعد می‌پیوندند؛ مثلاً روز هشتم را «دی باذر و روز پانزدهم دی بهمن و...» است.

مردم ایران از این ماه به نام‌های گوناگون یاد می‌کنند، نام دیگر این ماه در میان کردها «یفران» و «بفرانبار» به معنی انبار برف است. در دماوند «مردادماه» در گیلان «شیرما» در نواحی مرکزی و شرقی «د»، «ده»، «دآ» تداول دارد. رنگ آبی روشن، فلز سرب، سنگ یاقوت کبود و سیاره‌ی زحل را به دی ماه منسوب می‌کنند.

انباره

و قایع و حوادث مهم به شکل‌های مختلف در رسانه‌های گوناگون مطرح می‌شوند. در صفحه‌ی روزشمار سعی می‌کنیم به اتفاقاتی اشاره کنیم که تا کنون کم‌تر مطرح شده‌اند و هم چنین با حدی کاربرد آموزشی دارند. معلمان محترم می‌توانند به مناسبت‌های مختلف آن‌ها را در کلاس درس خود به کار ببرند.

روزشمار

موضوعات هر شماره مقدم

۱۱ دی ماه ۱۳۶۷ خورشیدی؛

صدور دومین بیانیه‌ی سازمان ملل متحد درباره‌ی قطعیت نام خلیج فارس

۱۳ دی ۱۳۷۸ خورشیدی؛

تولد جمال‌الدین همایی

از ۲۰۰ سال قبل از میلاد همواره نام دریای خلیج فارس موجود است. در قرآن کریم در سوره‌ی کهف از دریایی نام برده می‌شود که محل رویارویی حضرت موسی (ع) با حضرت خضر (ع) است و آن مجمع‌البحرین نام گرفته است. ۹۵ درصد از تفسیرها از قرن اول تا ۱۴ هجری می‌گویند این دو دریا دریای فارس و دریای روم است.

Persian Gulf آبراهی است در امتداد دریای عمان و در میان ایران و شبه‌جزیره‌ی عربستان قرار دارد و با مساحت ۲۳۳۰۰۰ کیلومتر مربع، سومین خلیج جهان به‌شمار می‌رود. سازمان ملل متحد در چندین توطئه در بیانیه‌ها و اصلاحیه‌ها و مصوبه‌های گوناگون و با انتشار نقشه‌های رسمی نه تنها بر رسمی بودن نام خلیج فارس تأکید کرده است بلکه از هیئت‌های بین‌المللی خواسته که در مکاتبات رسمی، به‌ویژه در اسناد سازمان ملل از نام کامل خلیج فارس استفاده کنند.

در دهه‌ی ۱۹۳۰ شخصی به نام سرچارلز بلگریو Sir Charles Belgrave که نماینده‌ی سیاسی بریتانیا در خلیج فارس و مشاور شیخ بحرین بود، تغییر نام خلیج فارس را به خلیج عربی به دولت بریتانیا پیشنهاد داد؛ ولی این پیشنهاد به باپگانی فرستاده شد.

در سال ۱۹۵۸ عبدالکریم قاسم رئیس‌جمهور عراق قصد داشت نام خلیج عربی را جایگزین خلیج فارس کند. او با چنین حربه‌ای می‌خواست که رهبری دنیای اعراب را به دست آورد؛ اما کسی به اقدام او توجهی نکرد. در سال ۱۹۶۲ جمال عبدالناصر در قالب پان‌عریسم تصمیم گرفت برای اولین بار نام خلیج عربی را به جای خلیج فارس به کار ببرد. صدام حسین با صرف میلیون‌ها دلار در مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی، کنفرانس‌های متعددی را ترتیب داد و نویسندگان را ترغیب کرد که در مورد فارسی‌زدایی از منطقه کتاب بنویسند.

جلال‌الدین همایی متخصص به‌سنا در سال ۱۲۷۸ در اصفهان و در خاتمواده‌ای اهل ادب و فضل، دیده به جهان گشود. پدر او طسرب شیرازی و نیز پدریزرگش همای شیرازی هر دو از شاعران گران‌سنگ و صاحب‌دیوان به‌شمار می‌روند.

نقاش و کوشش او در علوم عقلی و هم‌چنین در فقه و اصول به حدی بود که از مراجع تقلید اجازه‌ی اجتهاد دریافت کرد.

جلال‌الدین همایی به‌سال ۱۳۰۷ خورشیدی به‌خدمت وزارت معارف (آموزش و پرورش) درآمد. او در سراسر زندگی خود جز به تدریس و تألیف نپرداخت و پست‌هایی را که از طرف دستگاه حاکمه به وی پیشنهاد می‌شد با صراحت کامل رد می‌کرد.

استاد همایی که در زمان خود از استادان برجسته در ایمان و تقوا و فضیلت و اخلاق نمونه‌ی شاخص و ممتاز بود در تاریخ ۲۹ تیر ماه ۱۳۵۹ در سن هشتاد سالگی درگذشت.

بعضی از آثار او عبارت‌اند از:
تاریخ ادبیات ایران؛ مقدمه‌ی اخلاق ناصری؛ غزالی‌نامه؛ تصحیح مصباح‌الهدایه و مفتاح‌الکفایه؛ دستور زبان فارسی؛ دیوان اشعار؛ صناعات ادبی؛ شرح مشکلات مشنوی مولوی؛ و...

۲۲ دی ۲۲۷ خورشیدی؛
درگذشت ابوسعید ابی‌الخیر

۳۰ دی ماه ۱۳۵۷ خورشیدی؛
اعلام بازگشت امام خمینی (ره) به وطن

ابوسعید فضل‌بن ابی‌الخیر از اکابر مشایخ عرفا و صوفی نامی قرن پنجم هجری و از نخستین چهره‌های برجسته‌ی عرفان ایرانی است. او در شهر میهنه* به دنیا آمد و سال‌ها در مرو و سرخس فقه و حدیث آموخت وی پس از اخذ طریقه‌ی تصوف به دیار خود بازگشت و سال‌ها به ریاضت پرداخت. ابوسعید اولین کسی است که شعر عارفانه به زبان فارسی سرود. در میان عارفان، مقامی بسیار ممتاز دارد چنان‌که در شعر پارسی چهره‌ی او در کنار مولوی و خیام قرار می‌گیرد و در تاریخ اندیشه‌های عرفانی در صدر متفکرانی از قبیل حلاج، بایزید بسطامی و ابوالحسن خرقانی به شمار می‌رود.

اشعار و شهرت شاعری ابوسعید به حدی است که بسیاری از عرفا و دانشمندان برای شعرهای او شرح نوشته‌اند. از آثاری که تاکنون درباره‌ی این شاعر نوشته شده است می‌توان اسرار التوحید فی مقامات شیخ ابی‌سعید تألیف محمدبن منوره رساله‌ی حالات و سخنان ابوسعید گردآورنده ابوسعید روح لطف‌الله نوه‌ی ابوسعید و سخنان منظوم ابوسعید ابوالخیر را نام برد.

ابوسعید در شامگاه روز پنج‌شنبه چهارم شعبان ۴۲۰ هجری قمری در هشتاد و سه سالگی در زادگاهش میهنه درگذشت.

به دنبال تشکیل شورای انقلاب و فرار شاه از ایران به قاهره در ۲۶ دی ماه ۱۳۵۷ هزاران تن به خیابان‌ها ریختند تا آن لحظه‌ی تاریخی را جشن بگیرند و براندازی نظام سلطنتی را بخواهند. در ۲۹ دی با فراخوان امام خمینی به «فرانگوم خیابانی»، به منظور تعیین سرنوشت سلطنت و نیز حکومت بختیار، مردم به خیابان‌ها ریختند.

مهم‌ترین مسئله‌ی باقی‌مانده بازگشت امام خمینی به ایران بود. ایشان در مصاحبه‌ها اعلام کرده بودند که به وطن باز خواهند گشت، بختیار که با حمایت آمریکا و به عنوان یک چهره‌ی ملی قصد مهار انقلاب اسلامی و خاموش کردن شعله‌های قیام را داشت خود را در این امر ناتوان می‌یافت و می‌کوشید که با قانونی جلوه دادن دولت خود قیام مردم را سرکوب کند، مخالفت خود را با بازگشت امام خمینی اعلام کرد و دستور بسته شدن فرودگاه‌های کشور را داد؛ اما تظاهرات میلیونی در روز اربعین، با وجود استقرار وضعیت حکومت نظامی که یک صدها خواستار بازگشت امام خمینی بودند، آخرین زنگ خطر بود که به صدا درآمد و بختیار و سران ارتش و نیز آمریکایی‌ها یار دیگر غافلگیر شدند. پس از تظاهرات روز اربعین نیز کارکنان هواپیمایی ملی ایران و سازمان هواپیمایی کشوری بدون اجازه و توافق با دولت تصمیم گرفتند برای بازگشت امام خمینی (ره) یک پرواز ویژه موسوم به پرواز انقلاب ترتیب دهند.

زینت‌نویس

* میهنه از توابع خراسان بزرگ بوده‌ی این شهر در شهرستان مروی قرار دارد.

منابع

- ۱- ابوسعید، سرآمد ایران‌سیر دولت‌انقلاب، کاظم فیروززاده، هنکتاب، تهران، ۱۳۷۹
- ۲- خوش‌حیو، حدیث شریف، مشهد: حلونگ، ۱۳۷۹
- ۳- تهران، فرهنگ معین، ۱۳۷۸
- ۴- شمس‌القرنی، شعر ابوسعید در دوره سلطنت قاجار، تهران: نشر نی، ۱۳۸۳
- ۵- فرهنگ معین
- ۶- مستنصرزاده، دستور و شرح‌الغزوات
- ۷- فتح‌قاری، شرح‌الغزوات، ۱۳۸۳
- ۸- شمس‌القرنی، ۱۳۸۳
- ۹- مجموعه زینت‌نویس ابوسعید ابوالخیر
- ۱۰- پیش‌گفت، مجموعه زینت‌نویس ابوسعید
- ۱۱- فراتر از ۱۳۵۹

- 8 www.khorm.net
9. <http://fa.wikipedia.org>
10. <http://psoc.ir>
11. www.falman.com
12. www.Ladko
13. www.5-mag
14. www.mom.khormen.com

راه‌های اصلاح بدنویسی دانش آموزان

محمد خلیلی*

بدنویسی

گاهی اوقات در بعضی از نوشته‌ها نظیر درس املا، انشا، اوراق امتحانی، دفترها و تکالیف دانش‌آموزان به بدنویسی برخورد می‌کنیم. منظور از این اصطلاح؛ یعنی بدنویسی، بدقیافه بودن، بدجور بودن و ناخوانا بودن نوشته‌ها از نظر شکل و هیئت ظاهری است که خواننده (به‌ویژه معلم) را به مشکل می‌اندازند. به طوری که خواننده از خواندن آن خسته می‌شود، منظور و مفهوم نوشته‌های نویسنده را خوب متوجه نمی‌شود، و این امر به کسر نمره از عملکرد دانش‌آموز منجر می‌شود. بنابراین، دانش‌آموزان، بیش‌ترین ضرر را متحمل می‌شوند. برای جلوگیری از این معضلات، راه‌هایی وجود دارد که در این مقاله به آن پرداخته خواهد شد.

انواع بدنویسی

۱. بدنویسی و بدخطی در رسم الخط: در بیش‌تر اوقات مشاهده می‌شود که دانش‌آموزان شکل درست حروف را آن‌گونه که باید نمی‌نویسند. به عبارت دیگر بعضی از حروف و کلمات را به نوعی می‌نویسند که با انواع رسم الخط‌های موجود، هیچ مطابقت و منسبیت ندارد. مثل نوشتن حروفی چون «ه»، «د»، «ل» که شکل صحیح آن‌ها «ه»، «د»، «لا» هستند. این امر سبب می‌شود هم کلمات درست خوانده و تلفظ نشوند و هم موجب خستگی و عدم رغبت معلم به خواندن آن و در نهایت باعث کسر نمره از دانش‌آموز می‌شود.

۲. پرفشار یا کم‌رنگ‌نویسی کلمات متن: یکی دیگر از عوامل آزرده‌گی در خواندن متن به این قسمت مربوط می‌شود. در نوشته‌هایی نظیر

املا، انشا، اوراق امتحانی و دفترها، گاهی اوقات آن‌قدر به قلم فشار می‌آورند که اثر نوشته‌ها تا چند صفحه بعد هم نقش می‌بندد یا این‌که به خاطر استفاده از قلم‌هایی نامطلوب آن‌قدر نوشته‌ها کم‌رنگ و ناخوانا است که به سختی خوانده می‌شود. هر دو نوع این نوشته‌ها از نوع نوشته‌های بد و نامرتب محسوب می‌شوند که از نظر شکل ظاهری چندان چنگی به دل نمی‌زنند.

۳. جمع‌بندی یا بازنویسی کلمات: از انواع بدنویسی جمع‌نویسی و جفت کردن بیش از حد کلمات به هم دیگر است. در صورتی که در تمام رسم الخط‌ها و انواع خط‌ها، رعایت فاصله بین حروف، به خصوص در بین کلمات اهمیت خاصی دارد و بالعکس آن، که در هر دو صورت موجبات بدخوانی را فراهم

دبیران محترم، در هر رشته‌ای که باشند، لازم است که به تکلیف و نوشته‌های دانش‌آموزان دقت بیش‌تری داشته باشند و نمره‌ای را برای بدنویسی یا زیبانویسی در نظر بگیرند با این‌که موارد بدنویسی را در دفترها و تکلیف به آن‌ها را متذکر شوند تا کم‌کم نوشته‌هایشان روبه بهبودی نهاد

می‌سازد. به عنوان مثال در کلمات انگلیسی نیز چنین است که اگر فاصله در بین کلمات رعایت نشود، خواندن یک متن بسیار دشوار خواهد شد.

۴. ریزنویسی و درشت‌نویسی کلمات: نوشته‌ها و کلمات باید با توجه به نوع قلم، اندازه‌ی قلم، اندازه‌ی صفحه و میزان سطر و فضای موجود، مطابقت داشته باشد. گاهی دانش‌آموز آن قدر ریز می‌نویسد که خواندن را برای سایرین مشکل می‌کند یا آن قدر درشت می‌نویسد که از زیبایی یک نوشته می‌کاهد.

۵. عدم رعایت فاصله‌ی مناسب سطرها: در اوراق امتحانی نظیر املا و اشابه‌سیب این‌که ورقه‌های خط‌دار به دانش‌آموزان داده نمی‌شود، به هنگام نوشتن، این فراگیرندگان به مشکل برمی‌خورند و در نتیجه بعضی از سطرها به هم چسبیده، نزدیک می‌شوند و بعضی در مقایسه با دیگر سطور، فاصله‌ی بیش‌تری از هم می‌گیرند. با این‌که حفظ‌ها را کج و شیب‌دار می‌نویسد که همه‌ی این‌ها جزء نوشته‌های بد محسوب می‌شوند.

۶. قلم خوردگی فراوان: وقتی در یک متن یا یک صفحه قلم خوردگی‌های زیادی مشاهده می‌شود، این امر ریشه در مسائل گوناگون دارد که در هر صورت موجب می‌شود که هم‌متن ریایی خود را از دست بدهد و همه‌ی سبب ناخوانایی و سخت‌خوانی کلمات و جملات بشود که باید برای رفع این مشکلات اقدام انامی شود.

۷. عدم حاشیه‌گذاری: یکی دیگر از انواع بدنویسی این است که دانش‌آموزان فاصله‌ی مناسب را از گوشه‌های صفحه رعایت نمی‌کنند و از تمامی صفحه استفاده می‌کنند که در شکل کنی، آن متن چندان به دیدن خواننده ریاست و از نوشته‌های بد محسوب می‌شود.

۸. عدم پاراگراف‌بندی: تقسیم‌بندی مطالب و موضوعات و دسته‌بندی نوشته‌ی یک متن از جمله موارد کاربرد پاراگراف‌بندی است که باید به دانش‌آموزان آموخته شود. اگر همه‌ی مطالب و موضوعات را پشت سر هم و بدون فاصله و بدون پاراگراف‌بندی بنویسیم، به طور قطع از زیبایی آن متن کاسته می‌شود.

۹. عدم رعایت علایم نگارش: از جمله موارد بدنویسی این است که کلمات و جملات را بدون علایم نگارش بنویسد که این امر سبب می‌شود در خواندن یک متن دچار مشکلات فراوان شویم در نتیجه از ظرافت و زیبایی آن متن نیز کاسته می‌شود.

این موارد ذکر شده و اجتناباً موارد دیگر، همگی مربوط به ظاهر یک متن می‌شوند. زیبایی یک نوشته مربوط به جملات و معنی و مفهوم و شیوایی و فصاحت آن هم می‌شود که منظور من به این قسمت‌ها نیست. مشکلات بدنویسی، بیش‌تر به ظاهر یک نوشته مربوط می‌شد که به آنان اشاره شد.

در نوشتن و یادگیری املا نعمت مربوط به آن؛

۵. آموزش‌های غلط در سال‌های قبل و ادامه‌ی یادداشت آن با به حال؛

۶. سهل‌نگاری‌های معلمان سال‌های قبل و عدم تذکر مناسب به آنان؛

۷. عقب‌ماندگی‌ها و ضریبات مغزی و آسیب‌دیدگی‌های یک فرد؛

۸. آشنا نبودن سه شیوه‌ی رسم‌الخط صحیح و قواعد آن؛

۹. شناختن حروف الفبای فارسی و ضعف املا‌ی دانش‌آموز؛

۱۰. تنبلی، بی‌دقتی یا سهل‌نگاری دانش‌آموزان و...

راه‌های برطرف کردن بدنویسی دانش‌آموزان

۱. مهم‌ترین عامل در این راستا، دادن انگیزه به فراگیرندگان است، چون انگیزه مهم‌ترین عامل شکل‌گیری رفتارها و برور آن است. بهتر است در جلسات متعدد، طی یک فرایند با فراگیرندگان صحبت شود و به نوشته‌هایشان توجه شود.

۲. یاد کردن اهمیت و اعتبار یک خط (هر نوع خطی که باشد) و این‌که خط یک علم است و حفظ‌ها یک علم. حفظ‌کنی از خط‌های هفت‌گانه است و حفظ‌ها یک علم است و این‌که حفظ از اجزای اولیه‌ی بشر بوده که تأثیر فراوانی در تمدن و فرهنگ بشری داشته است.

۳. فراگیری اصول و قواعد حفظ (به خصوص حفظ تحریری) از سوی معلمان عزیزان و انتقال آن به دانش‌آموزان. در این قسمت بسیار مربوط به آن می‌تواند کلمات را با حقیقی خوش روی نخله بنویسد و شکل صحیح حروف و املا را برای دانش‌آموزان توضیح دهد و آن‌ها را بخواند که تا زمان یادگیری...

دلایل بدنویسی

۱. کمبودهای فردی و استعدادها ذاتی یک شخص؛

۲. ندانستن انگیزه و علاقه‌ی لازم برای زیانویسی؛

۳. اوضاع ناهمگام فرد از لحاظ روحی و وجود فشارها و نگرانی‌ها؛

۴. نداشتن یک الگوی مناسب

بنویسند و در منزل از روی آن تمرین کنند.

۴. بیان کردن ویژگی های یک نوشته ی خوب و حدود انتظارات یک معلم از دانش آموزان می تواند تأثیر فراوان در نوع نوشتن دانش آموزان داشته باشد. برای مثال، خط زیبا، نوشته های بدون غلط املائی، بدون قلم خوردگی، حاشیه گذاری، استفاده از علائم نگارش، استفاده از چند رنگ در نوشتن تکالیف، حفظ کشی کردن، رعایت پاراگراف بندی، تزیین و زیباکاری، نوشتن عنوان درس یا تمرین و ذکر صفحه ی آن در بالای دفتر، رعایت فاصله در بین کلمات، و... از ویژگی هایی یک نوشته ی خوب است که باید به دانش آموزان آموخته شود.

۵. ارتباط مستمر و نزدیک با والدین و خانواده ها در نوع نوشتن فراگیرندگان و بهبود آن تأثیر به سزا دارد. صحبت کردن با والدین و راهنمایی کردن آنان در نوع نظارت و کمک به دانش آموزان از جمله مواردی است که می تواند به دانش آموزان کمک کند یا این که به والدین سفارش کنیم محیطی امن و پر آسایش برای فرزندان مهیا کنند تا آنان از نظر روحی - روانی در آرامش کامل به سر ببرند و بتوانند به هنگام نوشتن تمرکز لازم داشته باشند.

۶. توصیه ی دانش آموزان به رعایت نظم و انضباط در کارها و این که در پوشیدن لباس و آراستگی ظاهر بیشتر دقت کنند و از هرگونه شلختگی بپرهیزند؛ چون طبق تحقیقات به عمل آمده و از نظر علمی، بین آراستگی ظاهر و زیباتویسی و خوش خطی رابطه ی مستقیمی وجود دارد که باید به آن توجه شود.

۷. آشنا کردن فراگیرندگان به

اهمیت و مزایای خط و خوش نویسی. اگر دانش آموزان بدانند خط و خوش نویسی چه جایگاهی دارند به طور قطع در نوع نگرش آنان تفاوت حاصل می شود. خط و خوش نویسی می توانند در آینده شغل و حرفه ی مناسب و درآمدزا باشند و در زندگی آینده ی انسان نقش به سزایی ایفا کنند.

۸. برطرف کردن ضعف های املائی می تواند در این راستا به ما کمک کند دادن مشق، نوشتن لغات سخت بر روی تخته ی کلاس، پیدا کردن لغت های سخت و هم خانواده و... از متن درس می تواند کمک شایانی در این راه باشد در نتیجه موجبات خوش خطی و زیباتویسی به تدریج فراهم می شود.

۹. دبیران محترم، در هر رشته ای که باشند، لازم است که به تکلیف و نوشته های دانش آموزان دقت بیش تری داشته باشند و نمره ای را برای بدتویسی یا زیباتویسی در نظر بگیرند یا این که موارد بدتویسی را در دفترها و تکلیف به آن ها را متذکر شوند تا کم کم نوشته هایشان رو به بهبودی نهاد.

۱۰. ضربات و نارسایی حس های پنج گانه در نوع نوشتن تأثیر مستقیم دارد. بهتر است دانش آموزان موردی شناسایی شوند و آن هایی را که در حس شنیداری یا بینایی دچار مشکل هستند به مراکز درمانی معرفی شوند یا این که جای نشستن آنان را در سر کلاس تغییر دهیم که این امر به نوع نوشته های آنان کمک بسیار زیادی می کند.

۱۱. دبیران، دانش آموزان زیباتویس، خوش خط و خوش سلیقه را شناسایی، تشویق و به دفتر مدرسه معرفی کنند تا از آن ناحیه نیز تشویق شوند که این امر سبب تغییر و

دیگرگونی در سایر دانش آموزان می شود.

۱۲. معرفی یک کتاب کار به دانش آموزان و تهیه ی آن از کتاب فروشی های بیرون از مدرسه و تمرین از روی سرمشق آن گام مؤثر در بهبود خط فراگیرندگان است.

۱۳. تهیه ی سندلی های چپ دست برای فراگیرندگانی که با دست چپ می نویسند در مدارس که میز و نیمکت مناسب ندارند؛ چون نوع نشستن و میزان تسلط به ورقه یا دفتر، در میزان زیباتویسی و خوش خطی تأثیر فراوان دارد.

۱۴. مدیران محترم مدارس به خط و زیباتویسی اهمیت بیش تری بدهند؛ یعنی از دبیران تخصصی در رشته های هنر و ادبیات استفاده شود و دبیران تخصصی در درس املا و انشا جدیت و پی گیری بیش تری به خرج دهند و نکات تخصصی آموزشی را به فراگیرندگان انتقال دهند.

۱۵. ساعات درس املا، انشا و هنر در طول هفته بسیار کم است. این مشکل می تواند با همکاری دبیران و مدیران محترم مدارس حل شود و در اوقات فوق العاده با دانش آموزان علاقه مند به خط و زیباتویسی بیش تر کار شود تا خط و نوشته های آنان بهبود یابد.

۱۶. درست است که استعداد ذاتی و تفاوت های فردی در نوع خط و نوشته های افراد تأثیر مستقیم دارد، ولی یادمان باشد که تمرین و تکرار مهم ترین عامل موفقیت است، پس به دانش آموزان سفارش کنیم که به طور مستمر خوش نویسی را تمرین کنند.

این گام ها می تواند سهم عمده ای در پیشرفت فراگیرندگان در زمینه ی اصلاح بدتویسی هایشان داشته باشد.

زیر نویس

دبیر ناحیه ی یک ساری.

منابع

۱. تساری، عزت الله. اختلالات یادگیری. تهران: امیرکبیر.
۲. حسینی، سید ابوالقاسم. بر ساحل سخن. تهران: ۱۳۸۴.
۳. پارسا، محمد سیف سراجی، میرسم. روان شناسی رشد. تهران: امیرکبیر.
۴. رحمانی، عیسی. طرح نویسی خوش نویسی. ۱۳۸۳.

آموزش و تدریس موفق، مستلزم رعایت و توجه به مواردی از سوی معلم است.

۱۳ سعی کنیم تا دانش آموزان در ارتباط با درس فعالیت عملی داشته باشند.

۱ به کار خویش ایمان و اعتقاد قلبی داشته باشیم.

۱۴ نسبت به فعالیت دانش آموزان بی توجه و بی تفاوت باشیم.

۲ بر موضوع درسی تسلط و از آن اطلاع کافی داشته باشیم.

۱۵ ساده اما عمیق تدریس کنیم.

۳ مطالعه‌ی پیش از تدریس و آمادگی قبلی برای تدریس داشته باشیم.

۱۶ از داشتن لحنی یک‌نواخت و صوت ثابت بپرهیزیم.

۴ برنامه‌ریزی درسی داشته باشیم.

۱۷ در هنگام تدریس، در یک مکان ثابت توقف نکنیم.

۵ از روش‌های تدریس و به‌نحوی به‌کارگیری آن‌ها آگاه باشیم.

۱۸ در هنگام تدریس حتی الامکان از مثال استفاده کنیم.

۶ برای یادگیری در دانش آموزان ایجاد انگیزه کنیم.

۱۹ دقت کنیم تعریف‌ها یا مسائل (تکالیف) در حد توان دانش آموزان باشد.

۷ موضوع و عنوان درس و هدف‌های آن را در ابتدای تدریس مشخص و بازگو کنیم.

۲۰ در هنگام تدریس از وسایل و امکانات آموزشی موجود بیش‌ترین بهره را ببریم.

۸ درس را مرحله به مرحله تدریس و از شاخه به شاخه بردن پرهیز کنیم.

۲۱ خلاصه‌ی درس را در انتهای تدریس بازگو کنیم یا از دانش آموزان بخواهیم که خلاصه‌ی درس را ارائه کنند.

۹ وقت کلاس را برای مطالب بیهوده و کم‌فایده صرف نکنیم.

۲۲ نتایج آزمون‌ها را بررسی کنیم تا نقاط ضعف و قوت یادگیری دانش آموزان را بیابیم.

۱۰ به کیفیت شروع، ادامه و پایان درس توجه داشته باشیم.

۲۳ از این که در پاسخ‌گویی به برخی از سؤالات قادر نیستیم، هراس به خود راه ندهیم و به راحتی اقرار کنیم که پاسخ آن را نمی‌دانیم.

۱۱ به هنگام تدریس مطالب، تنوع را فراموش نکنیم.

۱۲ در هر درس مطالب نو و تازه‌ای بیان کنیم.

سی نکته‌ی مهم برای

سید معروف قریشی*

دفتر انتشارات کمک آموزشی

آشنایی با مجله های رشد

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می شوند:

مجلات دانش آموزی (به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال

تحصیلی منتشر می شوند)

- رشد کودک (برای دانش آموزان آمادگی و پایه ی اول دوره ی ابتدایی)
- رشد نوآموز (برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره ی ابتدایی)
- رشد دانش آموز (برای دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم دوره ی ابتدایی)
- رشد نوجوان (برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)
- رشد جوان (برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)

مجلات عمومی

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال

تحصیلی منتشر می شوند)

- رشد آموزش ابتدایی، رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، رشد تکنولوژی آموزشی، رشد مدرسه فردا، رشد مدیریت مدرسه رشد معلم

مجلات تخصصی

(به صورت فصلنامه و ۴ شماره

در سال منتشر می شوند)

- رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)، رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)، رشد آموزش قرآن، رشد آموزش معارف اسلامی، رشد آموزش زبان و ادب فارسی، رشد آموزش هنر، رشد مشاور مدرسه، رشد آموزش تربیت بدنی، رشد آموزش علوم اجتماعی، رشد آموزش تاریخ، رشد آموزش جغرافیا، رشد آموزش زبان، رشد آموزش ریاضی، رشد آموزش فیزیک، رشد آموزش شیمی، رشد آموزش زیست شناسی، رشد آموزش زمین شناسی، رشد آموزش فنی و حرفه ای

مجلات رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کادر اجرایی مدارس، دانشجویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

- نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش - پلاک ۲۶۸ - دفتر انتشارات کمک آموزشی
- تلفن و تمایر ۸۸۸۳۹۱۸۶

۲۲ جمع بندی درس را در انتهای هر قسمت از درس ارائه

کنیم.

۲۵ مقررات خشک و افراطی را از کلاس دور کنیم.

۲۶ به سوالات دانش آموزان با لحن خوب و مناسب پاسخ

دهیم.

۲۷ ظاهری آراسته و منظم داشته باشیم و در نظر بگیریم که

زیبایی، سادگی است.

۲۸ کارها و فعالیت های مربوط به کلاس را بین

دانش آموزان تقسیم کنیم و به آن ها مسئولیت بدهیم.

۲۹ بیش از اندازه خود را در کار دانش آموزان دخالت ندهیم.

۳۰ تجارب تازه ی خود را در اختیار دانش آموزان قرار دهیم

و به یاد داشته باشیم که معلم هنرمند و حرفه ای کسی است

که با ایجاد شرایط و موقعیت های مناسب آموزشی باعث

یادگیری بیش تر و عمیق تر دانش آموزان می شود.

زیرنویس

• عضو گروه های آموزشی دوره ی عمومی، شهرستان بوکان.

تدریس موفق

نامه های رسیده

تعداد زیادی از نامه های شما دوستان به دفتر مجله رسیده، که برای بررسی به کارشناسان تحویل شده است. با در صورت تایید در نوبت چاپ قرار گیرند.

✪ خاتم مهین موحدی نجف آبادی، دبیر حرفه و فن شهرستان نجف آباد.

✪ آقای ابوالفضل سیفی، دبیر ادبیات فارسی ناحیه ۵ مشهد.

✪ خاتم رقیه کتالی، دبیر ناحیه ۳ تبریز.

✪ خاتم منصوره یادگاری، دبیر علوم تجربی ناحیه ۱ مشهد.

✪ خاتم مهناز موحدی نجف آبادی، دبیر زبان انگلیسی شهرستان نجف آباد.

✪ آقای محمد ابراهیم امینی، دبیر ریاضی منطقه ۱ اوج.

✪ خاتم نجمه رستمی، دبیر دینی و عربی منطقه ۱ گندمان.

✪ خاتم فاضله بازگیر، دبیر شهرستان آیداران.

✪ خاتم سیماحاج ابوالقاسمی، دبیر منطقه ۱۵ شهر تهران.

✪ آقای ثبوت رضایی، دبیر ادبیات فارسی شهرستان زرین شهر.

✪ خاتم فاطمه مهدی پور، کتابدار ناحیه ۱ فروین.

✪ خاتم افسانه کلباسی، مدرس مرکز تربیت معلم شهید رجایی اصفهان.

✪ خاتم زهرا قنبری، دبیر علوم تجربی شهرستان نگرود.

✪ خاتم نسیم پیرولی، دبیر علوم اجتماعی ناحیه ۲ شهرستان اردک.

✪ خاتم صدیقه جلالی.

✪ خاتم فاطمه موسوی، دبیر منطقه ۹ شهر تهران.

✪ آقای حسن مرادخانی، دبیر منطقه ۱ اوج.

✪ خاتم ربابه رضایی گرمارودی، دبیر ادبیات فارسی منطقه ۱ ساه حنلاخ.

✪ خاتم مرجان سجودی.

✪ آقای محمود گرمی، دبیر ادبیات فارسی شهرستان نامه.

✪ خاتم مریم آقاباری، دبیر ناحیه ۲ ججان.

برگ اشتراک مجله های رشد

شرایط:

۱. واریز مبلغ ۳۰۰/۰۰۰ ریال به ازای هر عنوان مجله درخواستی. به صورت علی الحساب به حساب شماره ی ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه سه راه آزمایش (سرخه حصار) کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست.
۲. ارسال اصل رسید بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک.

• نام مجله:

• نام و نام خانوادگی:

• تاریخ تولد:

• میزان تحصیلات:

• تلفن:

• نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

پلاک: کدپستی:

• مبلغ واریز شده:

• شماره و تاریخ رسید بانکی:

• آیا مایل به دریافت مجله درخواستی به صورت پست پیشتاز

هستید؟ بله خیر

امضا:

۱۶۵۹۵/۱۱۱

www.roshdmag.ir

Email: info@roshdmag.ir

۷۷۲۳۶۶۵۶ - ۷۷۲۳۵۱۱۰

۸۸۳۰۱۴۸۲ - ۸۸۸۳۹۲۳۲

نشانی: تهران - صندوق پستی

نشانی اینترنتی:

پست الکترونیک:

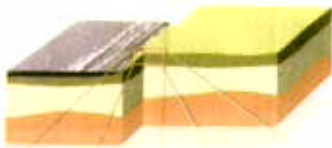
☎ امور مشترکین:

☎ پیام گیر مجلات رشد:

یادآوری:

- هزینه برگشت مجله در صورت خوانا و کامل نبودن نشانی، بر عهده مشترک است.
- منبای شروع اشتراک مجله از زمان وصول برگ اشتراک می باشد.
- برای هر عنوان مجله برگ اشتراک جداگانه تکمیل و ارسال کید (تصویر برگ اشتراک نیز مورد قبول است)

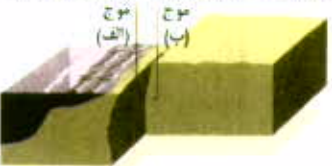
۷- در بعضی جاها صفحه‌ها به یک دیگر چسبیده یا در هم قفل شده‌اند. انرژی سستیک در همین نقطه‌ها ایجاد می‌شود.

۸- وقتی صفحه‌ها خود را رها کردند، انرژی انباشته به شکل لرزه زمین لرزه آزاد می‌شود. نقطه‌ای که لرزه از آن برمی‌خیزد و در زیر سطح زمین به‌شکل است، گانون یا مرکز زیرین نامیده می‌شود.

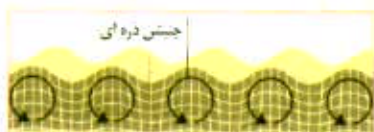

۹- یک زلزله نیرویش را به شکل سه موج انرژی گسیل می‌کند: امواج اول یا (الف) به شکل تکایس ناگهانی ظاهر می‌شوند. امواج دوم یا (ب) که چند ثانیه بعد از اولی می‌رسند حالت لرزه‌های پهلو به پهلو بر دوام تر دارند.

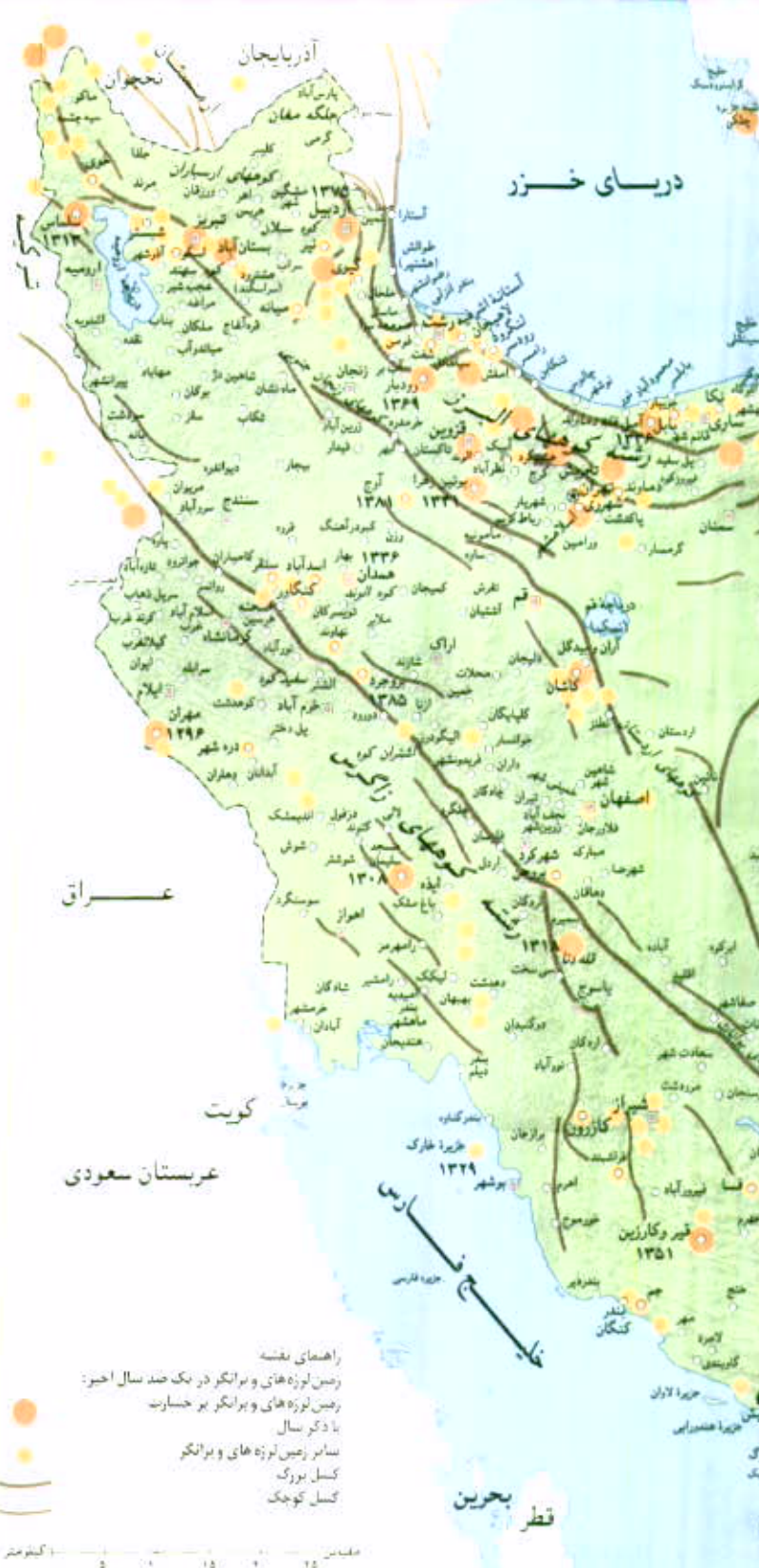

۱۰- موج‌های سطح زمین از مرکز زلزله به سوی بیرون منتشر می‌شوند. نقطه‌ی انتشار در سطح زمین درست در بالای مرکز زیرین قرار دارد. این موج‌ها پس از واقع شدن موج‌های اصلی (الف) و (ب) فرا می‌رسند. موج‌های سطح از مرکز زلزله به سطح خارج منتشر می‌شوند. محل قرار گرفتن این سطح درست در بالای گانون زیرین است و این موج‌ها پس از امواج اصلی (الف) و (ب) فرا می‌رسند. دو نوع موج با حرکات متفاوت وجود دارند. امواج «ریلی» (Rayleigh) چرخه‌ای نوسانی و بالا و پائین رونده ایجاد می‌کنند.

نقطه‌ی ظهور و انتشار زمین لرزه در سطح زمین (مرکز زلزله)

۱۱- امواج «لاو» (Love) باعث به بیج و تاب در آمدن پهلو به پهلو زمین می‌شوند. این دو نوع موج سطح زمین موجب وارد آمدن آسیب و خسارت سنگینی به ساختمان‌ها می‌شوند.

راهنمای نقشه
 زمین لرزه‌های ویرانگر در یک صد سال اخیر:
 زمین لرزه‌های ویرانگر بر خوارزم
 یا ذکر سال
 سایر زمین لرزه‌های ویرانگر
 گسیل بزرگ
 گسیل کوچک

سستی حرکت می‌کند
 یا باعث می‌شوند که در

... چه غم ما را؟
که عاشقیم و مجازات عشق سنگین است
در آن شبی که چراغ خموش خیمه‌ی تو
گریز پایان را
مجال رفتن داد
به خیمه گاه تو ماندیم، جرم ما این است
سعد باقری (نجوای جنون)

